

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**LİSELERDE OKUTULAN 9. SINIF TÜRK EDEBİYATI DERS
KİTABINDA BULUNAN COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN
METİNLER ÜNİTESİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
(TRABZON ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine Yiğit

**TRABZON
Ekim, 2011**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**LİSELERDE OKUTULAN 9. SINIF TÜRK EDEBİYATI DERS
KİTABINDA BULUNAN COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN
METİNLER ÜNİTESİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ
(TRABZON ÖRNEĞİ)**

Emine YİĞİT

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek Lisans
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Doç. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU**

**Trabzon
Ekim, 2011**

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 26/10/2011

Tez Danışmanı : Doç. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU.....

Üye :Yard. Doç. Dr. Bilâl KIRIMLI.....

Üye : Yard. Doç. Dr. Rahmi ÇİÇEK.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr Haluk ÖZMEN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Emine YİĞİT

26/10/2011

ÖNSÖZ

Liselerde okutulan 9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin öğretimi hakkında öğrenci görüşleri bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Şiir, edebiyat eğitiminin en önemli bileşenlerinden biridir. Öteden beri şiir inceleme çalışmalarında kullanılan metotlarla ilgili eleştiriler yapılmaktadır. Günümüzde de okullarda şiir inceleme yöntemiyle ilgili bazı problemlerin yaşandığı aşikârdır. Bu tez çalışmasında öğrencilerin bu konuda yaşadığı sorunsalın etkinlik alanını öğrenciler nezdinde ortaya koymak asıl amaç olmuştur.

Tezimiz niteliksel ve niceliksel bir araştırma olup giriş, kuramsal temel, edebiyat ve edebiyat eğitimi, Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesinin içeriksel yapısı, araştırmanın amacı ve önemi, bulgular ve yorumlar, sonuç ve öneriler bölümlerinden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde; problem durumu, ana problem, araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, sayıtlılar ve sınırlılıklara yer verilmiştir. Kuramsal temelde; ders kitabı, ders kitabı ve içeriği, ders kitapları ve yapısalcı eğitime yer verilmiştir. Edebiyat ve edebiyat eğitimi bölümünde; edebiyat ve edebiyat eğitimi, edebiyat ders kitapları, edebiyat ders kitapları ve yapısalcı eğitime yer verilmiştir. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesinin içeriksel yapısı bölümünde ise; edebiyat eğitiminde şiirin önemi ve ünite ile ilgili içeriksel öğelere yer verilmiştir. Araştırmanın amacı ve önemi bölümünde; alt problemler, konu, araştırmanın önemi, veri toplama araçları, verilerin toplanması konularına yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar bölümünde; bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir. Tezin son bölümünde elde edilen sonuçlar ve ulaşılan öneriler yer almaktadır.

Bu araştırmanın tasarlanması, olgunlaşması ve son hale gelmesindeki aşamalarda her zaman ve her yerde sabrını ve ilgisini esirgemeyen, getirdiği görüş ve önerilerle ufkumuzu zenginleştiren danışman Hocam Doç. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU'na teşekkür ediyorum. Ayrıca katkılarından dolayı sevgili yeğenim Ayser ÇELEBİ'ye, kıymetli kardeşim Emrah PEKESEN'e ve arkadaşım Funda ERASLAN'a teşekkür ediyorum.

Ekim 2011

Emine YİĞİT

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa Nr.</u>
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
TABLOLAR DİZİNİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Konusu	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sınırlılık.....	5
1.6. Varsayımlar	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Ders Kitabı	7
2.2. Ders Kitaplarında İçeriğin Önemi	9
2.2.1. Ders Kitaplarında İçerik ve Yapısalıcı Eğitim	11
2.3. Edebiyatın Tanımı	13
2.3.1. Edebiyat Eğitimi ve Öğretimi ile İlgili Kavramlar.....	16
2.3.2. Edebiyat Eğitimi ve Öğretimi.....	16
2.3.3. Edebiyat Eğitiminin Amaçları.....	23
2.3.4. Edebiyat Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	27
2.4. Şiir Nedir (coşku ve heyecanı dile getiren metin).....	30
2.4.1.Edebiyat Eğitiminde Şiirin Önemi	31
2.5. Edebiyat Ders Kitapları	33

2.5.1. Edebiyat Ders Kitapları ve Yapısalıcı Eğitim	36
2.5.2. Yapısalıcı Öğrenme İlkeleri Dikkate Alınarak Yazılan Ders Kitaplarının Başlıca Özellikleri	38
2.5.3. Yapılandırmacı Anlayışa Göre Öğretim Yaklaşımının İçeriği.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DOKUZUNCU SINIF TÜRK EDEBİYATI DERS KİTABINDA BULUNAN COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER ÜNİTESİNİN İÇERİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	44
3.1. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı ve İçeriği	44
3.1.1. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki Üniteler ve Üzerinde Durulan Konular	48
3.1.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki İçerik ve Bölümleri	49
3.1.2.1. Hazırlık.....	49
3.1.3. İnceleme	50
3.1.4. Anlama Yorumlama	53
3.1.5. Ölçme ve Değerlendirme.....	54
3.1.6. Ders İçi Etkinlik	57
3.1.7. Okul Dışı Etkinlik	57
3.1.8. Projeler	57
3.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir) Ünitesinin İçerik Açısından İncelenmesi	59
3.2.1. Ünite Hedef-Kazanım Sayı Tablosu.....	61
3.2.2. Konuların Kazanımları (Ek:1).....	62
3.2.3. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesinde Önerilen Süre ve Metin Sayıları.....	62
3.2.4. Ünite Hedef Alan Şiir Metinleri.....	63
3.2.5. Şiirlerin Dönemleri.....	65
3.2.6. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki İçerik Ögeleri.....	66
3.2.7. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Hazırlık Çalışmalarının Bazıları	66
3.2.8. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki İnceleme Çalışmaları.....	67
3.2.9. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Anlama Yorumlama Çalışmaları.....	71

3.2.10. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları	73
3.2.11. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Ders Dışı Etkinlik Çalışmaları.....	76
3.2.12. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Ders İçi Etkinlik Çalışmaları.....	77
3.3. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde Bulunan Konu Başlıklarının İçeriği.....	78
3.3.1. Şiir İnceleme Yöntemi.....	79
3.4. İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında (6, 7, 8.sınıf) Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (şiir)	83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	90
4.1. Araştırmanın Modeli	90
4.2. Evren ve Örneklem.....	93
4.2.1. Evren	93
4.2.2. Örneklem	93
4.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması.....	93
4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	96

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUMLAR	97
5.1. 9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabında Bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin Öğrenciler Nezdinde Öğrenilme Düzeyinin Değerlendirilmesi.....	97
5.2. Anketten Elde Edilen Veriler ve Değerlendirilmesi.....	98
5.3. Katılımcıların Tam yapılandırılmış Mülakât Formuma Verdikleri Yazılı Cevaplara Ait Bulguların Analizi.....	112
5.4. Anket ve Mülakat Sonuçlarının Karşılaştırılması	121

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	124
6.1. Sonuçlar.....	124
6.2. Öneriler.....	131

6.2.1. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler	131
6.2.2. Türk Edebiyatı Öğretmenlerine Öneriler	133
6.2.3. Türk Edebiyatı Ders Kitabı Yazarları ve Yayınevleri İçin Öneriler	134
YARARLANILAN KAYNAKLAR	137
EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ	154

ÖZET

Liselerde Okutulan 9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabında Bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi Hakkında Öğrenci Görüşleri

Bu araştırma, liselerde okutulan 9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriğinin öğrenilme düzeyini tespit etmek amacıyla yapılmış nitel ve nicel bir çalışmadır.

9. sınıf edebiyat dersini diğer sınıflardan ayıran en temel özellik bu dersin içeriğinin öğrencilere temel edebiyat kavramlarını ve edebî türleri şekil ve içerik yönüyle tanıtmasıdır. Öğrenciler 9.sınıf Türk Edebiyatı dersinde yapılandıkları bilgilerle sonraki yıllarda karşılaştıkları metinleri incelerler. Bu dönemde elde edilen bilgiler oluşturulacak yapının temelini teşkil ettiği için ayrı bir önem arz eder.

Trabzon ilinde bulunan Anadolu öğretmen liselerinde öğrenim gören 310 dokuzuncu sınıf öğrencisine uygulanan 25 soruluk bir anket çalışmasıyla teze ilişkin öneriler desteklenmiş olup; bu sorularda öğrencilerin 9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ni öğrenme düzeyi sorgulanmıştır. Ayrıca çalışmayla aynı paralelde yine aynı okullarda öğrenim gören 10 öğrenciyle 6 sorudan oluşan mülakat çalışması yapılarak iki çalışma karşılaştırılmıştır. Ankette elde edilen veriler kodlanarak Microsoft Excel programına yüklenmiştir. Verilerin analizinde de Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Görüşmeye ilişkin bulgular tablolar halinde gösterilerek yorumlanmıştır.

İki çalışmanın sonucunda öğrencilerin özellikle şiirde yorum, şiirde zihniyet ve söz sanatları konusunun öğrenilip yapılandırılması ile ilgili sorunlar yaşadıklarını söyleyebiliriz. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde öğrencilerin 9. sınıfta ilk kez karşılaştıkları Divan edebiyatı metinlerinin değerlendirilmesinde bu sorunları daha yoğun bir şekilde yaşadıklarını da özellikle belirtmek gerekir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda M.E.B, Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri ve ders kitabı yazarlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Edebiyat Ders Kitabı, Şiir Ünitesi, Öğrenci Görüşleri, Öğrenme.

ABSTRACT

The Idease of the Students About the Passages That Mention Entthusiasm and Excitement In Gthe Class Turkish Literature Book Read In Ik High Schools

This research is a qualitative study aimed to determine learning level of the a unit about enthusiasm and excitement also called as poetry unit in the course book of 9. Class Turkish Literature by students.

The most basic property that seperates the 9th class literatüre lesson from other classes is that it presentates the basic literatüre consepts and literary species to the students. Students analyse the passages that they meet follow-up, with the knowlegde which they consruct in the 9th class Turkish Literature lesson. Knowlegde earned in this period is important so that they make the base of the structure that will be created.

The suggestions about the thesis are supported by a 25-questioned survey which is carried out with the 310 9. class students of the Anatolian Teacher High Schools in Trabzon. In the survey it is questioned to understand the level of learning ability of the students about the Enthusiasm and Excitement unit found in the 9. class Turkish Literature book. Another study parallel to the main study is done at the same schools with ten students consisting a six questioned interwiev is compared each other. The datas gained from the survey are coded and uploaded to the Microsoft Excel programme. Microsoft Excel programme is also used in analysing the datas. The findings about the interwiev are showned in the table and commented.

As a result of these two studies we can say that the students especially have problems of poetry commentation, mentality and learning and constructing the figure of speeches. We should mention that according to the gained datas of this study the 9. class students faced with the Divan Literature passages for the first time have this kind of consideration problems much more. In the direction of the gained datas suggestions are made to M.E.B, Turkish Philology and Literature teachers and school book writers.

Key Words: School book, literature school book, poetry unit, studen's, proception

TABLolar DİZİNİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1.	Ünitedeki Hedef-Kazanım Sayısı.....	61
2.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesinde Önerilen Süre ve Metin Sayıları.....	62
3.	Ünitede Yer Alan Şiir Metinlerinin; Nazım Şekli, Şiirin Başlığı, Şairi ve Şiirin Hangi Dönemde, Hangi Zihniyetle Yazıldığı	63
4.	Ünitede Yer Alan Şiir Metinlerinin; Nazım Şekli, Şiirin Başlığı, Şairi ve Şiirin Hangi Dönemde, Hangi Zihniyetle Yazıldığı	65
5.	9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Şiirleri Baştan İtibaren Dönemlerine ya da Zihniyetine Göre Tasnifi.....	66
6.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Hazırlık Çalışmaları	68
7.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Hazırlık Çalışmaları	72
8.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki İnceleme Çalışmalarının Yapıldığı Metinlerin ve Bu Metinlerle İlgili Sınıf İçi Etkinlik Çalışmaları	76
9.	Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki Anlama Yorumlama Çalışmaları Tablosu	77
10.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu	98
11.	‘Şiir ve Zihniyet Konusunun Öğrenilme Düzeyi Nedir?’ Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Betimsel Analizi	99
12.	Öğrencilerin ‘Şiirin ahenk unsurlarını öğrenme düzeyi nedir?’Alt Problemine Ait öğrenci Görüşlerinin Betimsel Analizi	101
13.	Öğrencilerin ‘Şiir Dilini (Edebi Sanatlar, İmge, Divan Edebiyatı Metinleri vb.) Öğrenme Düzeyi Nedir?’ Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Betimsel Analizi.....	103
14.	Öğrencilerin ‘Şiirin Yapısını Öğrenme Düzeyi Nedir?’Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Betimsel Analizi	106
15.	Öğrencilerin‘Okudukları Herhangi Bir Şiirin Ait Olduğu Geleneği Belirlemede Yaşadıkları Problemler Nelerdir?’Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Betimsel Analizi.....	108
16.	‘Öğrenciler Nezdinde Şiir Metinlerini Yorumlama Çalışmalarında Bir Sorun Yaşanıyor mu?’Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Betimsel Analizi.....	110

17.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu	112
18.	Divan Edebiyatına Ait Metinlerdeki Söz Sanatlarını Bulmada Yaşadığınız Güçlükler Nelerdir?.....	113
19.	Söz Sanatlarının İkili İsimlendirilmeleriyle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir? (Teşbih-benzetme, Hüsn-i Talil- Güzel Nedenleme vb.?)	114
20.	Şiir Yorumlama Çalışmalarının Güncel Hayattaki Problemlerinizi Çözmede Size Ne Gibi Katkıları Oldu?	116
21.	Okuduğunuz Herhangi Bir Şiirin Ait Olduğu Geleneği Belirlemede Yaşadığınız Prblemler Nelerdir?	117
22.	Divan Edebiyatına Ait Metinleri Yorumlamada Yaşadığınız Zorluklar Nelerdir?.....	118
23.	Şiirin Yazıldığı Dönemin Sosyal, Siyasal ve Kültürel Hayatının Özelliklerini Belirlemede Güçlük Çekiyor Musunuz? Çekiyorsanız Bu Güçlüğü Yaşamanızın Sebepleri Nelerdir?	120

KISALTMALAR LİSTESİ

M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
T.T.K.B	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
MEB yay.	: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları (Komisyon)
I.S.B.N.	: Kitapların Uluslar Arası Seri Numarası
Eğit.	: Eğitim
Enst.	: Enstitü
Fak.	: Fakülte / Fak
V.b.	: ve benzeri
t.y	: Tarih yok

1. GİRİŞ

Edebiyat dille oluşan bir sanat dalıdır ve edebi eser içselleştirildiği ölçüde bize bir şeyler kazandırır. Edebiyat dersi, öğrencinin dile ait en güzel örneklerle karşılaşarak güzel söz söylemenin ve güzel olan sözü dinleyip algılayabilmenin ve nihayet güzel olan sözü yazabilmenin evreni içinde ana dilinin gizil dünyasını keşfetmenin zevkini tattırır.

Edebiyat dersi, metin analizi ve yine metin sentezlemesi yöntemiyle hayata, insana ve olaylara bakışta öğrencinin güzel olanı ve kendi bakış açısıyla bu unsurlara analizi yaklaşarak kendine görelilik içgörüsünü kazanmasını sağlar. Edebiyat dersi duygusal anlamda bir yetkinliğe sahip olmada öğrenciye farklı kapılar aralar. Bu dersin önemli işlevlerinden bir tanesi de öğrencinin tarihi süreç içinde oluşan edebi eserlerden hareketle milli kültürü içselleştirerek ortak evrensel değerlere ulaşmasıdır.

Edebiyat öğretimi, eğitim ve öğretim kurumlarında, metin merkezli öğrenmeyi gerektiren bir ders olması dolayısıyla, ders kitapları aracılığıyla yapılmaktadır. Edebiyat ders kitabı hitap ettiği kitlenin gelişimsel özellikleri ve iyi bir ders kitabında olması gereken özellikler gözönüne alınarak hazırlanırsa, Türk Edebiyatı dersi o ölçüde kaliteli ve verimli olacaktır. Kaliteli Türk Edebiyatı ders kitapları sayesinde öğrenciler edebi bir zevk ve okuma bilinci oluşturacaklardır. Türk edebiyatı eğitiminde hedeflerin gerçekleşebilmesi için ders kitaplarında içeriksel öğelere gereken önem gösterilmeli, bilimsel gelişmeler takip edilmeli ve edebiyat ders kitapları bunların ışığında büyük bir titizlikle hazırlanmalıdır.

İçerik açısından kaliteli, genel ve özel amaçlara uygun, öğrenci seviyesine hitap eden donanımlı bir edebiyat ders kitabı, öğrenciyi istenilen hedefe başarıyla ulaştıracaktır. Bu sebepten dolayı edebiyat ders kitaplarının, eğitim ve öğretimdeki gücü düşünülerek, edebiyat ders kitaplarının diğer kriterlerle beraber muhteva açısından da daha itinalı ve dikkatli hazırlanması gerekmektedir.

Bu çalışma ile Dokuzuncu Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içerik yapısının öğrenilebilirlik düzeyi ortaya

konmaya çalışılmıştır. Konu ile ilgili daha önce yapılmış çeşitli çalışmalar incelenmiş, farklı fikirler edinilmiş ve bu fikirler yardımıyla çalışmaya yön verilmeye çalışılmıştır.

Dokuzuncu Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içerik yapısıyla ilgili mevcut sorunları tespit amacıyla 9. sınıf öğrencilerine anket ve mülakat çalışması uygulanmıştır. Anket sonuçları grafikler ve tablolar yardımıyla istatistiki olarak ifade edilmiş, sorular ve yönergeler açıklanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlarla ilgili değerlendirmeler yapılmış, eksiklikler üzerinde durulmuş ve gerekli açıklamalarla birlikte sonuç ve öneriler bölümünde çözüme ilişkin öneriler ortaya konmuştur. Birinci bölümde problem durumu ortaya konularak araştırmanın amacı, önemi, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Problem Durumu

9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabını diğer sınıflarda okutulan edebiyat ders kitaplarından ayıran en temel özellik içeriğinin öğrencilere temel edebiyat kavramlarını ve edebî türleri tanıtmasıdır. Bu kitapta bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi, II. Ünitedir ve bu ünite şiire ayrılmıştır. Bu ünite de şiirlerin zihniyet, ahenk, dil, yapı, tema, anlam, gerçeklik ve gelenek bakımlarından nasıl incelenmesi ve yorumlanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Türk edebiyatı öğretiminde şiir konusu önemli bir konudur. Yıllardır şiir öğretimiyle ilgili çeşitli yöntemler geliştirilmekle beraber eğitimde öğrenciye görelilik ilkesine işlerlik kazandırılarak geliştirilen bir yöntem yok gibidir. Öğrencinin sanatsal zevk olarak edebiyat dersi sürecinde şiirle duygusal yoğunluklu bir birliktelik kurması mevcut edebiyat ders kitaplarındaki içerikle mümkün olmamaktadır.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi 9. sınıf öğrencilerinin gelişimsel dönemleri dikkate alınarak yakından uzağa, kolaydan zora ilkeleri çerçevesinde oluşturulmamıştır. Ayrıca Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki içeriksel yapı 9. sınıf öğrencilerinin ön bulunuşlukları dikkate alınmadan hazırlanmıştır. Diyebiliriz ki öğrenciler, bu ünite de ki birçok kavram ve terimle daha önceki eğitim yaşantılarında karşılaşmamışlardır. Bu durum öğrenciler nezdinde şiir ünitesinin öğrenilmesini zorlaştırmaktadır.

Ana problem

9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi hakkında öğrenci görüşleri nelerdir?

Alt problemler

1. Şiir ve zihniyet konusunun öğrenilme düzeyi nedir?
2. Şiir dilinin (edebi sanatlar, imge, Divan edebiyatı metinleri vb.) öğrenilme düzeyi nedir?
3. Şiirde yorum konusunun öğretilmesinde yaşanan sorunlar ve bu sorunların ortaya çıkış nedenleri nelerdir?
4. Şiirin ait olduğu geleneğin tespitinin öğretilmesiyle ilgili sorunlar nelerdir?
5. Şiirin ahenginin ve yapısının iyi öğretilmemesinin nedenleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Konusu

9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde bulunan içeriğin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Liselerde okutulan 9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi hakkında öğrenci görüşlerini ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin bir diğer ismi de şiir ünitesidir. Edebiyat eğitiminde şiir başlıbaşına bir bölümdür. Bu ünite de şiirin nasıl incelenmesi gerektiği ile ilgili sonraki dönemlerde temel oluşturacak bilgiler yapılandırılmaktadır. Ünitinin şiirle ilgili temel konuları yapılandırması ve şiirin edebiyat eğitimindeki önemi göz önüne alındığında ünitenin içeriğinin önemi artmaktadır.

Bu çalışmayı önemli kılan, Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriği ile ilgili 9. sınıf öğrenci görüşlerini ortaya koyarak, ünitenin öğretiminde yaşanan problemleri tespit etmek ve ünitenin daha iyi öğretilmesine katkı sağlamaktır.

1.5. Sınırlılık

Bu çalışma Trabzon ilinin Akçaabat, Araklı ve Beşikdüzü ilçelerinde bulunan Anadolu öğretmen liseleri ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Öğrencilerin anket formuna verdikleri cevapların doğru olduğu kabul edilmektedir. Bu formda öğrencilerin belirttiği davranışların sınıf içi ve dışı uygulamalarıyla örtüştüğü kabul edilmektedir.

Öğrenciler nezdinde 9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde içerikle ilgili hipotezler:

1. İçerikte yapılandırılması istenen bilgileri oluşturma sürecinde, öğrencinin içerikte bulunan Divan edebiyatına ait metinlerin diliyle ve üniteye bulunan kavramsal çerçeveye ilgili sorunlar yaşaması.
2. İçerik; ön bulunuşluluk, yakından uzağa, kolaydan zora, somuttan soyuta öğretim ilkeri dikkate alınarak hazırlanmamıştır.
3. İçerik, öğrencilerin problemleri çeşitli yollarla çözmeye odaklı, ilgileri ve yaşanmışlıkları ile ilintili değildir.
4. Üniteye bulunan içerik unsurları; öğrenciyi, ilgili konularla ilgili bilgileri yapılandırma sürecine dahil ederek, öğrencide sanatsal anlamda bir zevk oluşturur nitelikte değildir.

Edebiyat eğitiminde şiir, başlıbaşına önem arz eden bir sahayı temsil eder. Şiirin insanın iç dünyasını etkileme gibi gizil bir gücü vardır. Öyle ki toplumları derinden etkileyen, onları belli amaçlara yönelten güce sahip şiirler vardır. İngiliz şairi T.S. Eliot'a göre şiir en ulusal sanat dalıdır. Çünkü bir milleti diğer milletler gibi düşündürmek belki

gerçekleşebilir. Ama millete diğer milletler gibi hissettirmek imkânsız gibidir (işcan, 2004: 57) Bu itibarla şiirin milli eğitimdeki önemi büyüktür. Öğrenci şiirle kendi kültürel hafızasındaki duyuş ve düşünüş özelliklerini içselleştirir. Böylece millet adlı büyük ailenin bir ferdi olarak milletle birleşir. Şiirin bunların yanında yerel kültürden evrensel olana ulaşma özelliği vardır. Şiirlerde ele alınan konular bazıları hariç bütün insanlığı ilgilendiren konulardır. Şiirin etkinlik alanı şiir eğitimini önemli kılmaktadır. Öğrencilere sunulacak içeriksel yapı şiirin eğitimdeki işlerliğini etkin kılabilen nitelikte olmalıdır. Öğrenci karşılaşacağı içeriksel yapıyı kolaylıkla içselleştirebilmelidir. İçeriksel yapı her şeyden önce öğrenciye göre hazırlanmalıdır. Aksi durumda şiirin eğitimdeki önemi işler hale gelmeyecektir.

Eğitim, çağın üretgen bilimsel gelişimine paralel statik durağan bir sahayı değil dinamik; sürekli hareket ve değişim halinde olmayı gerektiren, milletlerin geleceğine yön veren bir sahayı temsil eder. Dolayısıyla eğitimle ilgili oluşturulan yapılar sürekli değişime uygun olarak hazırlanmalıdır. Bu dinamik süreçte şiir eğitimiyle ilgili problemlerin varlığı kuşkusuz beraberinde çözümleri de getirecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Ders Kitabı

‘Kitap nedir’ sorusuna herkesin kendince bir yanıtı vardır. Yaşantımızın her anında karşılaşılabileceğimiz ve kullanabileceğimiz bu ciltli kâğıtların hayatımızdaki yeri büyüktür. Kitapla ilgili tanımlara bakacak olursak: Kitap; ciltli veya ciltless olarak bir araya getirilmiş, basılı ve yazılı kâğıt yaprakların tümü, herhangi bir konuda yazılmış eser (T.D.K, 1998:1189).

Kitabın tarihsel gelişimine bakıldığında: kaynaklarda tarihte ders kitabının ilk defa eski Mısır’da M.Ö. 4000 yıllarında papirus rulesi üzerine yazılıp çizilmiş matematik, tıp ve düzlem geometri ile ilgili bir kitap olduğu belirlenmiştir (Kaya, 2002: 88; Tekısık,1986:1).

Kitaplar var oldukları dönemden itibaren başkalarını etkileme adına bir propaganda aracı olarak kullanılmışlardır. Kitaplar; başkalarına fikir verme ve başkalarını etkileme, ayrıca bir eğitim aracı olarak da kullanılmışlardır. İnsanlığın bugünkü gelişmişlik seviyesine ulaşmada kitabın rolü çok büyüktür.

Tarihte yaşanan kitlesel hareketlerin başlangıç noktasında insanları etkilemede en büyük araç olarak kitapları görürüz. Bireysel bilincin oluşması ve modern demokrasinin gelişmesinde eğitici rolüyle kitaplar başköşededir.

Kitapların insanlığın bugünkü noktaya geliştteki önemleri kadar eğitim- öğretimdeki etkinlikleri yönüyle de önemleri büyüktür. Her ders için ayrı ayrı oluşturulabilmeleri, her yere taşınabilmeleri, kolayca temin edilebilir olmaları; konuları, kapsamaları yönüyle geçmişten geleceğe eğitim- öğretimin en önemli araçları olmuşlardır. Ders kitapları

içeriklerindeki dersin hafızası niteliğindedir. Ders kitaplarının tanımıyla ilgili olarak farklı görüşler olmasına rağmen genel anlamda tanımların birbirini tamamladığı görülür:

“Kitap, eğitim açısından kullanma kolaylığı olan, her öğrencinin ulaşabildiği, bilgilerin dolaysız olarak verildiği, sürekli kullanılabilen, her an başvurulabilen, sözel öğretimin boşluklarını doldurabilen bir araçtır” (Kılıç ve Seven, 2002: 26).

“Ders kitabı; her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları müfredat programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı için kullanılan basılı yayındır.” (MEB TD,1995:2434)

Derslerle ilgili konuların sistematik bir şekilde sıralandığı ders kitapları öğretim programlarını kapsayacak ve programdaki içerikle örtüşecek içerikleriyle öğretmen ve öğrencilerin en büyük yardımcısı yazılı kaynaklardır.

Ders Kitapları ve Önemi: İnsan hep birileri tarafından eğitilen bir varlıktır. Yeni öğrendiği davranışların bir kısmı başkalarından etkilenme ile oluşmuştur. İnsan varlığındaki kişisel özelliklerden ve ihtiyacından dolayı eğitime muhtaçtır. Eğitimin planlı, amaçlı, kasıtlı ve başkalarının kontrolü altında yapılmasına öğretim denir. Bireye kazandırılması düşünülen davranışlar; bu davranışların nasıl kazandırılacağını, kazandırılıp kazandırılmadığının nasıl anlaşılacağını gösteren dokümana öğretim programı denir (Kılıç ve Seven,2003: 30). Ders kitaplarının eğitimdeki önemi bir yönüyle burada ortaya çıkmaktadır. Programlardaki öğretim ders kitaplarıyla verilmektedir. Etkili bir ders kitabının özellikleri şunlardır: a- Etkili bir ders kitabı öğrencinin ilgisini çekmeli, derse karşı ilgi uyandırmalı b- Konunun ana hatlarını gösteren resim, grafik, hikâyeler vs. olmalıdır c- Öğrencinin kendi kendine öğrenmesine fırsatlar sunabilmeli d- Çocuğun kitapla olan bağı kuvvetlendirici yaşantılar verebilmeli e- Öğrencilere, çeşitli yönerge, açıklama ve ipuçları vermelidir f- Öğrencinin öğrendiklerini pekiştirmelidir (örnek olaylar, renkli resimli problemler, bilmeceler, CD’lerin kullanımı, testler olmalıdır) g- Bilgiler kronolojik sıraya göre verilmeli, neden-sonuç ilişkisi kurulmalı, bilgiler arasında kopukluk olmamalı, kavramlar sade bir dil kullanılarak açıklanmalı h- Gereksiz tekrarlardan kaçınılmalı ı- Kitabın görsel zenginlik içermesi, albenisi olması, bunun için renkli resim ve

fotoğraflarla desteklenmesi gerekir i- Öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılmalıdır (somuttan soyuta, basitten karmaşığa vb. (Şahin ve Yıldırım, 1999: 33)

Güneş, ders kitabının öğrenciye yararlarını şöyle açıklamaktadır: (Güneş, 2002: 16)

a- Ders kitapları içerdiği özellikleriyle öğrencilerin yaşam boyu sürecek yetenek ve ilgilerin gelişmesine yardımcı olmaktadır. b- Ders kitabı tek bir alana ilişkin bilgi vermekle kalmamakta başka alanlara dönük bilgiler de sunmaktadır. c- Ders kitaplarındaki metinler, öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarında en önemli araçlar olmaktadır. d- Ders kitapları öğrencilere kendi kendine öğrenme alışkanlığı vermektedir. e- Ders kitapları verdikleri bilgilerle öğrenciyi derste not tutma güçlüğünden kurtarmaktadır. Bu nedenle öğrenci derste öğretmen ve arkadaşlarını dinleyerek derse etkili katılma olanağı bulmaktadır. f- Ders kitaplarındaki metinler, alıştırmalar ve örnekler öğrencilere araştırma ve inceleme yöntemlerini öğretici olmaktadır.

Ders kitaplarını Milli Eğitim Bakanlığı şöyle sınıflandırmıştır: a-Ders kitabı b- Öğrenci çalışma kitabı c- Öğretmen kılavuzu. Literatürde rastlanan daha yaygın bir sınıflandırma ise şöyledir: a-Ders kitabı b-Kaynak kitap c- El kitapçığı d- Kılavuz kitap (Küçükahmet, 2004: 11).

2.2. Ders Kitaplarında İçeriğin Önemi

İçerik, kelime anlamı itibaiyle: 1-Bir şeyin içinde bulunanların bütünü, muhtava. 2- Sözlü ve yazılı anlatımda verilmek istenen öz, düşünce, duygu ve imgelerin bütünü. 3-Bir kelimenin veya kavramın anlamı. 4- Herhangi bir ruhsal süreç veya düşünsel işlevi oluşturan öğelerin bütünü. 5-Bir cümle veya yargıda açıkça söylenmemekle birlikte var olduğu anlaşılabilen (Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 2005:930).

İçerik kelimesi anlamı yönüyle kesin bir şekilde tanımlanmaktan çok kapsadığı öğelerden hareketle açıklanır nitelikte bir sözcüktür. Öyleki göstergelerin ister dil unsuru olsun ister olmasın mutlaka bir içeriği vardır. İçerik öğesini sadece somut olan şeylerle değil soyut olan şeylerle de ilintileyebiliriz. Düşüncenin, aşk duygusunun vb. soyut olmalarına rağmen bir içerikleri vardır. İçerik kelimesi anlamı yönüyle iç içe girmiş bir sonsuzluk ifadesidir.

Canlı ve cansız varlıkları, duyu ve düşünceleri, çeşitli durumları bildiren kelimeler olan isimler mutlaka bir içerik taşırlar. İçerik ismi dolduran asıl muhtevadır. Ders kitabını oluşturan öğelerin tümü bir içerik taşıır. Ders kitabındaki görsel unsurların, kapağın vb. içerikleri mevcuttur.

Ders kitaplarını farklı açılardan inceleyen çalışmalar yapılmıştır. Bunlar: Ders kitabının tasarımı, ders kitabında dil ve anlatım, ders kitabında görsel düzen, ders kitabının fiziksel yapısı, ders kitabında bilimsel içerik vb. Bu çalışmalar içinde bilimsel içerik, önemi yönüyle diğerlerinden farklı yerdedir.

Genel anlamda içerikle ilgili sorulan sorular şunlardır:

1. İçerik nedir?
2. içeriği düzenlemede temel ilkeler neler olmalıdır?
3. İçerik seçimiyle ilgili temele alınan ölçütler nelerdir?
4. Bilimsel içerikle ilgili hangi ölçütler göz önünde bulundurulmalıdır?
5. İçerikte yer alması gerekenler, ne, ne kadar, nasıl? Şeklindeki soruların cevabı olmalıdır.

Bilimsel içerik bir eğitim programında ‘‘ne öğretelim?’’sorusunun cevabını verir. Bilimsel içerik seçiminde temel konuların bu konularla ilgili fikirlerin verilmesi önemlidir. Bilimsel içerikte verilmek istenen konular, fikirler peş peşe sıralanmaz.

‘‘Ders kitaplarının en can alıcı ve en önemli bölümü bilimsel içerik ögesidir. İçerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için ‘‘ne öğretelim?’’sorusuna cevap aranmaktadır. EARGET tarafından geliştirilen program modelinde içeriğin düzenlenmesi ünitelerin, konuların ve alt başlıkların sıraya konması gereği içerik düzenlenirken:1- Basitten karmaşığa 2-Ön şart niteliğindeki bilgilerin öne alınmasına 3-Bütünden parçaya doğru gidilmesine 4- kronolojik sıra izlenmesine 5- Kolaydan zora 6- Somuttan soyuta 7- Olaylardan kavram ve genellemelere 8- Yakından uzağa gidilmesine özen gösterilmesi gereği belirtilmiştir.’’ (Küçükahmet, 2004: 45).

“İçerik program hedefleri doğrultusunda seçilmiş konular bütünlüğüdür. Bu boyutta programda belirlenen hedeflere ulaşabilmek için ne öğretelim sorusuna yanıt aranır. İçerik seçiminde en önemli nokta öğretim programında yer alan hedeflerle içeriğin tutarlılık boyutudur. Genelde eğitim sistemi merkezi yönetimle yönetilen ülkelerde, özellikle de ülkemizde içerik seçimi merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilmektedir. Seçilmiş olan içeriklerin de merkezi yönetimin onayından geçmesi gerekir.” (Demirel, 2003: 43).

Ders kitaplarında bulunması gereken içerikle ilgili olarak Munzur’un (1998: 24) görüşleri şunlardır: Ders kitapları, öğrencilere ezberlenecek hazır bilgiler vermemeli, onları tek tip düşünmeye, hareket etmeye yönlendirmemelidir. Öğrencileri özgür düşünceleri, eleştirel ve yaratıcı olmaları için desteklemelidir. Araştırma ve keşif yapma isteği uyandırmalıdır. Öğrenciye kıyaslama yapma, ilişki kurma konusunda rehberlik etmelidir. Sorgulayan, eleştiren, düşünen, üreten, yaratan çocuk ve gençlerin eğitiminde önemli bir kaynak olmalıdır. Bilimle ve yaşam gerçekleriyle bağıntılı olmalı, estetik boyutlar taşınmalıdır. Ayrıca ders kitaplarının sık sık güncel bilgilerle donatılarak, yenilenmesi de gerekmektedir (Munzur, 1998: 24).

Günümüz ders kitapları yapılandırmacı anlayışla oluşturulduğu için bilgi vermekten çok bilginin belli etkinliklerle oluşturulması yönünde bir içeriğe sahiptirler. Ders kitaplarındaki konu alanıyla ilgili bilimsel içerik, öğrencinin araştırma, problem çözme, konuyla ilgili başka kaynaklara yönelerek bu kaynakları okuma, merak uyandırma, öğrencinin ufkunu zenginleştirme gibi işlevlere de sahip olmalıdır.

2.2.1. Ders Kitaplarında İçerik ve Yapısalcı Eğitim

Sürekli değişim ve gelişim içinde bulunan hayat, yenilikleri, değişimi ve gelişmeyi kavrayan, bununla beraber kendi üzerine düşen görevlerin de farkında olan, farkındalık duygusu gelişmiş bireylere ihtiyaç duymaktadır. Toplumun gelişmiş toplumlar düzeyine erişebilmesi için; bilgilerin, inançların duyguların hayata dair her şeyin bireylere doğrudan aktarılması yeterli değildir. Doğrudan aktarılan bilgilerin üretken, farklı şeyler üreten bireyler yetiştirmesi beklenemez. İçselleştirilmemiş, bireysel yapılandırmayla diğerlerinden farklılık arz etmeyen bilgiler birbirinin tekrarı, ezber bilgilerdir. Bu bilgiler gelişmeye, değişmeye temel oluşturamazlar.

Günümüzde bireylerden, bilgi tüketmekten çok bilgi üretmeleri beklenmektedir. Çağdaş Dünyanın kabul ettiği birey, kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden, yönlendirilmeyi ve biçimlendirilmeyi bekleyen değil, bilgiyi yorumlayarak anlamın yaratılması sürecine etkin olarak katılanlardır (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 9).

Yapılandırmacı eğitimin en önemli özelliği, öğrenenin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat vermesidir. Alışılmış yöntemde öğretmen bilgiyi verebilir ya da öğrenenler bilgiyi kitaplardan veya başka kaynaklardan edinebilirler. Ama bilgiyi algılamak, bilgiyi yapılandırmak ile eş anlamlı değildir. Öğrenen, yeni bir bilgi ile karşılaştığında, dünyayı tanımlama ve açıklamak için önceden oluşturduğu kurallarını kullanır veya algıladığı bilgiyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur (Brooks ve Brooks, 1993: 9). Bir başka ifade ile yapılandırmacılık çevre ile insan beyni ve hafızası arasında güçlü bir bağ kurmadır.

Öğrenci bilgiyi sunulduğu şekliyle almaz. Kendi deneyimlerine ve yorumuna bağlı olarak anlamlandırır. Birbirinden farklı bilgi ve deneyime sahip öğrenciler için her bilginin farklı anlamı vardır. Bu itibarla öğrencilere aynı bilgiler verilse de bilgiyi yapılandırmaları ve öğrenme çıktıları farklı olacaktır. Öğrenme bilgilerin öğrenciler tarafından olduğu gibi alınmasıyla gerçekleşmez. Zoharik'e göre bilgi, birtakım keşfedilmesi gereken kanunlar, gerçekler ya da kavramlar değildir. Bilgi onu bilenden bağımsız var olamaz. Dolayısıyla insanlar kendi kişisel deneyimlerine bir anlam verme sürecinde kendi bilgilerini yine kendileri oluştururlar. Bir başka deyişle, bireyin bildiği her şey ancak bireyin kendisi tarafından yapılandırılır (aktaran: Saban, 2000: 34).

Ders Kitabının İçeriğini Oluşturmada Karşılaşılan Yanlışlar: İçeriği oluşturmada olması gereken özellikler yanında içerikte olmaması gereken şeyler de vardır. İçeriği hazırlamada düşünülen yanlışların bazıları şunlardır: a- Yazarın kendi düşünce ve değer yargılarına göre içeriği şekillendirmesi b- Çok boyutlu konularda tek boyutlu anlatımın sergilenmesi c- Hikâyeci ve didaktik bir anlatım tarzının kullanılması d- Gerçeğe aykırı abartılı bilgilerin sunulması e- Kavram öğretiminde yeterli örneklerin verilmemesi (Yiğitarıslan,1995: 78).

Ders kitaplarında kullanılacak bilgiler konu alanının en son bilimsel verilerine uygun olmalıdır. Şiir incelemesiyle ilgili oluşturulacak içeriksel yapı bilim çevrelerince

geliştirilen en son metotlardan yararlanılarak oluşturulmalıdır. Geçmişte şiir incelemesiyle ilgili ya da genel anlamda şiir eğitimiyle ilgili ders kitaplarında oluşturulan içeriksel yapı geçerliliğini kaybetmiş olabilir. Yapılması gereken asıl iş akademik çevrelerce yayınlanmış makaleleri ve araştırma kitaplarını incelemek bu bilimsel bulgular çerçevesinde içeriği öğrenci seviyesine uygun bir şekilde oluşturmaktır. Böylece içerik oluşturulurken konu alanıyla ilgili son bilgilerden yararlanılmış olarak bir içerik oluşturulur (Kılıç ve Seven, 2008:96).

2.3. Edebiyatın Tanımı

Edebiyat kelimesinin anlamını iki şekilde tanımlayabiliriz. İlkinde günümüzde kullanıldığı şekliyle sözlük anlamı: "Bir çağda, bir dilde veya bir milletin hayatında meydana getirilmiş eserlerin tamamı" (Yelten ve Özkan, 2002: 205).

Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın. 2.Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür (Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük,2005: 600).

Edebiyat kelimesinin tanımında köken olarak kelimenin tahlili vardır. "Edebiyat kelimesi ne Farsçada var ne Arapçada. Fransızca "litterature"ü karşılamak için Tanzimat'tan sonra uydurulmuş. Kökü: Edep. Edeple edebiyat. Batı ile Doğudur. Edep, insanın bütün davranışlarını kucaklayan bir kelime. Edep gerek cahiliye devrinde, gerekse İslâmiyette asil ve insani değerlere yönelmek anlamına geliyor (Meriç,1980: 21).

Edebiyat kelimesinin içeriğinde her iki açı da dikkate alındığında milletlerin tarih boyunca oluşturduğu değerlerin ve kültürel yapının yazıya dökülmesi anlamı çıkar. Edebiyat milletlerin mensubu olduğu dil ile millî kültürün ilgi alanına giren varlık dünyasını yansıtır; edebiyat milletin yapıp ettiklerinin, duyup düşündüklerinin, görüp bildiklerinin ve tüm hayallerinin aynasıdır.

Edebiyat, tam olarak hiçbir bilimin, hiçbir disiplinin konusu olamayan insan var oluşunun tanıklığını yapmak, böylece varoluşun varoluşa ulaşmasını sağlamak amacına

yönelir. İster kuşlardan, ister çiçeklerden söz etsin, başlıca konusu, insan varoluşudur (Taşdelen, t.y).

Edebiyat kavramının yaygın olarak kullanılan ikinci anlamı ise; “edebiyat eseri ve sanatı ile ilgili araştırma, inceleme, değerlendirme çalışmaları ile bu çerçevedeki eğitim ve öğretim faaliyetleri”dir. Yani, edebiyat eserlerinin tamamı veya herhangi birisi ile ilgili her türlü araştırma, inceleme, tahlil ve tenkit çalışmaları, edebiyatın dünden bugüne uzanan süreçteki tarihini yazma çabaları, edebiyat sanatının mahiyeti ve niteliklerini tespit etme gayretleri, edebiyat eseri-okuyucu/toplum ilişkisi ortaya koyma arzuları, edebiyat eğitimi-öğretimine dâir faaliyetler ile zikredilen çalışma alanlarında kaleme alınan eserlerin isimlendirilmesinde de edebiyat kavramı kullanılmaktadır. “Edebiyat öğretmeni/hocası, edebiyat bölümü, edebiyat dersi, edebiyat tarihi, edebiyat eleştirisi, edebiyat teorisi, edebiyat literatürü.” gibi tamlamalarda, kavramın ikinci anlamı söz konusudur. (Çetişli, t.y)

Edebiyatın yöntemi, güzel olanı, varlıklara hoşgörüyle bakmayı, sevmeyi ve sevilmeyi dil aracılığıyla ifade etmesidir. Edebiyat, tarih, ilahiyat, sosyoloji, felsefe, psikoloji, ekonomi vb. bilim dallarından ve onların kullandığı her türlü metottan yararlanmayı hedefler. Bir edebî eserin özelliklerini Aburrahman Güzel ve diğerleri (Güzel vd., 1997: 14) şöyle ifade eder: a-Yazar, dili büyük bir titizlik ve ustalıkla kullanmalıdır. b-Edebî eser, İnsanı etkileyen; duygu, düşünce ve hayalleri harekete geçiren, her türlü sözlü ve yazılı esere edebî eser denir. Edebî eserin ana malzemesi dildir. Edebî eser, dilin en güzel ve etkili bir biçimde kullanılmasıyla meydana gelir. Eserde yer alan olaylar ve durumlar, edebî bir anlatımla verilmiş olmalıdır (Güzel vd., 1997: 14). Eser, insanda derin duygu ve düşünceler uyandırmalı ve belli bir form içinde yazılmış olmalıdır.

c-Edebiyat tarihi ve önemi: Bir milletin meydana getirmiş olduğu edebî eserleri ve bu edebî eserlerin yazarlarını kronolojik olarak inceleyen eserlere edebiyat tarihi denir. Edebiyat tarihi, hem edebî eser ve şahsiyetlerin bir bütün olarak incelenmesi, hem de milletin uygarlık tarihine yapacağı katkı bakımından büyük önem taşımaktadır.

Tarih, bir milletin hafızasıdır. Hafızasını kaybeden bir insan; nasıl geçmişini hatırlamazsa, tarihini bilmeyen bir millet de kimliğini bilemez. Onun ders alacak,

tecrübelerinden yararlanacak bir dünü yoktur. Edebiyat tarihi de, tarih biliminin geniş kapsamlı bir koludur. Bir milletin tarihi seyrinin eksiksiz takip edilebilmesi için edebî eserlerinin de incelenmesi gerekir. Bu bakımdan tarih bilimini ve edebiyat tarihini birbirinden tamamen ayrı iki kol olarak düşünemeyiz. Edebiyat tarihçisi, tarih bilmeden araştırma yapamaz. Tarihçi de doğruları ararken Edebiyat tarihçisinin tespitlerini dikkate almak zorundadır. Zira onun kullandığı metot vasıtasıyla özellikle “*elsine-i selâsiye*”yi çok iyi bilmesi lazımdır. Bir edebiyatçının mutlak surette; edebiyat, tarih ve dinî bilimleri bilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu çerçevede Batı dillerinin yanında bir edebiyatçı mutlaka, iyi derecede Türkçe, Arapça ve Farsçayı da bilmelidir (Güzel vd., 1997: 14).

d- *Edebiyat’ın Diğer Bilim Dalları İle Müşterekliliği*: Edebiyat araştırmalarında; özellikle tarih, dinî bilimler, sosyoloji, felsefe, psikoloji vb. bazı bilim dallarının metotlarından faydalanılmaktadır. Zira edebiyat araştırmacısı, eserin yazıldığı dönemin sosyal ve siyasî şartlarını, kültürel değişimlerini, toplumun bazı değer yargılarını tarih, dinî bilimler ve sosyoloji yardımıyla ortaya çıkarır. Bu bilgiler ışığında eserin, edebî akımların, şahsiyetlerin birçok yönden incelenmesi sağlanabilir. Bu araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bilgiler de özellikle, tarih, ilâhiyat, sosyoloji ve felsefe bilim dallarına malzeme hazırlama niteliği taşımaktadır. Bu durumda tarihçiler, teologlar, sosyologlar ve felsefeciler, edebî araştırmaların sonuçlarından yararlanarak toplumun tarihî, dinî, sosyal ve kültürel yapısıyla ilgili tespitlerde bulunabilirler. (Güzel vd., 1997: 14).

Deniz’e göre edebiyat; bir milletin evreni ve hayatı kendine göre seslendirmesi, hayata kendi diliyle damgasını vurmasıdır (Deniz, 2002: 33).

Zoralioğlu’nun çalışmasında da edebiyat; bir sanat dalı olarak tarif edilmektedir. “Duygu, düşünce, hayal, tasavvur, gözlem, hasılı anlatılmak istenen, anlatmaya değer bulunan herhangi bir hususun, okuyan ve dinleyende bedî heyecan uyandıracak güzel ve tesirli bir şekilde söylenmesi ” (Zoralioğlu, 1996:111).

“Edebiyat “Edep” kelimesinden gelmektedir. Terbiye, ahlâk kavramlarını da bünyesinde taşır. Edebî eserlerin pek büyük kısmı insanlara ahlâk ve terbiye vermek gayesiyle vücuda getirilmiştir. Terbiye bakımından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir. Bir insan ancak böyle bir geniş

manzara içinde kendisine en uygun olan yolu seçme hürriyetini kazanır. Tek bir romanı okumak bile bize insanların karakter yapısı, içtimaî durum, duygu ve düşünce bakımından ne kadar farklı olduklarını göstermeye yeter. İyi bir romanda her insan kendi şahsiyetine göre hareket eder. Bundan herkesin alacağı bir ders vardır” (Aktaran Deniz, 2002: 11-12).

2.3.1 Edebiyat Eğitimi ve Öğretimi ile İlgili Kavramlar

Literatürdeki eğitim tanımlarının bazıları şöyledir:

Eğitim: “Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür.” (Goleman, 2000: 6).

Dünyaya gelen bebek; zamanla yürümesini, konuşmasını, yemek yemesini öğrenir. Başlangıçta annesi, babası ya da ailesinin diğer bireyleri bebeğin bir şeyler öğrenmesine yardımcı olur. Bu öğretilenlerin tümüne “*eğitim*” denir (Güzel, t.y).

Öğretim: Öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan örgün süreçlerin tümüdür (Varış, 1987: 9). Bir başka deyişle plânlı programlı eğitime “*öğretim*” denir (Küçükahmet, 2002: 3).

Öğretim; bireyin yaşam boyu süren eğitiminin; okulda, planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı bireyin öğrenimini oluşturur. Öğretim öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür. (Yeşilyaprak, 2003:143)

Öğrenme: Yaşantısı sonucunda insanın davranışında oluşan değişimdir. İnsan ya yeni ya eski davranışını biçimlendirerek yeni bir davranış yaptığında eskisine göre davranışını değiştirmiş olmaktadır (Başaran, 1987: 132).

2.3.2. Edebiyat Eğitimi ve Öğretimi

Edebiyat eğitimi, çağdaş eğitimin önemli merkez noktalarından biridir. Çünkü edebiyat eğitimi, bireyin kendisini geliştirme, başkalarıyla iyi ilişkiler kurabilme, kendisini

başkalarına ifade edebilme, kendisiyle ve çevresiyle barışık bir şekilde yaşamasını sağlama gibi özellikler bakımından bireysel gelişime katkıda bulunan önemli bir eğitim alanıdır (Güzel, t.y).

Edebiyat eğitimi edebi eserden bağımsız değildir. Edebiyat eğitiminin birincil malzemesi insandır. Hem edebi eser hem edebi eserin varattığı edebiyat, insan yaşamından soyutlanamaz. Edebi eserlerde, insan yaşamı bütün nüanslarıyla akseder. İnsan yaşamı ve edebi eser birbirini varaden, birbirinden koparılamayacak unsurlardır.

Edebiyat ve edebiyat eğitimi, insanla ve insan topluluklarıyla ilgilenip uğraşma bakımından birbirini tamamlayan, birbiriyle yakından ilişkili olan iki alandır. Çünkü edebiyatın da, eğitimin de konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri, doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi, bu iki alanın ortak konusunu oluşturur (Kavcar, 1999: 2).

İnsancıl (hümanist) yaklaşımı kendilerine hareket noktası yapan edebiyat ile eğitimin kesişim noktası olan edebiyat eğitimi, iki temel amacı kendiliğinden beraberinde getirir. Onlar: a. Güzel sanatların bir dalı olan edebiyatı merkeze alarak, bireye, estetik bakış açısı kazandırmak; edebiyat, dil bilgisi ve yazılı-sözlü anlatım (kompozisyon) şeklindeki üç alana ait birikimden hareketle bireyin okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmek b. Edebiyatı bir araç şeklinde değerlendirip bireyin eğitimine katkı sağlayan temel alanlardan biri olarak kullanmak; bireyin edebiyattan yararlanarak gündelik yaşamına ait duyuş, düşünüş ve davranış şekilleri geliştirmesine yardımcı olmaktır (Keleş, 2009: 9).

Edebiyat eğitiminin en nemli işlevlerinden biri öğrencilerde estetik zevkin oluşmasıdır. Edebiyat eğitimi, sanatsal bir zevk oluşturmanın yanında millete ait kültürel hayatın edebi eserler aracılığıyla verilmesi ve evrensel temalı eserlerler vasıtasıyla duygusal anlamda bir olgunluk kazanma süreci olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde edebiyat derslerinin edebiyatın bir sanat olarak algılanmasını sağlamaktan öte büyük oranda edebiyat tarihini öğretme işlevi gördüğü görülür.

“Edebiyatın temel işlevlerinden biri eğitimle, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Bu işlevine duyguları geliştirme, duyarlık kazandırma, duygu ve düşünce arasında sağlıklı bir denge kurma da denebilir. Çünkü insanoğluna sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede edebiyat önemli bir görev üstlenir” (Kavcar, 1994:5).

“Eğitimin önemli araçlarından biri de edebiyattır. Edebiyat ile eğitim arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Eğitimin “muhafaza” ve “yaratıcılık” fonksiyonlarının gerçekleşmesinde edebiyat dersi önemli bir rol oynar. İnsanların “kimlik” ve “millî benlik” kazanmasında, iyi ve güzeli tercih etmesinde, vatan ve millet sevgisinin pekiştirilip geliştirilmesinde hedefi dil olan dersler ve özellikle edebiyat dersi etkili olmaktadır.” (Karakuş, 1992:1)

Esasında edebiyat; bilinen yaygın tanımıyla duygu ve düşüncelerin sözlü ya da yazılı olarak etkili bir şekilde anlatılması sanatı olduğuna göre bu etkinliğin temelinde anlatma ve dolayısıyla anlama çabası yatmaktadır.

Dil ve edebiyat, ulaşıma derecesine göre bize bir şeyler kazandırır. Geistein, “Dilimin sınırları, dünyanın sınırlarıdır.” der. Öğretmenler bu konuda ne kadar yetenekli ve bilgili olurlarsa öğrencilere de o kadar faydalı olurlar. Uygulamaya konulan Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım ders programları öğrenci merkezli ve dört dil becerisini kazandırmayı esas alan bir yaklaşımı benimsemektedir. Öğrencilerin metnin içeriğini tam olarak kavrayamamaları, metni oluşturan unsurlar arasında bağlantı kuramamaları gibi sorunlar edebiyat dersinde karşılaşılan problemlerin başında gelmektedir. Bilimsel ve yazınsal metinlerde öğrenciler metnin iç yapısının sağladığı düşünce ve duygu dünyasından faydalanamadıkları için zorluk yaşamaktadırlar. Metnin üçüncü boyutunu kavramalarını sağlayacak çalışmalarla öğrencilerin bu sorunun üstesinden gelecekları düşünülmektedir. Edebiyat dersinde bir metnin tüm boyutlarıyla kavranmasının sağlanması ve bu konuda yapılmış olan beyin temelli bilimsel çalışmaların sonuçlarına göre yöntemler geliştirilmesi gerekir (Uslu, Üstten, 2008: 1).

Edebiyat, insanların hayatı anlaması ve kendilerini ifade edebilmeleri için sunulmuş etki alanı sonsuz bir âlemdir. Farklı türlerde yazılan eserler temelde gerçeklik ve kurmaca

esasına dayanır. Bir edebi eser ya gerçek hayatla ilintili olarak oluşturulmuştur ya da edbiyatçının hayalleri ve düşünceleriyle oluşturup kurgusunu yaptığı kurmaca bir dünyanın ifadesidir. Edebiyat bir bilim dalı olarak bu türlerden yararlanan aktarma aracıdır, edebiyat eğitimi ise öğretme aracıdır. İkisi arasındaki farkı görmek eğitimdeki sorunları tespit etme ve çözüm üretmede önemlidir (Uslu, Üstten, 2008: 2).

Bir edebi metnin içerik ve şekil özelliklerinin farklılıklarını kavramak, algılamak edebî metni kavramak, anlamak demektir. Eğitim ve öğretim açısından bu durum edebiyat eğitimi ve öğretiminde belirli amaçları ve kriterleri de beraberinde getirmiştir. Çalışmalarının merkezine edebî metni koyan edebiyat eğitimcisi, söz konusu esere hangi bakış açısı ile yaklaşmalı, onun karşısında nasıl bir tavır takınmalıdır? Bu sorunun cevabını, edebî eserin varlık sebebi ve tarzında üslubunda aramamız gerekir.

Edebî metin, edebiyat sanatının somut hâli olan bir sanat objesidir. Tıpkı bir beste, bir tablo, bir heykel gibi. Sanat eseri olma bakımından edebî metnin onlardan farkı yoktur. Güzel sanat eserlerini temelde birbirinden ayıran ve onların farklı isimlendirilmelerine zemin hazırlayan asıl unsur, kendilerini var eden malzemeleridir. Bu açıdan bakıldığında edebiyat, “*dil*”de hayat bulmuş/bulan bir güzel sanat dalıdır (Çetişli, t.y).

Uslu, Üstten’e göre (Uslu, Üstten, 2008: 4). edebi metni, toplumsal, kültürel ve tarihî açılardan değerlendirebilmek metnin dünyasına girmeyi sağlar. Yalnız bu değerlendirmeyi yapabilmek için edebi metnin olduğu dönemim zihnitetiyle ilgili bilgiye sahip olmak gerekir. Bu açıdan edebiyat öğretiminin öğrencilere kazandırmak istediği özellikler genel olarak şunlardır: 1-Kelimeleri metnin bağlamından hareketle tahmin edebilme 2- Metinde önemli olan olay veya düşünceleri ayırt edebilme 3- Metni tüm unsurlarıyla, bir bütün hâlinde kavrayabilme 4- Anlatım tekniklerini fark edebilme 5- Yazarın üslubunu algılayabilme 6- Yaşanılan dönemin kültürel ve sosyal olaylarını anlayabilme (Uslu, Üstten, 2008:3).

Bilginin doğru ve eksiksiz algılanması, bilgiyi taşıyan ve depolayan unsurların başında gelen dil ile ilişkilidir (Yalçın, 2006: 19). Bu bağlamda bütünsel eğitimin öğrenciler açısından önemi, onların öğrenmeleri gereken en önemli şeyin anlam olduğudur. Anlamalı gelmeyen bilgileri öğrenmek zor gelirken anlamlı olan ve daha az çaba

gerektirenlerin tercih edildiği görülür. Bu durum ön bilgilerin varlığıyla ilgilidir. Bütünsel yaklaşımın birinci hedefi anlamın kavranmasıdır (Uslu, Üstten, 2008:4). Bu yüzden özellikle edebiyat derslerinin şiir bağlamında çoğunluğu soyut bilgilerin bir bütün hâlinde üçüncü boyutu, derinliği ve işlevselliği ile kazandırılması çok önemlidir; çünkü edebiyatın malzemesi dildir. Dil ise bir insanın bütün entelektüel tutum ve davranışlarının anasıdır. Bu açıdan edebiyat öğretiminin bir bütün olarak doğrudan yeni bulgulara dayanan bakış açıları üzerine kurulması gerekmektedir (Uslu, Üstten, 2008: 3). Bu durum öğrencinin karşılaştığı edebi metnin ya da şiirin dilini anlaması, anlamlandırabilmesiyle oluşur.

“Atatürk edebiyatın insanları etkilemedeki gücüne işaret ederken, bir fikrin yayılmasında ve yaşatılmasında en etkili araç olduğuna daima inanmıştır” (Deniz, 2002: 13).

“İnsanlar arasındaki anlaşmayı, anlayışı, toplumsallaşmayı yoğurup pekiştiren her şey yararlıdır insan için. İşte bu gerçekten ötürü, insanları insan kılmak bakımından her zaman her yerde edebiyata büyük görev düşmektedir. Çünkü demokratik bir toplum ancak insan kılınmış insanlarla var olabilir. Çok iyi bilinmelidir ki duygunun ve düşüncenin gelişmediği yerde güç kabalaşır, kaba güç, toplumsal ilişkilerde etkili olur. Sevgi ve saygıyla biçimlenmiş ilişkilerin yerini düşmanca duygular alır” (Sever, 1998: 33).

Atatürk edebiyatın tarifini şöyle yapmıştır: “Söz ve manayı yani insan dimağında yer eden her türlü bilgileri ve insan karakterinin en büyük duygularını, bunları dinleyenleri veya okuyanları çok alâkalı kılacak surette söylemek ve yazmak sanatı. Bunun içindir ki edebiyat ister nesir halinde olsun, ister nazım şeklinde olsun tıpkı resim gibi bilhassa musikî gibi güzel sanatlardan sayılagelmektedir ” (Aktaran Kırmacı, 2006: 28).

İnsana özgü hassaslığın gelişmesi insan denilen varlığın tanınmasıyla mümkündür. İnsan nasıl bir varlıktır? Diğer insanların hayatları, dünya görüşleri, inançları, değer yargıları nelerdir? Bunları bilmeden insanı tanımak imkânsızdır. Edebiyat bu imkânı sağlayan estetik bir eğitim sürecidir. Edebiyat aracılığıyla insana insan tanıtılır. Yani edebiyat yoluyla insan kendisi haricinde diğer insanları, hayatları, toplumları, kültürleri, değer yargılarını ve duyguları tanıma ve anlama şansına sahip olur. Böylece çevresine daha hoşgörülü, daha hassas, daha saygılı bir birey hâline gelir. Çünkü çevresindeki diğer insanların farkına varmış, edebiyat vasıtasıyla onlara değer vermeyi öğrenmiştir. Edebiyat

eđitimi, demokrasiyi, demokratik dűşűnmeyi yaşayarak, hissettirerek zihinlere ve kalplere işleyen bir eđitimidir (Kırmacı, 2006: 29).

“İnandığı yoldan ayrılmamak, başkalarının duygu ve dűşűncelerinin bizden ayrı olduğunun farkına varmak, başkalarının kişiliğine, kimliğine karşı saygı göstermek, eğitim çağındaki her genç için her insan için önemlidir. Edebiyat insana dünyada ne kadar insan varsa o kadar ayrı duygu, dűşűnce, davranış olduğunu gösterir” (Deniz, 2002: 12).

Gűzeli tanıma ve estetik davranışlar kazanma süreçlerinden biri olan dil ve edebiyat ve akabinde şiir eğitimi ve öğretimi insanın hem duygusal hem zihinsel hem de kültürel gelişiminde de etkili olan bir eğitimidir. Öğrencinin edebî metinlerle kurduğu iletişim ve edebi metinlerin dünyasına dahil olma süreci ona bir duyarlılık, yaratıcılık, estetik zevk, eleştirel dűşűnme, kültürel anlamda bilinç, duygu yoğunluğu ve olumlu kişilik kazandırmaktadır. Çünkü edebi eserler konuları itibariyle ideal olanı sunmaktadır.

“Edebiyatın temel işlevlerinden biri eğitme, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Bu işlevine duyguları geliştirme, duyarlılık kazandırma, duygu ve dűşűnce arasında sağlıklı bir denge kurma da denebilir. Çünkü insanoğluna sevmeyi, acımayı, gűzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede edebiyat önemli bir görev üstlenir” (Kavcar, 1994: 5).

Munzur çalışmasında edebiyat eğitimini; dile dayalı sanatların eğitimi ya da dile dayalı sanatlar yoluyla insanlarda, kişilik, duyarlılık, gűzellik, duygu, dűşűnme, çağdaşlık, yaratıcılık, mutluluk, hayat, sevgi iletişim, hoşgörü ve benzeri bilişsel ve duygusal boyutlardaki eğitimleri gerçekleştirerek tutum ve davranış değişikliği sağlamayı amaçlayan disiplin olarak tanımlamaktadır (Aktaran, Kırmacı, 2006: 29).

“Kültürü meydan getiren millî, ahlâkî ve insanî değerler dil ve edebiyat vasıtasıyla tanıtılır, benimsetilir ve böylece millet hayatının devamı sağlanır. Dil edebiyatın temelidir. Edebiyat ise bir milletin maddî ve manevî bütün değerlerini bünyesinde toplayan bir sanattır” (Özbay, 2002: 115).

Edebi eserlerin insan düşüncesine iç dünyasına etki eden gücü, öğrencilerin, gelecek nesillerin eğitiminde ve öğretiminde doğru biçimde kullanılmalıdır. Bu doğru yönü tayin etme de edebiyat eğitimcilerinin vazifesidir.

Edebiyat eğitimi genç beyin ve ruhlara, evrensel insan ruhunun son derece karmaşık duyarlılıklarını sezdirmek, yüzyılların örsünde dövüle dövüle billurlaşmış millî zevki tattırmak, mensubu bulunduğu milletin hayatı ve kültürünü estetik bir çerçeve içinde tanıtmak, konuştuğu dilin incelikleri, güzellikleri ve zenginliklerini göstermek de edebiyat eğitiminin amaçlarındandır. Kendini bu amaçlara kilitleyen edebiyat eğitimcisi ise, ciddi bir bilgi birikimi ve metotlu metin çözümleme tecrübesinin yanında üstün pedagojik formasyonu olan bir sanat eğitimcisidir (Çetişli, t.y).

Yaratıcı ve eleştirel düşünme teknolojinin ve kalkınmanın dostu, esaretin ve cehaletin düşmanıdır. Edebiyat ve dil eğitiminin gücünün farkında olan milletler, bu dersleri okullarda başköşeye oturturlar. Bireyin kendini tanıması, kişilik kazanması, millî kimliğinin farkına varması, geçmişle bağ kurması edebiyat ve dil eğitimi sayesinde şekillendiğinden bu derslerin üzerinde önemle durulmaktadır (Kırmacı, 2006: 31).

Edebiyat eğitimi; ne tamamıyla metotsuz, pedagojik kurallardan uzak, keyfî ve rastgele bir öğretim faaliyeti ne büsbütün soyut birtakım bilgilerin ezberlettirilmesi ne de sadece ahlâk, tarih, sosyoloji ve dil dersidir. Edebiyat eğitimi, sanatkârın dil malzemesiyle hayat verdiği estetik değere hâiz edebî metni, varoluş amacı doğrultusunda anlama/anlamlandırma, duyma/duyurma, sezme/sezdirmeye üzerinde odaklaşan bir tür sanat eğitimidir. Temel amacı da, öğrencinin yaradılışından getirdiği güzellik duygusunu ortaya çıkarmak, geliştirip zenginleştirmek ve terbiye etmektir (Çetişli, t.y).

Edebiyat eğitimi yalnız ülkemiz nezdinde değil diğer ülkeler nezdinde de önemlidir. Bir milletin yapıp ettikleri tarih sahnesine ilk çıktıkları andan itibaren dille ilgili ürünleri olan sözlü ve yazılı edebi eserlerine yansır. Milletlerin oluşturdukları dille ilgili ürünler milletlerin hafızaları niteliğindedir. Edebiyat dersinin, milli kültürün en büyük temsilcisi dil ürünleriyle milli bilinç oluşturma gibi önemli bir vazifesi vardır. Bunun yanında edebiyat eğitiminin, edebi eserlerdeki evrensel temalarla yerel olandan evrensel olanı sezdirme gibi bir işlevi de vardır. Edebiyat eğitiminin en önemli vazifelerinden biri de en büyük malzemesi dil ve insan olan ve ideal olanı sunan edebi eserlerle verdiği duygu eğitimidir. Duyguların nasıllığı sorgulamasında okuyanı iyiye yönelik etkileyen dil ürünleri toplumun sosyal yapısını olumlu anlamda etkilemektedir.

Tasavvuf edebiyatına ait metinler, diğere dil ürünleriyle, geçmişten sıyrılarak bugünün modern diye tanımlanan dünyasında insanlara bambaşka dünyaların kapılarını aralama başarısını gösterebilmektedir. Bu da edebi eserlerin aslolan anlamları yönüyle hitap ettikleri insanın dünden bugüne aynı algıyı gösterebileceğı gerçeğini gündeme getirir. İnsan özde değışmemiştir, değışen hayattır. Aşk, aylılık, acı, keder, vs. temleri ölümsüzdür. İşte edebi eserler bu yönleriyle insanlığın geçmişten geleceğe ortak sesidir ve edebiyat eğitimiyle geçmişle gelecek arasında güçlü bir duygu köprüsü kurarlar.

2.3.3. Edebiyat Eğitiminin Amaçları

Edebiyat dersi bir milletin tarihi süreç içinde sosyal ve siyasal yaşantısını, iktisadi, durumunu yansıtan eserlerin incelenmesiyle ilintilidir. Amaç gencin içinde doğup büyüdüğü kültürün geçmişini edebi eserler vasıtasıyla öğrencilere vermektir.

Öğrencinin dile ait en güzel örneklerle karşılaşarak güzel söz söylemenin ve güzel olan sözü dinleyip algılayabilmenin ve nihayet güzel olan sözü yazabilmenin evreni içinde ana dilinin gizil dünyasını keşfetmenin zevkini tatması diğere bir amaçtır.

Metin analizi ve yine metin sentezlemesi yöntemiyle hayata, insana ve olaylara bakışta öğrencinin güzel olanı ve kendi bakış açısıyla bu unsurlara analizci yaklaşarak kendine görelilik içgörüsünü kazanmasıdır.

Cemiloğlu çalışmasında şunları ifade eder: Türk dili ve edebiyatı dersinin amacı elbette ve öncelikle devletimizin istediğı insan tipini yetiştirme anlayışıyla paralel gidecektir. Bu vatandaş tipi 14 Haziran 1973 tarih ve 1739 sayılı Temel Eğitim Kanunu ile belirlenmiştir. 9 Kasım 1992 Tarih ve 2370 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yer alan Türk Dili ve Edebiyatı Ders Programının Genel Amaçlar'ı 11 madde olarak sıralanmıştır. Bu maddelere getirilen 41 ayrı açıklama da okutulacak olan konular aracılığıyla nelerin amaçlandığını ifade etmektedir. Bunlar, özet hâlinde verilmek istenirse şöyle ifade edilebilir (Cemiloğlu, 2003: 27-28): 1- Okuduğunu ve dinlediğini anlama ve düşündüklerini sözlü ve yazılı olarak anlatma. 2- Türk Dilinin kurallarını, özelliklerini ve estetik inceliklerini kavrama. 3- Kazandırılan okuma alışkanlığı yoluyla anlatımı

zenginleştirme. 4- Metin tahlili yoluyla analiz-sentez ve değerlendirmeler yapabilme. 5- Edebiyat sanatı ile ilgili tür, şekil, kavram ve terimleri öğrenme. 6- Türk Edebiyatı örneklerinden hareketle, millî kültür değerlerini edinme. 7- Türk edebiyatını ve temsilcilerini tarihî gelişim seyri içerisinde inceleme. 8- Türk Dünyası edebiyatlarının günümüzdeki örneklerini inceleme. 9- Dünya edebiyatı klâsiklerini inceleme ve tanıma.

Edebiyat eğitimindeki amaçları Güzel, (Güzel t.y) çalışmasında şöyle açıklıyor:

1. Öğrencilerin Bakış Açılarının Geliştirilmesi

Burada öğrenciler için ifadesini bulan '*estetik bakış açısını kazandırmak ve bu bakış açılarını geliştirmek*' her haliyle zorunlu olmalıdır. Bu cümleden olarak; güzel sanatların bir dalı olarak edebiyat bünyesinde taşıdığı estetik değer itibarıyla öğrencilerin estetik duygularını şekillendirmeli; duygu, düşünce ve hâyâllerini zenginleştirmeli, estetik ölçütleri, diğer bir ifadeyle estetik beğeniyi ve incemiş zevki kazandırmalıdır. "Güzel"i görebilen, beğenebilen; nesnelere estetik ölçütlerle değerlendirebilen, tercihlerini incemiş zevkiyle yapabilen bireyler yetiştirmelidir.

2. Öğrencilere; Bilgi, Duygu-Düşünce ve Hayal Bakımından Kazanımlar Sağlamak

Bu konuda öğrencileri duygu, düşünce ve hâyâl bakımından zenginleştirmek, öğrencilerin dünyasını anlamlandırma, hayatı algılama biçimlerini çok seçenekli hale getirmek ve onlara dünyayı farklı şekillerde değerlendirebilecekleri pencereler açacak kazanımlar ortaya koymak gerekmektedir.

3. Edebiyat Eğitimi ile Öğrencilerin Yaratıcı Güçlerini ve Problem Çözme Becerilerini Geliştirmek

Edebiyat; var olandan hareketle, yeni bir şey ortaya koyma, üretme işidir. Edebiyatçı, ister anlatma esasına bağlı metinler (roman, hikâye, masal vb.) olsun, ister bilgilendirmeye dayalı metinler olsun (makale, deneme, fıkra vb.), isterse de coşkuya dayalı-lirik metinler (şiir) olsun, tamamen yaratıcı gücünden hareketle yeni bir şey ortaya koyar. Edebiyat eğitiminde metinlerden hareketle öğrencilerin duygu, düşünce ve hâyâl

dünyaları estetik ölçütler doğrultusunda zenginleştirilmeli, öğrencilerin benzer ürünler vermesi için gerekli uygulamalar yaptırılmalıdır. Edebî metinler, öğrenciler için birer model olmalıdır. Öğrenciler karşısındaki modelleri taklit ederek benzer ürünler ortaya koyabilmeli ve zamanla özgün eserler yaratabilmelidir.

4. Öğrencilerin Duygu ve Ruhsal Zekâlarının Zenginleşmesini Sağlamak

Demek oluyor ki, öğrencilerin düşünebilen birer fert olmalarını ve onların bu bağlamda duygusal ve ruhsal zekâlarının da gelişimini sağlayacak aktiviteler ortaya koymak gerekecektir. Edebiyatın bilimden farkı, sadece kafaya değil, daha çok kalbe (gönüle) hitap etmesi, insandan insana duyguları aktarmasıdır. Okuduğumuz edebiyat ürünleri bizde birtakım özelemler, hayaller, tutku ve sevgiler uyandırır. Bilinç düzeyimizi yükseltir (Aktaran, Güzel, [Kavcar, 1999: 5]). Edebî eserlerden okuyucuya bir duygusal akış söz konusudur. Merhamet, sevgi, hoşgörü, iyilik gibi duygular, konusu insan olan edebiyatın vazgeçilmezleridir. Edebiyat eğitimi bu tür insanî duyguları birer değer olarak öğrencilere kazandırmalı, onların duygusal zekâlarının gelişimine katkıda bulunmalıdır.

5. Öğrencilerin Kişiliklerinin Gelişmesine Yardımcı Olmak

Her eğitimci, öğrencilerin kişilik gelişmelerine yardımcı olmak, onlara insanî nitelikler kazandırmak; böylece onların kendileriyle ve çevreleriyle barışık olarak yaşamalarını sağlamak için elinden gelen her türlü bilimsel verileri uygulamakla mükelleftir. Bugün eğitimde en çok geçen terim “*kişilik*”tir. Kişilik gelişmesi, her insanın kendi eğilimlerine, yeteneklerine göre gelişmesi, hayatta karşılaştığı yeni şartlara göre izleyeceği yolu kendisinin seçmesi demektir. Böyle bir hayat ve eğitim anlayışı, insanda çok çeşitli bir duyma, düşünme ve hareket etme bilincinin bulunmasını gerektirir. İşte edebiyat bu bilinci uyandırmaya yarayan araçların başında gelir. Çünkü edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili bir biçimde ortaya koyan bir sanattır.

6. Öğrencilerin Topluma Uyumlarını Sağlamak

Her bir eğitimci; öğrencilerin, içinde yaşadıkları topluma uyum göstermelerini sağlamaları için, bilinçli, demokratik haklarını kullanabilen kişi haklarına saygılı yurttaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olmaları gerekmektedir. Bir eğitim sistemi, bilgi ve beceriyle donatmanın yanı sıra bireyin çevreye uyum sağlamasına da yöneliktir. Bu bağlamda konusu insan olan edebiyat eğitimi de öğrencilerin toplumsallaşmasına katkıda bulunmalı, bilinçli yurttaşlar olarak yetişmelerine yardımcı olmalıdır.

7. Öğrencilere Kültürel Değerleri Kazandırmak

Edebiyatın, kültür ile ilişkisi çok boyutludur. Edebiyat, bir milletin kültürel değerlerini bünyesinde taşımaktadır. Yani kültürün taşıyıcısıdır. Edebî metinlerin incelenmesi, yeniden anlamlandırılması sonucunda doğal olarak öğrenciler kültürel değerleri de öğrenmiş olacaklardır. Ayrıca kültürel değerler, edebî ürünler aracılığıyla nesilden nesile aktarılırken edebiyat eğitimi de aynı zamanda kültürel değerlerin sürekliliğini sağlayacak öğrencilere kültür bilinci kazandıracaktır.

8. Millî Bilinç Düzeyinin Geliştirilmesi

Öğrencilerin millî bilinç düzeylerini geliştirmek ve Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda yetişmelerine sağlamak, vatan-millet-bayrak üçlemesinde onları bilgilendirmek en önemli görevler arasında yer almalıdır. Edebî eserler aracılığıyla, öğrencilerde “aidiyet” duygusu uyandırılmalı, bir milletin mensubu olma, ortak kaderi, ortak tarihi, ortak değerleri paylaşma bilinci geliştirilmelidir. Öğrencilerin millî değerleri benimsemeleri sağlanmalı; Atatürk, yurt-millet ve bayrak sevgisini güçlendirmek için katkıda bulunmalı ve Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda yetişmelerine hizmet etmelidir.

9. Edebiyat Eğitimi, Tarih Bilincini Pekiştirmelidir

Edebiyat eğitimindeki tarih bilincini anlatabilmek için iki örnek vererek konuyu soyuttan somuta dönüştürmek istiyoruz. Bunlardan birincisi Fuzuli'nin *Leylâ ve*

Mecnun'daki şahısları, Milli Mücadele'deki romanlara yansımada görülen Anadolu ve *Mehmetçik* olarak yorumlamak mümkündür. Burada Anadolu'yu düşman işgalinden kurtaran irade *Mecnûn*, Anadolu' da *Leylâ*'dır. Mehmet Akif'teki *Bülbül* ise, Bursa'nın işgal edilmesi üzerine yazılmıştır. Akif'teki Gül Anadolu, Bülbül de Mehmetçik'tir. Bu iki hikâye 'edebiyat eğitiminde kişilere tarih bilincini kazandırma' bağlamında önemlidir.

10. Evrensel Değerlerin Karşılaştırılması

Öğrencilerin evrensel değerleri benimsemesini sağlamak ve onlara insan sevgisi kazandırmak, yeni müfredatın en önemli hedeflerinden olmalıdır. Bu cümleden olarak öğrencilere millî değerlerin yanı sıra insanlığın ortak mirası da kazandırılmalı, farklı kültürlerin evrenselliği yakalamış değerleri örnek olarak verilmelidir. Bu doğrultuda bütün dünya edebiyatlarının şaheserleri okutulmalı, bu eserler evrensellik açısından değerlendirilmeli ve karşılaştırmalı edebiyat disiplininin hareketle Türk edebiyatının şaheserleriyle karşılaştırılmalıdır. Böylece edebiyat eğitimi aracılığıyla evrensel değerler açıkça öğrencilere kazandırılabilir; onların insanı, doğayı, hayatı sevmelerine yardımcı olunmalıdır.

Edebiyat eğitimi, çağdaş eğitim yaklaşımlarını kendisine hareket noktası olarak bireylerin kendilerini gerçekleştirme, gizli güçlerini ortaya koyma ve geliştirme, kendisiyle ve içinde yaşadığı toplumla barışık olmalarını sağlama, millî ve evrensel değerlerle donanma, Türkçe'yi doğru ve güzel kullanma, kendisini sözlü ve yazılı olarak ifade edebilme gibi görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Bu çerçevede edebiyat eğitimi bilimsel, eleştireci, yaratıcı düşünme yollarını kazanmış, arayan, sorgulayan, eleştiren, karşılaştırmalar yapan, sebep-sonuç ilişkilerini bulan, çözümleyen, birleştiren, kazandığı davranışları ve birikimi gündelik hayata aktarabilen, milli değerlere saygılı, evrensel değerleri özümsemiş, yurttaşlık bilincine sahip kendisini rahatlıkla ifade edebilen vb. özelliklerle donanmış bireyler yetişmesine hizmette bulunur (Güzel, t. y).

2.3.4. Edebiyat Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

İsmail Çetişli, (Çetişli, t.y) edebiyat eğitimiyle ilgili sorunları şöyle dile getirmiştir:

1. Edebiyat eğitiminde yaşanmakta olan problemlerden birisi, kavram yetersizliği ve kavram kargaşasıdır. Unutulmamalıdır ki, edebiyat eğitiminin meselelerini çözmeye kalkışan eğitim bilimcisi, edebiyat eğitimi fiilen üstlenen edebiyat öğretmeni/hocası ve söz konusu eğitimin muhatabı durumundaki öğrenci, sahanın temel kavramlarını çok iyi

bilmediği ve zihninde billurlaştıramadığı sürece, sarf edilecek onca emek, zaman ve gayretin sonucu, zihnî kaostan başka bir şey olmayacaktır. Bu durumun ortadan kalkmasını sağlayacak şey kavram kargaşasına son verip isimlendirmelerin net bir şekilde yapılmasıdır.

2. Eğitimin geneli veya edebiyat eğitiminde yaşanan sıkıntılardan bir kısmı, “eğitim” ile “öğretim” kavramları ekseninde söz konusu olan kavram kargaşasından; bu iki kavramın belirlediği faaliyet tarzı arasındaki tereddütlerden veya bilinçsiz tercihlerden kaynaklanmaktadır.

3. Edebiyat eğitiminde sıkça karşılaşılan sorunlardan birisi de, didaktik, ahlâkî ve ideolojik bakış açısı ve yaklaşım tarzına tutsak olunmasıdır. Edebiyatın bir kişsel ifade aracı olması yönüyle bir sanat dalı olduğu gerçeğinin sekteye uğraması. Maalesef edebiyat eğitimcilerimizden bazıları, kendilerini “sanat memuru” olarak niteleyen Ahmet Hâşim’in şikâyetlerini yerden göğe kadar haklı çıkarmak istermişçesine, edebî eseri sadece içeriğiyle değer taşıyan sıradan bir metin olarak görmekte; bir ahlâk risalesi, didaktik kitap veya ideoloji manifestosu zannetmektedirler (Aktaran: Çetişli,t.y). Edebî metin karşısında doğru ve sağlıklı bir bakış açısından ne ölçüde uzak ve yoksun olduğumuzu bundan daha somut ortaya koyacak başka bir örneğe ihtiyaç yoktur sanırım. Çünkü edebiyat eseri ne bir ahlâk risalesi, ne bir didaktik kitap, ne de bir ideoloji manifestosudur. Herhangi bir metnin varoluşundaki biricik veya birinci amaç “fayda” ise, ona edebiyat eseri denilemez; edebiyat eserine de bütünüyle faydacı bir bakış açısıyla yaklaşamaz.

“Edebiyat eğitiminde sıkça karşılaşılan problemlerden bir başkası, takip edilecek sağlam ve sağlıklı bir metot yokluğu veya yoksulluğudur. Edebiyat bilimcisi veya edebiyat eğitimcisi, edebî metne yaklaşımda nasıl bir metot takip etmelidir? Çünkü metotsuz, bölük pörçük, keyfî ve rastgele bir faaliyet bizi ne edebiyat bilimine ne de edebiyat eğitime götürür.” (Çetişli, t.y).

Edebiyat eğitimde “ne” okuttuğumuzun önemini kimse inkâr edemez, ama “nasıl” okuttuğumuz ondan hiç de az önemli değildir. Yukarıda vurgulandığı gibi, edebiyat eğitiminin temel objesi, edebî metindir. Bu tespitten sonra sağlam ve sağlıklı bir metoda ihtiyaç vardır. Son yüzyılda ve özellikle yakın dönemlerde edebî metnin incelenmesinde pek çok metot geliştirilmiştir. Yeni eleştiri, yapısalcılık, hermeneutik, metinbilim, dilbilim, göstergebilim, anlambilim, stilistik bunlardan bazılarıdır. (Çetişli, t.y).

Edebiyat eğitiminde karşılaşılan sorunların belki de en önemlisi günümüz gençliğinin Türk edebiyatının tarihi seyri içindeki oluşum evrelerinde oluşan yazınsal kültüre yabancı kalması ve lise çağı gençliğinin gerek dil gerek muhteva açısından bilmediği bir dünyanın kültürünü algılamada çektiği zorluktur. Zira öğrencinin yabancı kaldığı kültürden bugünün güncel olanını çekip çıkarma gibi bir etkinlikten ziyade asıl öz bırakılıp öğrencinin şekille ilgilenmesi istenmektedir. Bunun sonucunda da edebiyat eğitiminde hedeflenen amaçların gerçekleşme oranı düşük olmaktadır.

Edebiyatın evrensel dili bir nebze de olsa lise gençliğini metnin içeriğini anlama konusunda şanslı kılıyor olabilirdi. Ama bu sefer de öğrencilerin karşısına Kendi konuşmaları Türkçeyle farklılık arz eden, anlamakta zorlandıkları bir Türkçe çıkmaktadır. Bu durum edebiyatın bir sanat eğitimi olduğu gerçeğini ve estetik zevk oluşturma amacını engeller nitelikte bir durumdur.

Liselerdeki edebiyat dersiyle ilköğretimdeki Türkçe dersi arasındaki kopukluk öğrencilerin bir kavram kargaşası yaşamasına sebep olmaktadır. Türkçe dersinde Türk edebiyatı kavramı yoktur. Birbirinden uzak ve aslında birbirinin devamı olması gereken iki dersin arasındaki içerik farklılığı öğrencilerin lisedeki edebiyat dersini yabancı olarak algılamalarına sebep olmaktadır.

Edebiyat eğitiminde ve bu bağlamda şiir eğitiminde karşılaşılan sorunlar konusunda kuşkusuz söylenecek çok söz var. Bunlar:

1. Öğrenciye görelilik ilkesi dikkate alınarak edebi metinlerin tahliline yönelik bir metodolojinin oluşturulamaması
2. Şiir eğitiminde yaşanan kavram kargaşası. Zihinde oluşan soyut sembolleri isimlendirmede kullanılan birden çok isim bu kargaşanın oluşmasına sebep olmaktadır.
3. Divan Edebiyatı öğretiminde yaşanan sorunlar.
4. Edebiyat eğitiminde edebiyatın bir sanatsal eğitim ve estetik zevk oluşturma aracı mı yoksa tarihsel süreç içinde oluşan edebi eserlerin şekilsel yapılarını tarihi yapı içinde öğreten edebiyat tarihi dersi mi olduğu ayırımına varamamak.
5. Edebiyat ders kitaplarının günümüz gençlerine hitap edecek nitelikte olmaması. şeklinde özetlenebilir.

2.4. Şiir Nedir (coşku ve heyecanı dile getiren metin)?

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesinin bir diğer ismi de şiir ünitesidir. Edebiyat eğitiminde şiir başlıbaşına bir bölümdür. Şiir Türkçeye Arapça'dan girip yerleşmiş bir kelimedir. Anlamı “fehm, idrak; sezme, sezgi yoluyla bilme. ” Şiir sözlük anlamı itibariyle, zengin hayalleri toplayan vezinli ve kafiyeli söz, hayallere yer veren, kalbe seslenen, duygu ve heyecan uyandıran, dokunaklı ve büyüleyici söz (Yelten ve Özkan, 2002: 470). Başka bir tanımda ise, zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi; düş gücüne, hayale, imgeye, gönle seslenen, anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen şey (Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 2005: 1867).

Şairlerin ve edebiyat bilimcilerin kesin bir tanım üzerinde anlaşamadıkları şiir, dilin ve nazımın şahsi ve üstün bir zevkle kullanılmasından meydana gelen bir sanat eseridir. Dış görünüş olarak, mısralardan ve mısra kümelerinden meydana gelir. Şiir üzerine, çok şey söylenmiştir. Bunların hepsi şiirin bir tarafını ele alan ve ön plana çıkaran sözlerdir. Ama hiçbiri tek başına şiiri tamamıyla kavrayan ve açıklayan ifadeler olamamıştır. Misal olarak:

Şiir nesre çevrilmesi mümkün olmayan nazımdır. (Ahmet Haşim)

Şiirin kötüsü veya orta hallisi için kurallar, ustalıklar bir ölçü olabilir. Ama iyisi, yükseği, harkuladesi, aklın kurallarını aşar. (Montaigne)

Şiir, hem at hem dizgindir (ilham ve ustalık); atsız dizgin, dizginsiz at değildir.(Tristan Dereme)

Şiirin ilkesi, insanın üstün bir güzelliği özlemesidir. Bu ilke, bir coşkunlukla, bir ruh taşkınlığında kendini gösterir. Bu coşkunlu, aklın yoğurduğu hakikatın dışındadır. (Baudlaire)

Şiir öyle ayrı bir dildir ki, başka hiçbir dile tercüme olunamaz. Hatta yazılmış görüldüğü dile bile...(Jean Costeau)

Şiir, nesirden bambaşka bir hüviyettir. Şiir duygusunu lisan haline getirinceye kadar yoğurmak, onu çok toplu bir madde haline sokmak, o kadar ki, mısra güya hissin ta kendisi imiş gibi okuyucuya samimi bir vehim vermek. İşte bunu özlüyorum.(Yahya Kemal Beyatlı)

Şiir kelimelerle güzel şekiller kurmak sanatıdır. (Cahit Sıtkı Tarancı)

“Şiir kanatlı sözdür” (Homeros), (Yeni Rehber Ansiklopedisi,1993:167-168).

Şairlerin ve edebiyat bilimcilerin şiirle ilgili düşünceleri çeşitli yönleriyle birbiriyle örtüşmekle beraber birbirinin aynı değildir. Her şiirin okuyucusu kadar şairi vardır sözüyle aynı paralelde herkesin farklı bir şiir tanımı vardır denilebilir.

En eski edebi şekil olan şiirin, ne olduğu veya ne olması gerektiği, kullandığı dil, imgeler ve imajlar Aristo’dan bu yana birçok şâir ve edebiyat bilimcisi tarafından tartışılmıştır. Özellikle şiirde kullanılan dilin, günlük hayatta kullanılan dilden farklı olduğu üzerinde durulmuştur. Üst dil olarak tanımlanan bu dil; günlük hayattaki Birçok nesneyi simgelemekte, insanı ve hayatı imajlar veya kodlar yoluyla kelimelere aktarmakta, imgesel, sembolik bir dil kullanmakta, dile yeni bir anlam ve zenginlik katmaktadır. Bu yüzdendir ki; şâirlere, toplumlarda farklı gözle bakılmıştır. O kadar ki bazen şairlerin olağanüstü güçlere sahip olduklarına inanılmıştır. Bu özellik şiir dilinin imgesel, sırsal bir özelliğe sahip olmasıyla açıklanır. Şâir, bazen sanatsal kaygılardan, bazen yaşadığı devrin siyasî ve sosyal baskılarından, bazen mensup olduğu edebî akımın özelliklerinden, bazen duygularından dolayı sırlı ifadeler kullanmaya veya Paul Valery’nin deyimiyile “dil içinde bir üst dil”oluşturmaya çalışır. Bu özelliğinden dolayı şiir açıklanmaya, diğer bir ifade ile serh edilmeye muhtaçtır (Yekbaş, 2010:2).

Eski Türkçe dönemlerinden bugüne çeşitli dönemlere baktığımızda Türkçede şiir kavramıyla şarkı ve melodi kavramının birbirinin yerini tuttuğunu görürüz. Uygur ve Karahanlı dönemlerinde “yır”, “türkü” anlamındadır. “İrlamak”, “yırlamak” deyimleri Anadolu ağızlarında halen yaşamaktadır. Bu eylemler “koşuk” okumak anlamına da gelir. Koşuk en eski edebi şekillerden bir tanesidir (İşcan, 2004: 57).

2.4.1. Edebiyat Eğitiminde Şiirin Önemi

Şiir kuşkusuz en önemli edebi türlerden biridir. Öğrencilerdeki estetik duyguları ve sanat anlayışını geliştiren, insanı eğiten güzel sanatların bir koludur. Bu durum ders kitaplarında seçilen şiirlerin öğrencilerin kişiliği, ruhunu ve estetik anlayışını doğrudan etkilemesi demektir. Dolayısıyla eğitim aracı olan kitapların iyi seçilmesi, kitaplara

seçilecek metinlerin iyi tespit edilmesi, seçilen manzum metinler üzerinde ders kitaplarında ne gibi çalışmalar yapıldığının bilinmesi gerekmektedir (Ay, 2006: 2).

Estetik davranışlar kazanma süreçlerinden biri olan edebiyat öğretimi insanın kültürel gelişiminde de etkilidir. Öğrencinin edebî metinlerle kurduğu dünya ona bir duyarlılık, üretgenlik, estetik zevk, eleştirel düşünme, kültürel bir bilinç, duygu yoğunluğu ve eğitimi, ayrıca olumlu bir kişilik kazandırmaktadır. Duygu eğitiminde edebiyat eğitimi ve edebiyat eğitimi paralelinde şiir eğitimi önemlidir. Edebi eserlerde her yönüyle ideal insan vardır. Gelişimsel özellikleri açısından başkalarını model alma eğilimi gösteren, ergen psikolojisine sahip geç bireyin, edebi eserdeki ideal olanla kuracağı özdeşim onun duygu dünyasını olumlu olan yönde etkileyecektir.

Edebiyat eğitim ve öğretiminin asıl amacı anlamının gerçekleşmesini sağlamaktır. Öğrencilerin okudukları metni soyut dünyalarında, zihinlerinde canlandırabilmeleri, kendi iç dünyalarında bir yere oturtabilmeleri ve metnin bütünlüğünü algılayabilmeleri asıl hedeftir (Uslu, Üstten, 2008: 3). Edebi metin isimlendirmesinde şiir her zaman başköşededir. Okuduğu şiir metnini çeşitli yönleriyle anlamlandırabilen öğrenciler kuşkusuz duygusal anlamda bir olgunluğa ulaşmış olacaktır.

Sanat akabinde edebiyat sanatı ve edebiyat sanatının içinde şiir, insanın üretgen ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmede, estetik zevkini oluşturmada etkili ve güçlü bir vasıta. Edebiyat sanatının ve edebi eserin gayesi, insanın hayatını olumlu yönde etkilemektir. Topluma iyi ve güzel olanı, gösterme edebiyat sanatının amaçlarından bir tanesidir. Kişinin karakter gelişimi, sevgi, hoşgörü, başkalarının sorunlarıyla da ilgilenme, kültürel kimlik gibi duygusal ve zihinsel gelişimine olumlu anlamda katkıda bulunma, sanat zevkini geliştirme, güzel olana ilgi gösterme ve güzel olanı görme toplumun gelişmesi doğrultusunda çaba sarf etme, bütün sanatların olduğu gibi edebiyat sanatının ve bu sanat içinde şiiri de başlıca amaçlarındandır.

Lise 9. sınıf edebiyat ders kitaplarında bulunan şiirlerin, hitap ettiği 14-16 yaş grubu öğrencilerinin içinde buldukları gelişim özelliklerine göre seçilmesi gerekir. Gençin içinde bulunduğu duygu ve düşünce gelişimine uygun düzeyde metinlerin okutulması önemlidir. Seçilen her şiir metni öğrencinin duygu ve hayal dünyasına hitap

ettiği gibi, hayatın gerçeklerini de göz ardı etmemelidir. Çünkü edebiyat dersi öğrencinin kişiliğini, değerlerini ve sosyal hayatını yakından ilgilendirmektedir. Edebiyat dersi, öğrenciye hayatı öğreten, onu hayata hazırlayan bir etkinlik alanıdır. Bu da büyük ölçüde seçilen metinlerle gerçekleşmektedir (Ay, 2006: 22).

Edebiyat eğitiminde şiirin önemi konusunda kuşkusuz söylenecek çok söz vardır. Ama şurası da bir gerçektir ki şiir; bir eğitim aracı olmaktan öte insan ruhuna hitap eden, dille oluşan, tılsımlı, sırlı; ruhun en uç köşelerini sarıp sarmalayan yönüyle duygusal anlamda bir olgunluğu oluşturmada en önemli sanat kollarında biridir. Şiirin etkinlik alanını öğrencilerin dünyasına sunmak ders kitaplarına seçilen şiir metinleriyle doğrudan bağlantılıdır. Öğrencinin anlamadığı, anlayamadığı için de anlamlandıramadığı şiir metinlerinden şiirin eğitimdeki önemli işlevini yerine getirmesini beklemek gerçekçilikle ne derece bağdaşır? Öğrencilerin anlayabildikleri, şiirsel haz duyabilecekleri şiir metinlerinin ders kitaplarında yer alması gerekir. Aksi durumda şiirden beklenen kazanımlar gerçekleşmeyecektir.

2.5. Edebiyat Ders Kitapları

Benzer ve farklı pek çok özelliklere sahip öğrencilerin eğitimi için yapılan dil öğretimi ile dilin en güzel örneklerini tanıma amacına, dilin sanatlı ve etkili kullanımına yönelik yapılan edebiyat öğretimi; çeşitli ülkelerin eğitim ve öğretim kurumlarında, metin merkezli öğrenmeyi gerektiren dil ve edebiyat derslerinde, ders kitapları aracılığıyla yapılmaktadır (Yıldız, 2007: 3).

Günümüzde kullanılan ve yapılandırmacı eğitimin esas alındığı edebiyat ders kitapları tek nüsha halinde bulunmaktadır. Bu durum edebiyat ders kitaplarının içeriklerini de gözönünde bulundurunca edebiyat ders kitaplarını alıştırmaya ve etkinlik kitaplarından öteye götürmemektedir. Oysa ders kitabını Milli Eğitim Bakanlığı (MEB,1995) şöyle sınıflandırmıştır: a-Ders kitabı b- Öğrenci çalışma kitabı c- Öğretmen kılavuzu

Literatürde rastlanan daha yaygın bir sınıflandırma ise şöyledir: a- Ders kitabı b- Kaynak kitap c- El kitapçığı d- Kılavuz kitap (Küçükahmet, 2004: 11).

Diğer ders kitapları gibi edebiyat ders kitabı da hitap ettiği kitlenin gelişimsel özellikleri ve iyi bir ders kitabında olması gereken kriterler gözönüne alınarak hazırlınsa, Türk Edebiyatı dersi de o ölçüde kaliteli ve verimli olacaktır. Kaliteli Türk edebiyatı ders kitapları sayesinde öğrenciler edebi bir zevk ve okuma bilinci oluşturacaklardır. Türk edebiyatı eğitiminde hedeflerin gerçekleştirilmesi için ders kitaplarında içeriksel öğelere gereken önem gösterilmeli, bilimsel gelişmeler takip edilmeli ve edebiyat ders kitapları bunların ışığında büyük bir titizlikle hazırlanmalıdır.

Edebiyat ders kitapları; öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirmeye; duygu, düşünce ve hayâl dünyalarını zenginleştirmeye, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmalarına daha uygun öğrenme ortamı hazırlar. Aynı zamanda öğrencilere, metin çalışmaları yoluyla, o dilin sanatlı ve etkili kullanımı için bir çalışma alanı sunar. Metin çalışmaları; öğrencilerin dil becerilerinin gelişmesinde, öğrencilerin birey olarak sosyalleşmesinde ve gelişmesinde öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir (Yıldız, 2007: 3).

Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarındaki metinler, öğrencilere okuma sevgisini aşılacak güzellikte ve nitelikte olmalıdır. Dil gelişimine katkıda bulunmalıdır. Bu kitaplarda zengin bir Türkçe kullanılmalıdır. Dil kültürün aynası olduğundan metinler aracılığıyla öğrencilere kültür de öğretilmektedir. Kitapların hazırlanması aşamasında bunlara da dikkat edilmelidir. (Aktaran, Kırmacı, 2006: 46).

Ders kitabı hazırlama işi, bir takım çalışması gerektirmektedir. Bu takımın üyeleri, ders kitabı hazırlama konusunda uzman kişiler olmalıdır. Bu takımda bilim adamları, öğretmenler, dil bilimciler, sanat uzmanları, tasarımcılar bulunmalıdır. Kısacası iyi bir ders kitabının hazırlanması amacıyla şekil ve içerik bakımından konusunun uzmanlarıyla bir ekip kurulmalıdır. Bu ekip, teknolojik gelişmeleri ve bu konudaki araştırmaları dikkatle izleyebilmelidir. Aydoğdu'ya göre ders kitabı hazırlama işi bir ihtisas sahasıdır. Ders kitapları, ihtisasını ders kitapları üzerinde yapanlar tarafından hazırlanmalıdır (Aktaran, Kırmacı, 2006: 46).

“Edebiyatın tarihî ve kültürel olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğu” gerçeği doğrultusunda, ülkelerin kültür hayatı, tarihi ve edebiyatı

birbirinden ayrılmaz bir bütün teşkil etmektedir. Bu sebeple, dil ve edebiyat öğretiminde, ülkelerin tarihî, kültürel ve sosyal yaşantısına ilişkin bilgi sunması açısından dil ve edebiyat ders kitaplarının önemi bir kez daha belirginleşir (Yıldız, 2007: 3).

Edebiyat dersi bir her şeyden evvel bir sanat dersidir. Dil eğitimi de içine girince bu dersin önemi bir kat daha artmaktadır. Öğrencilere edebî bir zevk, okuma alışkanlığı, doğru bir kişilik ve kimlik kazandırmada, düşünce ve duygu dünyalarını zenginleştirmede edebiyat ders kitaplarının rolü büyüktür. Öğrenci, gelişim özelliklerine uymayan bir ders kitabıyla, edebiyat eğitiminin hedeflerine erişemez. Edebiyat eğitimi tam ve doğru bir biçimde alamayan birey, hayatının her safhasında edebiyat eğitiminin eksikliğini derinden hissedecektir. Bu nedenle Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının, öğrencilerin gelişimlerinin, öğrenme düzeylerinin, ilgi ve ihtiyaçlarının doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir (Kırmacı, 2006: 4).

Ortaöğretim için hazırlanan Türk Edebiyatı ders kitaplarının içeriklerinin, 15-18 yaş arası öğrencilerin öğrenme ve gelişim özelliklerine uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu yaş düzeyinde gelişimsel görevlerini tamamlamış öğrencilerin karşılaşmaları edebiyat ders kitaplarının gençlik psikolojisi gözönünde bulundurularak hazırlanması gerekmektedir. Birbirinin tekrarı olan etkinlikler, basit muhakemeyle kavranacak, heyecanı, çekiciliği olmayan bir içerik, edebiyat ders kitaplarının hitap ettiği genç bireylerde hiçbir çekici yönü olmayan ders materyalleri olarak algılanacaktır.

Gençlere yönelik hazırlanması gereken eserler ne yetişkinlere yöneliktir, ne de çocuklara göredir. Çünkü gençlik; çocukluk dönemiyle erişkinlik arasında bir geçiş dönemidir. Bu dönemde meydana gelen değişimler ve olaylar, bireyin geleceğinin ve kişiliğinin şekillenmesinde önemli rol oynar. Genç bireylerin köklü gelişimler yaşadığı bu çağda onlara kalıcı ve yararlı davranış değişiklikleri kazandırabilmek için kitaplara ve edebiyat derslerine büyük görevler düşmektedir (Kırmacı, 2006: 32).

Kılıç'a göre edebiyat ders kitapları Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin birinci derecede yararlandıkları bir ders aracıdır. Bin yıllık mirasın içinden süzülerek zamanımıza kadar gelen millî kültürel değerlere sahip eserlerden seçilen örnekler, ders kitaplarında toplanarak öğretmen ve öğrencinin istifadesine sunulmaktadır (Kılıç, 1992:6).

Ders kitapları içerik bakımından öğrencinin eğitimine yardımcı olmalıdır. Birinci sınıf şair ve yazarların birinci sınıf metinleri seçilmeli bunlar iyi bir şekilde sıraya konmalıdır.Mümkün olduğu kadar az ve tam metin alınmalı şair ve yazarların özelliklerini, aynı zamanda devrin özelliklerini yansıtan öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayan, milli benlik kazanmasına yardımcı olacak metinler alınmalıdır (Karakuş,1995:178).

Biçim ve içerik olarak kaliteli, genel ve özel amaçlara uygun, öğrenci seviyesine hitap eden ve her bakımdan donanımlı bir edebiyat ders kitabı, öğrenciyi istenilen hedefe başarıyla ulaştıracaktır. Bu nedenle edebiyat ders kitaplarının, eğitim ve öğretimdeki bu gücü düşünülerek, edebiyat ders kitaplarının muhteva ve biçim olarak daha itinalı ve dikkatli hazırlanması gerekmektedir.

2.5.1. Edebiyat Ders Kitapları ve Yapısalcı Eğitim

“Yapılandırmacılık”, İngilizce “constructivism” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır (Demirel, 2001: 133).Ayrıca İngilizce “structuralism”, Fransızca “structuralisme”, Almanca “strukturalismus” terimlerinin Türkçe karşılığı olarak da “yapısalcılık” sözcüğü kullanılmaktadır (Oğuzkan,1993:158). Yine “oluşturmacılık”, “kurmacılık”, “bütünleştiricilik”, “yapılandırıcı öğrenme”, “yapısalcı öğrenme”, “oluşumcu yaklaşım” gibi kelime ve kavramlarla “yapılandırmacılık” ifade edilmektedir. Bu terim, bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasını anlatır. Yani bireyler bilgiyi aynen almaz, kendi bilgilerini yeniden oluştururlar. Kendilerinde var olan bilgiyle beraber yeni bilgiyi, yine kendi öznel durumlarına uyarlayarak öğrenirler (Özden, 2003: 54-55).

Yapısalcı öğrenme yaklaşımında öğrencinin önceki yaşantıları, öğrenmede temel oluşturur. Bilgi, konu alanlarına bağlı olarak değil, bireylerin yarattığı ve ifade ettiği şekilde yapılandırılarak var olur. Bu sebeple deneysel, sübjektif ve bireyseldir (Kaptan ve Korkmaz, 2001: 41).

Genel olarak kişilerde öğrenmeyi sağlamak amacıyla düzenlenen tüm faaliyetlere öğretme; öğretme faaliyetlerinin planlı ve kontrollü olarak düzenlenmesi ve uygulanması sürecine de öğretim diyoruz. Yapılandırmacı öğretim kavramı ise, öğretim faaliyetlerinin

yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmesini ifade eder. Geleneksel öğretim yaklaşımlarından oldukça farklıdır. Geleneksel ders işleme yönteminde, içerik ve öğretme durumu önceden ayrıntılı olarak belirlenir. Yapılandırmacı ders işlemede içerik genel hatları ile belli, sınırları belli değildir. Yapılandırmacı öğretimde öğrenciler kendi kavramlarını kendileri oluşturur, problemlere ilişkin çözüm yollarını geliştirir. Bu yaklaşımda öğretim ortamı, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayacak şekilde düzenlenir ve bu husus çok önemlidir. Öğrenciye inisiyatif kullanma, öğrendiğini değerlendirme, birinci el deneyim kazanma imkanları hazırlanır (Özden, 2003: 68).

Yapılandırmacı eğitim kuramı doğrultusunda hazırlanan ders kitapları; mutlak bilginin bulunduğu ve öğrenene bilgiyi aktaran konumunda değil öğrenenlerin bilgiyi yapılandırmaları esnasında yardımcı olacak niteliktedir ve öğretmene ve öğrenciye rehber konumundadır. Yapılandırmacı anlayışta bilgi öğrenci tarafından öğrencinin beyinde oluşturulacağı için bu süreç içinde yardımcı olacak ders kitapları da geleneksel öğretim yönteminde kullanılan ders kitaplarından farklı bir şekil almıştır. Bu farklılıklar özellikle içerik ve bilginin aktarılış şekillerinde kendisini göstermektedir (Özatalay, 2007: 59).

Yapılandırmacı eğitim ortamında ders kitaplarının nasıl olması gerektiği konusunda farklı yaklaşımlar vardır: “Öğretimin bir parçası olan içerik doğrudan ne ders kitaplarında ne de başka bir kaynakta yer alır. Bu kaynaklar sadece araçlardır.” (Köseoğlu ve ark, 2003) şeklinde ifade etmişlerdir. Güneş’e (2002, akt: Taş, 2006) göre ders kitabı; öğretim programları doğrultusunda hazırlanan, belirli düzeydeki öğrenciler için yazılan ve öğrenim amacı ile kullanılan, öğrenmeyi ve anımsamayı kolaylaştıran, kolaydan zora uzanan, sistemli ilerleme ve gelişme sunan teknik bir kitap” şeklinde tanımlanmıştır.

Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre hazırlanan ders kitaplarında sorun çözmeye yönelik açık uçlu sorulara yer verilir, öğrencileri işbirliğine yönlendiren ifadeler kullanılır, öğrenciye günlük yaşamla bağlantı kurdurulur ve çeşitli örnekler verilir, öğrenciler ders kitabı dışındaki kaynaklara yönlendirilir, değerlendirme etkinliklerine öğrenci de katılır. Bu ilkelere uygun olarak hazırlanan ders kitapları öğrencilerin öğrenme sürecine daha etkin katılımını ve daha fazla sorumluluk almalarını sağlamaktadır (Aktaran: Duban, 2008: 45).

Etkinliklerde, öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örneklere yer verilir. Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve öğrencinin günlük hayatla ilgisini kurabileceği somut çalışmalara ağırlık verilir. Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilir. Konular öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek görsel öğelerle (grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür vb.) desteklenmelidir (Ulusoy, 2008). Bunlardan da anlaşılacağı gibi yapısalcı kuram doğrultusunda hazırlanan ders kitapları bilgiyi doğrudan aktaran değil, öğrencinin yapılandırmasına yardımcı nitelikte olmalıdır. Aynı zamanda bu kuram doğrultusunda hazırlanan ders kitapları öğretmene de rehber olmalıdır.

Yapılandırmacı anlayış temelinde yazılan ders kitaplarında, diğer kuramlar gibi doğrudan bilgi sunan, tanımları yapan, sınıflandırmaları kurgulayan, değerleri biçimlendiren uzun ve didaktik bilgi öbeklerine yer verilmemektedir. Yapılandırmacı kuram doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarında, öğrencinin önceki deneyim dünyasını harekete geçiren, tanımların ve anlamların neler olabileceğini hissettiren-sezdiren ve onu bireysel anlam yaratma çabasına yönelten bir içerik söz konusudur. Bu çerçevede yapılandırmacı bir ders kitabının öğrencilerin bireysel anlam inşa etmelerine ortam hazırlayan görseller ve etkinlikler içermesi gerektiği söylenebilir (Kabapınar, 2007: 28-29).

2.5.2. Yapısalcı Öğrenme İlkeleri Dikkate Alınarak Yazılan Ders Kitaplarının Başlıca Özellikleri

Yapısalcı öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılan ders kitaplarının başlıca özellikleri Yaşar ve Gültekin'e göre şunlardır: 1. Üniteye işlenen konuyla ilgili analiz ve değerlendirmelere geçmeden önce, temel kavramlar tanımlanmalı, böylece etkili bir iletişim için ortak bir anlaşma zemini oluşturulmalıdır. 2. Temel kavramlarla ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmadan önce öğrencilerin bu kavramları nasıl algıladıkları araştırılmalıdır. Bunun için önce, öğrencinin kavramları tanımlaması; daha sonra da kendi tanımları ile metinde verilen tanımları karşılaştırması istenmelidir. Bir başka deyişle, kavramların tanımları öğrencilere doğrudan verilmeyip, onların kavramları zihinlerinde bizzat kendilerinin oluşturmaları yönünde çaba gösterilmelidir. 3. Öğrencilerin konuyla ilgili düşüncelerini sağlamak ya da zihinsel süreçlerini harekete geçirmek için kitapta açık uçlu

sorulara yer verilmelidir. 4. Ünitelerin işlenmesi sırasında öğrenciyi etkin kılacak ve ona öğrenme sürecinde sorumluluk yükleyecek "sınıflandır", "çözümle", "tahmin et" ve "oluştur" gibi eylem belirten sözcüklerin kullanılmasına özen gösterilmelidir. 5. Üniteye işlenen konuyla ilgili bilgilere ek olarak öğrencilerin alternatif bilgi üretmeleri teşvik edilmelidir (Yaşar,(2006).

Yapılandırmacı anlayış doğrultusunda hazırlanan bir ders kitabının Özatalay'a göre: 1- Öncelikle öğrenenlerin belleğinde ortak bir alt yapı oluşturabilecek temel bilgilere yer vermesi 2- Öğrenenlerin bu temel kavramları nasıl ve ne kadar anlayabildiklerini değerlendirecek etkinliklere yer vermesi, yalnız bunu bire bir ezber soru yanıtlarla değil, öğrencinin zihnindeki yapılanmayı oluşturacak şekilde yapması, bu nedenle yanıtı evet-hayır olan sorulardan çok öğrencileri düşünmeye, yorum yapmaya iten açık uçlu sorulara yer vermesi 3- Öğrencilere çeşitli sorumluluklar yükleyen eleştirel düşünme, araştırma, yaratıcı düşünmeye olanak sağlayan "tahmin et", "sırala", "sınıflandır", "araştır", "karşılaştır" başlıklarını ve bunların alt başlıklarını içeren etkinliklere yer vermesi. Kısaca Yapısalcı öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılan ders kitaplarında, doğrudan bilgi aktarmak yerine, öğrencilerin bilgileri zihinlerinde bizzat kendilerinin yapılandırmaları için çaba gösterilmesi gerekmektedir (Özatalay, 2007: 60).

Yapısalcı anlayışla hazırlanan ders kitaplarında daha çok temetik öğrenme söz konusudur. Temetik öğrenmeyle ilgili Topçuoğlu'nun (Topçuoğlu, 2004). görüşleri şöyledir: Her bireyin öğrenme dağarcığı, kavrayış, algılama özellikleri, yaşamışlıkları, deneyimleri doğal olarak birbirinden farklıdır. Her birey bulunduğu aile çevresi ve toplumsal çevresindeki farklılıklar nedeniyle aynı olaya birbirinden farklı bakmakta ve farklı algılamaktadır. Tematik öğrenmede öğrencilere yaptırılması düşünülen etkinlikler, bireylerin bu özellikleri göz önüne alınarak plânlanmaktadır. Böylelikle temalara dayalı olarak yapılan eğitim, gerek sosyal beceriler, gerekse de algılama becerileri açısından geleneksel eğitimin amaçlarını genişletme olanağı sunmaktadır. (Özatalay, 2007: 64).

Tematik yaklaşımın benimsenmesinde ve temaların seçiminde, öğrencilerin düşünme, anlama, sorgulama, inceleme, araştırma, keşfetme, günlük hayatla ilişkilendirme ve değerlendirme gibi becerileri alacağı varsayılmıştır. Tematik yaklaşım doğrultusunda

öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerileri genişletecekleri, zihinlerinde düzenleyerek yapılandıracakları ve günlük hayatta kullanacakları düzeye getirecekleri hedeflenmiştir (Özatalay, 2007: 64).

Yapılandırmacı anlayışa göre şekillenen üç kitap bulunmaktadır: Yapılandırmacı eğitimi esas alan program doğrultusunda hazırlanan ders kitapları: Öğretmen kılavuz kitabı, öğrenci ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olmak üzere üç başlık altında hazırlanmaktadır.

1. *Öğretmen Kılavuz Kitabı*: "Öğretmen Kılavuz Kitabı", ilgili öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere kazandırılacak davranışları gerçekleştirmede öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmen, kılavuz kitap aracılığıyla işlenecek konuları, öğrencilere verilecek olan etkinlikleri, kazandırılacak davranışları takip eder; Gerektiğinde öğrenci seviyesine uygun yöntem ve teknikler konusunda bu kitaplardan yararlanır (Özatalay, 2007: 66).

2- *Öğrenci Ders Kitabı*: Ders kitapları, her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eserlerdir. Ders kitapları öğrencilere işlenecek konuları tanıtır. Öğrenciler ders kitaplarından yararlanarak kendi kendine çalışma olanağı bulurlar. Ders kitapları öğretimde birlikteliği sağlar, işlenen konularla ilgili başvuru ilk kaynak olur (Özatalay, 2007: 66).

3- *Öğrenci Çalışma Kitabı*: Öğrenci çalışma kitabı, ders kitabı ile bağlantılı olarak öğrencileri istenilen hedeflere ulaştırmayı sağlayacak etkinliklerin yer aldığı kitaplardır. Öğrenciler çalışma kitaplarındaki etkinlikleri öğretmenlerin yönlendirmesiyle gerektiği şekilde ve zamanda uyguladıklarında amaçlanan hedeflere ulaşırlar. Yapılandırmacı anlayışta çalışma kitabında verilen etkinliklerin öğrenci merkezli, öğrenme sürecinde öğrencileri etkin olacakları şekilde hazırlanmasına; öğrencilerin ilgilerini çekecek, öğrenme ile ilgili ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde olmasına dikkat edilir (Özatalay, 2007: 67).

Yapılandırıcı yaklaşıma göre metin amaç olmamalı, metin derinlemesine incelettirilerek içindeki bilgilerin öğrencilere ezberletilmesi yoluna gidilmemelidir. Metinden öğrenmek için yararlanılmalıdır. Metin dinleme, okuma, yazma, konuşma, görsel okuma ve sunu gibi becerilerini geliştirmek için kullanılmalıdır. Öğrencilerin dil ve zihinsel becerilerini geliştirmek için metnin anlamını bulma, üzerinde düşünme, çıkarımlar yapma, değerlendirme vb. işlemler yapılmalıdır. İncelenen metin günlük hayatla, diğer derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirildiğinde bilgi günlük yaşama da aktarılacak ve kalıcılık sağlanacaktır (Güneş, 2007: 216-217).

2.5.3. Yapılandırıcı Anlayışa Göre Öğretim Yaklaşımının İçeriği

Yapılandırıcı anlayışa göre hazırlanan programın içeriği, öğrencilerin öğrenebilecekleri ve öğrenmeye istekli olacakları deneyimlerle uyumlu olmalıdır (Hazır oluş). Öğrenci tarafından kolayca anlaşılabilir şekilde düzenlenmelidir. Genelleştirmeyi (verilen bilginin ötesine gitme) kolaylaştıracak şekilde düzenlenmelidir (Aktaran: Özatalay, 2007: 49). Böylelikle öğrenenin, yapılandırıcı anlayış doğrultusunda, aldığı bilgiyi belleğinde var olanların üstüne koyması, yeni bilgilerin oluşmasına ortam sağlaması düşünülmelidir. Bu noktada hazırlanan programın içeriğinde, her öğrencinin ayrı bir birey, ayrı bir beyin yapısına sahip olduğu düşünüldüğünde, tüm öğrenenlere hitap edecek uygulama ve etkinlikler bulunmalıdır (Özatalay, 2007: 49).

Özelde edebiyat ders kitapları ve yapısalcı eğitim ya da yapısalcı eğitim bağlamında edebiyat ders kitaplarının incelenmesiyle ilgili olarak kaynaklarda bir bilgi zenginliğinin olduğu söylenemez. Yukardaki bilgiler doğrultusunda edebiyat ders kitapları da diğer ders kitapları gibi yapısalcı kuram ekseninde hazırlanmıştır diyebiliriz. İçerik öğeleri dikkate alındığında edebiyat ders kitaplarının yapısalcı anlayışla hazırlandığı görülür. Yapılandırıcı eğitim anlayışıyla hazırlanan ders kitaplarında içerik doğrudan kitaplarda yer almaz. Edebiyat ders kitaplarında da böyle bir durumun varlığı söz konusudur.

Yapısalcı eğitim kuramında ders kitapları bilgiyi doğrudan aktarmaz. Bilginin öğrenci nezdinde yapılandırılmasına yardımcı olur. Günümüzde kullanılan edebiyat ders kitaplarında konularla ilgili bilgi, tanım, sınıflandırma bulunmamaktadır. Daha çok bilginin

öğrenci nezdinde oluşturulmasına yönelik hazırlık çalışmaları ve etkinliklerle ilgili süreçler mevcuttur. Bu durum edebiyat ders kitaplarının daha çok çalışma kitabı görünümünde olduğunu gösterir. Edebiyat ders kitaplarında etkinlikler öğrenci merkezli olup, öğretmen rehber konumdadır. Sınıflandırma, çözümlenme, tahmin etme, oluşturma gibi eylem bildiren sözcüklerle zihinsel süreçlerin harekete geçmesi hedeflenir.

Değerlendirme çalışmaları konuyla ilgili değerlendirme formları edebiyat ders kitaplarında yer alan bir diğer yapısal eğitim öğeleridir. Değerlendirme çalışmalarında, çoktan seçmeli testler yanında doğru yanlış, boşluk doldurma, testleri, açık uçlu sorular, analiz ve senteze yönelik çalışmalar mevcuttur.

Öğrenci neleri biliyor, neleri bilmiyor, yetenekleri ve bilgileri farklı başlıktaki değerlendirme formlarıyla değerlendirilir. Elde edilen bilgiler yorumlanarak değişik yapılanmalar oluşur. Süreç ve sonuç değerlendirilir. Süreç değerlendirmede ürün dosyası önemlidir. Bütün bu yapılanma edebiyat ders kitaplarının yapıcı eğitimle en azından ilintili olduğunu gösterir.

Edebiyat ders kitaplarında etkinliklerin büyük bölümü grupta yapılan etkinliklerdir. İş birliğine dayanan etkinliklerle bilginin yapılanması ve problem çözme söz konusudur. Bireysel anlamdaki etkinliklerde öğrenci daha önceki yaşantılarını ve yeteneklerini katarak bilgiyi yapılandırır ya da problemleri çözer.

Yapısal eğitim diğer bir ilkesi de kolaydan zora ilkesidir. Edebiyat ders kitaplarında tarihi süreç içinde oluşan edebi ürünler, günümüzden itibaren eskiye giderek değil, eskiden günümüze gelmek suretiyle oluşan bir sıralamayı takip ederek öğrenciye verilmektedir. Önce zor olan, sonra kolay olan verilmektedir. Bu durum da edebi ürünlerin içselleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Yine bu durum edebi ürünle günlük yaşam arasında bağlantı kurma sürecine de olumsuz bir etki yapmaktadır. Bugünden başlayarak metinler işlense tabii ki güncel olanı yakalamak daha kolay olacaktır. Niteliksel olarak yapılandırılacak bilgilerle yeni olandan eskiye giderek bugünün zihniyet yapısıyla eski arasında bir bağ kurma süreci oluşacaktır.

Edebiyat ders kitapları tek kitap halindedir. Öğrencilerin bilgileri kapsayan ders kitabı, öğretmenlerin kılavuz kitabı yoktur. Bu durum bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Metinler ile etkinliklerin aynı kitapta yer alması öğrencinin metne odaklanmasını olumsuz anlamda etkilemektedir. Ayrıca bu durum kitapların fiziksel açıdan çekici olmalarını da yer darlığı sorunu itibariyle engeller niteliktedir.

Edebiyat ders kitapları büyük ölçüde yapısalcı eğitim anlayışıyla hazırlanmış olmakla beraber yapısalcı eğitimle aynı paralelde olmayan özellikler de göstermektedirler. Eğitim statik olmayan süreçler bütünüdür. Ders kitapları da eğitimin en önemli paydaşlarından biri olarak dinamik sürece dahildirler ve iyiyi bulma yolundaki yolculuklarına devam etmektedirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DOKUZUNCU SINIF TÜRK EDEBİYATI DERS KİTABINDA BULUNAN COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER ÜNİTESİNİN İÇERİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı ve İçeriği

Daha önce belirtildiği gibi ders kitapları üzerine çeşitli açılardan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların içinde içerik belki de en önemli yeri tutmaktadır. Genel olarak içerik üzerine şu sorular sorulmuştur:1 İçerik nedir? 2- İçerik düzenlenmesinde temel ilkeler ne olmalıdır? 3- İçerik seçimiyle ilgili ölçütler hangileridir? 4- Bilimsel içerik açısından hangi kriterler göz önünde bulundurulmalıdır? 5- İçerik seçimi ile ilgilenenler hangi sorulara cevap aramalıdır? 6- İçerikte yer alması gerekenler, ne, ne kadar, nasıl olmalıdır? şeklinde özetlenebilir (Meraç, 2006: 24).

Günümüze kadar hazırlanan eğitim programlarında pek çok soruya cevap aranmıştır. Örneğin: a- öğrencilere ne öğretilecek? b- Öğretilenler hangi yollarla verilecektir? c- Amaçlar nasıl belirlenecektir? gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Eğitim programlarının hazırlanışında uzun mesafeler kat edilmiştir. Ders kitaplarında içerik boyutu programın hedeften sonra ikinci boyutudur. Ders kitaplarındaki içerik ögesi programlar dahilinde hazırlanır. Demirel'e göre (Demirel, 2009: 5). içerik, programın hedefleri doğrultusunda seçilmiş konular bütünlüğüdür. Bu boyutta programda belirlenmiş hedeflere ulaşmak için “ne öğretilim” sorusuna yanıt aranır Bu durumda bilimsel içeriğin belirlenmesi, düzenlenmesi ve seçimi eğitimin ve öğretimin kalitesi açısından önemli bir sorun olmaktadır. Bir ders kitabının kuşkusuz en can alıcı ve en önemli bölümü içerik ögesidir. EARGET (Küçükahmet, 2001: 11-12) tarafından geliştirilen program geliştirme modelinde, içeriğin düzenlenmesi ünitelerin, konuların ve alt başlıkların sıraya konması gereği belirtilirken: a-Basitten karmasığa b- Ön sart

niteliğindeki bilgilerin öne alınmasına c- Bütünden parçaya doğru gidilmesine (öğretilecek konuya göre değişir) d- Kronolojik sıra izlenmesine (Geçmişten günümüze sıralama, Günümüzden geçmişe) e- Kolaydan zora f- Somuttan soyuta g- Olaylardan kavram ve genellemelere h- Yakından uzağa gidilmesine özen gösterilmesi, gereği belirtilmiştir.

İçerik düzenlenirken yukarıdakilere ek olarak, Meraç'a göre (Meraç, 2006: 26) belirli ilkelere uyulması gerekmektedir. Bu ilkeler: a- Bilgi ve öğrenme teorilerinin öğrenme ilkelerine uygun örgütlenmesine b- Öğrencinin bilgi ve biliş yapısına uygun olmasına c- İçeriğin örgütlenmesinde bireysel farklılıkların dikkate alınmasına d- İçeriğin örgütlenmesinde süreklilik, ardışıklık ve bütünlüğün dikkate alınmasına e- Amaçlar, hedefler ve davranışları gerçekleştirici nitelikte olmasına f- Öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmasına, (zekâ, ilgi, tutum, ön koşul öğrenmeler vb.) g- Öğrencinin ihtiyaçlarının karşılar nitelikte olmasına (psiko-sosyal, temel öğrenme ve eğitim ihtiyacı) h- Öğrencinin gelişim düzeyine uygun, olmasına dikkat edilmelidir. I- Güncel, detaysız, objektif, ezbere dayalı değil, bireyi düşünmeye yöneltici, sosyo- kültürel problemleri saptama, problem çözme, yaratıcılığı ve keşfetmeyi geliştirici, eleştirici düşünmeyi geliştirici, dil ve anlatım açısından güncelleştirmesine olanak vererek, kitaplardaki metinler öğrenme ilkelerine uygun, hazırlanmalıdır. i- Konular günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, sosyal, estetik, ekonomik ve soysa-kültürel boyutlar içerisinde ele alınmalıdır. k- Sınıf ve dönem seviyelerine göre öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkanı sağlayacak konular veya üniteler şeklinde işlenmelidir. l- Kazandırılması amaçlanan davranış, bilgi ve beceriler, mümkün olduğu kadar, sınıf ve dönem seviyesine göre kavram ve güncel örneklerden hareket edilerek verilmelidir. m- Kitaplardaki konular, öğretime yardımcı unsurlarla beslenerek daha anlaşılır hale getirilmelidir. n- Konu içinde geçen anahtar kavramlar açıklanmalıdır. İçerik, gerektiğinde diğer bilimlerin bilgi ve bulgularıyla desteklenmelidir.

Ders kitapları öğrencileri duygusal ve sosyal gelişimlerinde en önemli unsurların başında gelirler. Ders kitaplarının hazırlanmasıyla ilgili ilkeler, alt alta dizilse de asıl mesele bu ölçütlerle ders kitaplarının hazırlanmasıdır. Eğitim ve öğretimde ders kitapları, her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Demirel'e, göre içerik seçimiyle ilgilenenlerin aşağıdaki sorulara yanıt araması gerekir (2002: 32): 1-İçerik doğrudan doğruya hedefle ilişkili mi? 2- İçerikte sunulan bilgi bilimsel açıdan doğru mu? 3- İçerik özel bir alanla

ilgili ve güncel mi? 4- Sunulan içerik iyi organize edilmiş ve sistematik mi? 5- Sunulan içerik öğrencilerin önceki öğretmenleriyle kaynaşıklık sağlıyor mu? 6- Öğrenciler sunulan bilgiyi uygulayabilir ya da kullanabilir mi? Sunulan bilgi işe vuruk mu? 7- Konu sunumunda öğrenciye çok fazla materyal sunuluyor mu? 8- Konunun temel ayrıntıları etkili bir şekilde gösteriliyor mu? 9- İçerikte önemli görülen hususların tekrarı yapılıyor mu?

Lise ders kitapları 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dağıtılmaya başlanmıştır. Konuların işlenişiyile ilgili Milli Eğitim Bakanlığının (Küçükahmet, 2001: 13), bilimsel içerik açısından kriterleri de aşağıda belirtilmiştir: 1- Konular Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun amaçlarına uygun olmalıdır. 2- Konular ilgili öğretim programında öğrencilere kazandırılmak üzere belirlenen bilgi, beceri, tutum, davranış ve iş alışkanlıklarının tamamını kapsayacak şekilde yapılmalıdır. 3- Atatürk ilke ve inkılâpları ile, programlara ve kurulca alınan kararlara uygun olmalıdır. 4- Konulara ilgili dersin o sınıf veya dönem için belirlenen amaçlarına uygun olarak işlenmelidir. 5- Kitaplardaki üniteler, bölümler ve konular arasında hacim bakımında uygun bir denge kurulmalıdır. 6- Kişi ve kuruluşları yıpratıcı nitelikte olmamalıdır. 7- Konuların işlenişinde öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum, tavır ve davranışlar dikkate alınmalı, işlenen konuların aynı sınıf ve dönemde okutulan diğer derslerle ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır. 8- Gereksiz bilgi ve fazla ayrıntıya yer verilmemelidir. 9- Konular; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenmelidir. 10- Konular; öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye 11- kıyaslamaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek şekilde işlenmelidir.

Ders kitapları için seçilen içerik öğesinin; öğretme-öğrenme sürecinde karışıklığa neden olmadan yürütülmesi ve düzenlenmesi gerekir. İçerik, hedef davranışlarla tutarlı, çağdaş, bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanımlı olmalıdır. Öğrencinin gelişimsel düzeyine uygun olmalıdır. Kitabın içeriği öğrencinin daha önceki ön bilgileriyle tutarlı olmalıdır. Kitabın içeriğindeki değerlendirme süreçleri, ölçme ve değerlendirme tekniklerine uygun olarak hazırlanmalıdır. İçerik, değişik öğrenme ve öğretme yaklaşımlarına uygun olarak düzenlenmelidir.

İçerik ögesinin seçimi, bir yönüyle öğrenme durumlarının seçilmesi ve düzenlenmesidir de. İçerik öğretim programlarında hedef davranışların gerçekleşmesine yönelik yol haritasıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde Madde 4'te ders kitabı şu şekilde tanımlanmıştır: “Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, gerektiğinde fasikül halinde de üretilen basılı eser.” Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, Türkiye’de ders kitaplarının içeriğini, öğretim programları belirlemektedir.

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabının içeriğini; Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9. Sınıf Öğretim Programı belirlemiş ve bu ders kitabı, “bireysel farklılıkları dikkâte alan öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme stratejileri” benimsenerek hazırlanmıştır. Bu ders kitabında, öğrenci bütün etkinliklerin merkezindedir. Bireysel farklılıkların ortaya çıkarılmasıyla ilgili kitapta etkinlik sayıları sorgulama konusu olmakla birlikte, asıl amaç bireysel farklılıkların ortaya çıkarılması yönündedir.

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabının içeriği Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde geçen (<http://ogm.meb.gov.tr/>) kriterlere uygunluk gösterir. Bu ders kitabı: a- Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içermez. b- 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel ilkelerine uygun olarak hazırlanmıştır. c- Temel insan haklarına aykırılık taşımaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermez. d- Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanmıştır. e- Reklâm niteliğinde öğeleri içermez.

9. Sınıf Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programında, ilköğretim okulunu bitirmiş, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen öğrencilerin düzeyleri hareket noktası olarak alınmıştır ve Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabı bu hareket noktası esas alınarak hazırlanmıştır (Yıldız, 2007: 120). 9.Sınıf Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programında öğrencilerin sonraki yıllarda karşılaşacakları metinlerin incelenmesi ele alınmıştır.

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 28.06.2006 gün ve 282 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın 19.07.2006 gün ve 3387 sayılı onayı ile birinci defa 10.15.000, 2010 baskısında 401.000 adet basılmıştır. 222 sayfadır. (Yıldız, 2007: 122)

3.1.1. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki Üniteler ve Üzerinde Durulan Konular

Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında üzerinde durulacak konular, dört ünite halinde ele alınmıştır. Üniteler ve içerdikleri konular şu şekildedir:

1. *Ünite: Güzel Sanatlar ve Edebiyat.* Bu ünitenin içeriğindeki konular: Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri, Edebiyatın Bilimlerle İlişkisi, Dilin İnsan ve Toplum Hayatındaki Yeri ve Önemi, Metin, Edebi Metin, Edebiyat ve Gerçeklik (1-20 Sayfa Arası)
2. *Ünite: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (şiir)* 1- Şiir İnceleme Yöntemi (26-87 sayfa arası) a-Şiir ve Zihniyet b- Şiirde Ahenk(Ses ve Ritim) c- Şiir Dili d- Şiirde Yapı e- Şiirde Tema f- Şiirde Gerçeklik ve Anlam g- Şiir ve Gelenek h- Yorum ı- Metin ve Şair 2- Manzume ve Şiir 3- Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme
3. *Ünite: Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler (88-121 sayfa arası)* 1--Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinleri Tanıma 2- Anlatmaya Bağlı Edebi Metinleri İnceleme Yöntemi: a- Metin ve Zihniyet b- Yapı (Olay Örgüsü, Kişiler, Mekân, Zaman) c- Tema d- Dil ve Anlatım e- Metin ve Gelenek f- Anlama ve Yorumlama g- Metin ve Yazar 3- Anlatmaya Bağlı Edebi Metin

Örneklerini İnceleme (Masal, ve Destandan, Hikâye ve Roman) 4- *Göstermeye Bağlı Edebi Metinler* (Karagöz ve Seyirlik Oyunlarından Modern Tiyatro Metinlerine) Göstermeye Bağlı Edebi Metinleri Tanıma (Tiyatro), Göstermeye Bağlı Edebi Metinler

4- *Ünite: Öğretici Metinler (174-202 sayfa arası)* Öğretici Metinleri İnceleme Yöntemi konu başlıkları: Metin ve Zihniyet, Yapı (Plan), Ana Düşünce, Dil ve Anlatım, Metin ve Gelenek, Anlam, Metin ve Yazar, Yorum, Öğretici Metin Örneklerini İnceleme ve Karşılaştırma

3.1.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki İçerik ve Bölümleri

9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı, “Kitabımızı Tanıyalım” başlığında da açıklanan şekliyle, içerik şu bölümler üzerine kuruludur: Hazırlık, İnceleme, Anlama Yorumlama, Ölçme ve Değerlendirme, Ders İçi Etkinlik, Okul Dışı Etkinlik, Projeler

3.1.2.1. Hazırlık

Yeni bilgilerin yapılandırılması amacıyla yapılacak hazırlık çalışmalarını, ders için gerekli materyallerin istenmesini, ön bilgilerin harekete geçirilmesini, incelenecek konu ve metni sezdirecek soruları kapsar. Ders hazırlık amacıyla oluşturulan bölümdür.

Dersten beklenen verimi alabilmek için hazırlık çalışmalarının çok yönlü düşünülerek hazırlanması gerekir. Hazırlık çalışması en iyi verimi sağlayabilmek için atılacak tohuma en elverişli ortamı yaratma çabasıdır. Bu ön çalışmada, ele alınacak metnin özelliği kadar, öğrencilerin o günlerdeki toplumsal, ekonomik, psikolojik durumları, bir önceki dersin öğrenciye kazandırdıkları, öğrencilerin öteki derslerle edindikleri göz önüne alınarak nasıl bir yol tutulacağı düşünülür, karşılaştırılır ve öğrencilere; a- İncelenecek metnin konusuna b- Dil ve anlatımına c- Tür ve biçimine d- Yazar ile ilgili bilgilere götüren araştırmalar yaptırılır.”(Aktaran: Ay, 2006: 21)

Hazırlık çalışmalarıyla öğrencide metni inceleme isteği uyandırılır. Böylece öğrencide metne karşı bir merak sağlanmış olur. Çalışmalar güncelleştirilerek öğrencinin

yaşamına yerleştirilmiş olur. Hazırlık sorularının amacı, öğrenciyi merak yoluyla istenilen inceleme ve araştırmalara sevk etmek, metinleri ilgi çekici hâle getirip öğrenciyi, yapılacak etkinliklere hazırlamaktır. Öğrenciyi sıkıcı tek düze birbirinin tekrarı; dinleme, konuşma, anlama, anlatma becerilerine katkı sağlamayan, öğrenciyi sosyal hayata taşımayan hazırlık soruları öğrencinin metinden uzaklaşmasına sebep olur. (Ay, 2006: 22)

Hazırlık çalışmaları hazırlanırken metnin türünü ve niteliğini de dikkate almak gerekir. Coşku ve heyecana dayalı metinlerle, olaya dayalı metinlerin veya düşünceye dayalı metinlerin hazırlık soruları aynı anlayışla hazırlanmamalıdır. Hazırlık çalışmaları ayrıca, öğrencide öğrenme isteği oluşturma ve onu öğrenmeye hazırlama anlamında “dikkat çekme” ve “güdüleme” işini yerine getirir (Ay, 2006: 23).

9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında yer alan hazırlık çalışmalarının bazıları şunlardır:1- Niçin yazıyorum? Kalbimde olanın dışarı çıkması lazımdır. İşte bunun için yazıyorum.”Beethoven’in bu sözünden hareketle sanat eserlerinin ortaya çıkış nedenlerini tartışınız. Ulaştığınız sonuçları tahtaya yazınız. (9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa:15 Edebi Metin konusu 1. hazırlık çalışması) 2-Seyrettiğiniz bir sinema filmi veya bir tiyatro oyununu hikâyeleştirerek yazınız. Yazdığınız metinler seyrettiğiniz film veya tiyatro oyununu anlatım biçimi bakımından karşılaştırınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız. (9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa:89 Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinleri Tanıma ve Gruplandırma 1. hazırlık çalışması) 3- Bir hastahane birimlere ayrılırken ne amaçlanmış olabilir? Tatışınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız. (9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa: 40 Şiirde Yapı konusunun 3. hazırlık çalışması)

3.1.3. İnceleme

Metnin yapısı ve şekli, teması, dil ve anlatım bakımından çözümlene süreciyle birlikte; eleştirel düşünme, keşfettirme, analiz etme, gündelik hayatın diğer konularıyla bağdaştırma, iletişim, araştırma amacının oluşması, problem çözme süreçleri, bilgi teknolojilerini kullanma, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik süreci kapsar (Yıldız, 2007: 125). Metnin çeşitli yönleriyle analizini yaparak farklı sentezlere ulaşmak, metinle ilgili sözlü ve yazılı fikir beyan etmek, özgür düşünce süreçleriyle kendi yapılandırdığı duygusal ve düşünsel dünyayı ifade etme etkinliklerinin

başlangıç noktası metnin inceleme sürecidir. Metinle karşılaşılan ilk zaman dilimini ifade eder.

9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında yer alan inceleme çalışmasına örnek bölüm:

1. Metin:

GAZEL

Süzme çeşmün gelmesün müjgân müjgân üstüne
Urma zahm-ı sineme peykan peykan üstüne

Rüze-i elmas eker her açtığı zahme o şuh
Lütfü var olsun ider ihsan ihsan üstüne

Dilde gam var şimdilik lütfeyle gelme ey sürür
Olmaz bir hanede mihman mihman üstüne

Yardan mechur iken düşdük diyar-ı gurbete
Dehr gösterdi yine hicran hicran üstüne

Hem mey içmez hem güzel sevmez dimüşler hakkına
Eylemişler Rasih bühtan bühtan üstüne

Rasih

2. Metin:

SEMAİ

Gönül gurbet ele çıkma
Ya gelinir ya gelinmez
Her dilbere meyil verme
Ya sevilir ya sevilmez

Yöğrüttür bizim atımız
Yardan atlattı zatımız
Gurbet ilde kıymatımız
Ya bilinir ya bilinmez

Bahçemizde nar ağacı
Kimi tatlı kimi acı
Gönüldeki dert ilacı
Ya bulunur ya bulunmaz

Deyalarda olur bahri
Doldur ver içem zehri
Sunam gurbet elin kahrı
Ya çekilir ya çekilmez

Emrah der ki düştüm dile
Bülbül figan eder güle
Güzel sevmek bir sarp kale
Ya alınır ya alınmaz
Erzurumlu Emrah

3. Metin:

LAVİNİA

Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsan ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan yalanlar söyleyeyim,
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim.
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim
Sen de bilme, Lavinia.

Özdemir ASAF

İnceleme metinleriyle ilgili etkinlik: Sınıf üç gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Birinci grup Gazeli’i, ikinci grup Semai’yi, üçüncü grup Lavinia isimli şiiri inceler. Her grup inceledikleri şiirlerde birkaç dizenin yerini değiştirerek şiiri tekrar okurlar. Gruplar şiirlerin anlam ve biçimlerinde ne gibi değişiklikler olduğunu tartışır. Ulaşılan sonuçlar grup sözcüleri tarafından sözlü olarak ifade edilir. (9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa: 41 Şiirde Yapı konusunun inceleme çalışması)

3.1.4. Anlama Yorumlama

Yapı, tema, dil ve anlatım öğelerinin iç içe girerek oluşturdukları organik birliğin anlam değerleri ile bu anlamın oluşmasını sağlayan öğeler arasındaki ilişkilendirme sürecini kapsar (Yıldız, 2007: 125). Anlama ve yorumlama sürecinde inceleme etkinliğinin sonucunda çeşitli yönleriyle algılanarak yapılandırılan metnin kavranmasına ve çeşitli yönleriyle değerlendirilip diğer metinlerle karşılaştırılmasına yönelik süreci kapsar. Bu süreçte analizi yapılan metni çeşitli yönleriyle değerlendirme söz konusudur. Şekil ve içerik açısından metnin yapısı çözümlenerek yorumlanır, değerlendirilir. Anlama ve yorumlama süreçlerinde öğrencinin kendi algısı, kendi yorumu önemlidir. Her öğrencinin bir metinle ilgili söyleyeceği kendince ifadeler olmalıdır.

9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında yer alan anlama yorumlama çalışmalarının bazıları şunlardır: 1- Bir metnin temasının metindeki olaylardan bağımsız olarak ele alınıp alınmayacağını tartışınız. (9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa: 105, ‘Edebi Metinde Tema’ konusunun 1. anlama yorumlama çalışması)

1. Bu yağmur, bu yağmur, bu kıldan ince,
Nefesten yumuşak yağın bu yağmur.
Bu yağmur, bu yağmur, bir gün dinince,
Aynalar yüzümü tanımaz olur.

N.Fazıl KISAKÜREK

Yukarıdaki dördüyle ilgili yorumlarınızı defterinize yazınız. (9 Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı, sayfa: 60, Şiirde Yorum konusunun, 2.anlama yorumlama çalışması) 2-Fonetik /işitsel, plastik/görsel ve ritmik/dramatik sanatlar gruplandırmasında tiyatronun yerini

tespit ederek defterinize yazınız. (9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa:163, Göstermeye Bağlı Edebi Metinleri Tanıma konusunun, 1.anlama yorumlama çalışması)

3.1.5. Ölçme ve Değerlendirme

Türk Edebiyatı Programı'nda; ölçme, öğrencilerin kazanım ve becerilerin ne kadarını kazanmış olduklarını gösteren bir araçtır. Ölçme ve değerlendirme yoluyla öğrencilerin öğrenme yaşantıları izlenmeli ve bunun sonucu değerlendirilerek, sınıf etkinliklerinin zenginleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu noktada öğretmenin görevi; öğrencilerin eksikliklerini belirleyerek, program doğrultusunda bu eksikliklerin tamamlanmasını sağlamaya çalışmaktır (Kurudayıoğlu, Şahin ve Çelik,2008: 94).

Vurgu ve tonlamaya riayet ederek, anlamsal katkıyı da sağlayarak şiir okuma, çeşitli formlar yardımıyla kitap inceleme, sınıf içi tartışma, canlandırma, performans, ödevler ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinmek için yararlanılacak farklı etkinlik süreçleridir.

Yeni program, bireysel farklılıkları dikkate alan ama uygulamada özellikle edebiyat ders kitaplarında bireysel farklılıkları dikkate değer şekilde merkeze almayan, öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejilerini benimsemiş bir yapıya sahiptir. Ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını ortaya çıkarabilmelerine olanak vermenin yolu çoklu değerlendirmeden geçmektedir. Programda eğitim-öğretim sürecini destekleyici özellikte farklı değerlendirme araç ve yöntemlerine örnek olması amacıyla yer verilmiştir. Bu örneklerden hareketle edebiyat ders kitapları hazırlanmıştır. Öğretmenler bu araç ve yöntemler ile ünitelerdeki kazanımlara uygun olarak hazırlayacakları değerlendirme yöntemlerinden de yararlanabileceklerdir (Kurudayıoğlu, Şahin ve Çelik, 2008: 94).

Kitap okuma öz değerlendirme ölçeği, öğrenci ürün dosyası, öğrenci ürün dosyası(portfolyo) değerlendirme formu, grup değerlendirme formu, hikâye ve roman okuma gözlem formu, okuma gözlem formu, olay çevresinde oluşan metinleri değerlendirme gözlem formu, ders işlenişinin bitiminde yapılan değerlendirme sonucunda gerek duyulursa yapılabilecek ek çalışmalardır. (Komisyon, 2005:191-210)

Türk Edebiyatı Programı'nda değerlendirme, “süreç değerlendirme” ve “sonuç değerlendirme” olarak iki bölüme ayrılmıştır. Süreç değerlendirme; öğrencilerin öğrenme öğretme sürecinde ortaya çıkardıkları projeler, ödevler, sunular vb. çalışmalar ile ders içi etkinlikleri gözlemlenip değerlendirmeye yönelik çalışmalar yoluyla yapılmalıdır. Öğrencilerin Türk Edebiyatı dersi ürün dosyasında; proje, araştırma ve sunum, okunan kitabı değerlendirme (yüz temel eserden hareketle), otobiyografi, biyografi, anlatmaya bağlı metinler, şiirler, şiir incelemeleri, roman incelemeleri, kitap incelemeleri çalışma örnekleri arasında sayılabilir. Sonuç değerlendirme ise; öğrenme öğretme süreci sonunda öğrencinin sahip olduğu kazanımları gözleme ve bir karara varma sürecidir. Bunun için izlemesi yapılacak ünite veya üniteler önceden belirlenmelidir. Çoktan seçmeli, eşleştirmeli, uzun cevaplı, kısa cevaplı vb. sorulardan oluşan testler bu amaçla kullanılabilir (Kurudayıoğlu, Şahin ve Çelik, 2008: 95).

“Günümüzün uygar toplumları, eğitim sistemlerindeki ölçme ve değerlendirme yöntemlerine büyük önem vermektedirler. Çünkü gelişmiş toplumlar, eğitim-öğretim sistemlerini ölçme ve değerlendirme sonucunda elde ettikleri verilere göre plânlamaktadırlar. Günümüzde bütün eğitimciler, eğitimdeki ölçme ve değerlendirmenin gerekli olduğunu, hatasız olarak yapılan ölçme ve değerlendirme sonuçlarının eğitimsel gelişmelerin ön koşulu olduğunu kabul etmektedirler ” (İşman 2001:121).

Ölçme ve değerlendirme 9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında, yapılandırılan bilginin ne derece yapılandırılıp içselleştirildiğini ve kullanılmaya hazır hale gelip gelmediğinin belirlenmesine yönelik süreci kapsar. Kitapta ölçme ve değerlendirme soruları; metin içindeki-parantez içindeki-tablo içindeki boşlukları doldurma, doğru-yanlış seçenekleri işaretleme, çoktan seçmeli ya da kısa cevap-uzun cevap gerektiren sorular şeklindedir. Kitapta her ünite, bu bölümün sonunda “Öz Eleştiri Tablosu” yer almıştır. Bu tabloda, öğrencilerin kendilerine şu soruları sorması istenmiştir: “Neler biliyordum? Neler öğrendim? Neleri kavrayamadım? Kavrayamadıklarımı nasıl öğrenebilirim?” (Yıldız, 2007: 125).

9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında ölçme ve değerlendirme süreçleri iki grupta değerlendirilebilir. Birinci grupta her konunun bitiminde yer alan ölçme ve değerlendirme süreçleri. İkinci grupta ise ünite sonu ölçme ve değerlendirme soruları, ünite, ünite, ünite

konuları içeren çoktan seçmeli, doğru yanlış, eşleştirme testleri ve konularla ilgili bulmacadan oluşmaktadır.

9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında yer alan ölçme değerlendirme çalışmalarına örnek çalışma:

1. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise(Y) yazınız

Tiyatro, konularına göre dram ve trajedi olarak ikiye ayrılır. ( )

Pişekâr, Karagöz oyunlarının karakterlerinden biridir. ( )

2. Aşağıdaki cümlede boş bırakılan yerlere uygun kelimeleri yazınız.

Geleneksel Tür tiyatrosunun içinde ...../...../...../...../yer alır.

3. Aşağıdakilerden hangisi göstermeye bağlı edebi eserlerin ögesi değildir?

A-Olay

B-Seyirci

C-Sahne

D-Perde

E-Kamera

4. Aşağıdaki tanımlarla edebi terimleri uygun şekilde eşleştiriniz

Konusunu efsanelerden veya tarihsel olaylardan alan acıklı sonuçlara bağlanan bir tür tiyatro eseri. Komedi

Acıklı, üzüntülü olayları, bazen güldürücü yönleri de katarak konu alan sahne oyunu. Trajedi

Güldürüye dayalı sahne oyunu Dram

(9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa:163.Göstermeye Bağlı Edebi Metinleri Tanıma konusunun, ölçme değerlendirme soruları)

3.1.6. Ders İçi Etkinlik

Öğrencilerin etkinliklerle sınıf içinde derse yönelik etkin katılımını sağlar. Ders içi etkinlik, öğrencilerin ders boyunca derse yönelik konuyla ilgili çeşitli bağlamsal süreçlerle derse dahil olma sürecini kapsar. Konuyla ilgili yapılandırma süreçlerini öğrencinin sınıf ortamında diğer öğrencilerle sözlü ve yazılı ya da diğer türlü etkinliklerle paylaşarak oluşturması, yine diğer öğrencilerle grup etkileşimi ve iş birliği süreçleriyle derse etkin olarak katılması daha çok ders içi etkinliklerle ilgilidir.

3.1.7. Okul Dışı Etkinlik

Öğrencilerin sınıf içinde derse yönelik etkin katılımlarını sağlamak için okul dışında hazırlık gerektiren süreci kapsar. Okul dışı etkinliklerle bilginin oluşumu sürecinde farklı kaynakların kullanımı söz konusu olabilir. Okul dışı etkinlik, öğrencinin sınıf gibi kısıtlı ve sosyal etkinin hayli fazla olduğu bir ortamdan kendini daha özgür ifade edebileceği ve özgün girişimlerini yapılandıracağı bir ortamın ifadesidir. Okul dışı etkinlik derse ve konulara kendi özgün hazırlıklarıyla bir ön bilişlilik ya da ön buluşluluğu ifade eder.

3.1.8. Projeler

İşlenen konularla ilgili yapılabilecek örnek proje konularını ve proje işlem basamaklarını kapsar. Kitapta proje yönergeleri, yapılacak muhtemel çalışma içeriğinde yer alması gereken konu başlıkları ve proje hazırlanırken izlenecek basamakları açıklanmıştır. Ayrıca proje ve proje ile ilgili öğretmen değerlendirme ölçeği ve öğrenciler için öz değerlendirme formu kitabın sonunda verilmiştir (Yıldız, 2007: 126). Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabında, daha çok edebî metinlere yer verilmiştir.

Yukarıda sıralanan üniteler ve konular, edebî metinlerin inceleme yöntemlerini kazandırmayı amaçlayan etkinlikler üzerine kuruludur. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders

kitabında bulunan ünitelerde öğrencilerin sonraki yıllarda işlenecek Türk edebiyatı eserlerinin yapı, zihniyet, tema, konu, dil ve anlatım, metni anlayıp yorumlama açısından metinlerin incelenmesi asıl amaç olarak görülmektedir. Kitapta bulunan konularla ilgili bilgi yok denecek kadar azdır. Kitap etkinlikler üzerine kurulu yapısıyla öğrencilerin araştırmacı kişiliklerini ortaya çıkarıp bilgiyi öğretmen rehberliğinde kendi etkinlik ve buluşlarıyla yapılandırmayı esas almıştır.

Yıldız'a göre (2007: 125) Türk Edebiyatı Programında, ortaöğretimde dört yıl boyunca okutulan Türk Edebiyatı dersiyle; 1- Özel uzmanlık alanı istemeyen her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen, başta sanat metinleri olmak üzere yine her türlü metni yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenek bakımlarından inceleyip çözümleyebilen ve yorumlayabilen, benzer ve farklı metinleri birbirleriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirebilmek 2- Öğrencilere edebî metinler aracılığıyla estetik zevk kazandırmak 3- Öğrencilerin, uygulanamayan ve kullanılamayan bilgileri tekrar eden değil, bu derslerde elde ettiklerini yaşama tarzlarıyla birleştiren, kendi kimliğinin farkına varmış ve evrensel açık bireyler olmaları amaçlanmıştır (Yıldız, 2007: 121).

Programda, edebiyat dersiyle yukarıda sıralanan bu amaçları gerçekleştirmek üzere, ünitelerde belirtilen kazanım, önerilen etkinlik ve verilen açıklamalar çerçevesinde metinlerin analizi, yorumlanması ve açıklanmasıyla öğrencilerin; eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerilerini kazanmaları ve bu becerileri geliştirmeleri hedeflenmiştir. Türk Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabı, öğrencilerin bu becerileri kazanmaları ve bu becerileri geliştirmelerini sağlayacak çok sayıda ders içi ve ders dışı etkinlikle doludur (Yıldız, 2007: 121).

Kitapta yer alan etkinliklerin bazıları şunlardır: 1- Sınıf iki gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Birinci grup aşk, ikinci grup tabiat konusunda yazılmış şiirler bulur. Bu şiirlerde konunun nasıl işlendiğini inceleyerek ortaya çıkan farklılıkların sebeplerini tartışırlar. Ulaşılan sonuçlar grup sözcüleri tarafından sınıfa sunulur. (9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa: 49, Şiirde Tema konusunun 1. Etkinliği) 2- Sanat metninin ana düşüncesini bulunuz. Bu ana düşünceden hareketle farklı anlatım biçimleri ile değişik metinler yazılabilir mi? Tartışınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız.(9.Sınıf Türk

Edebiyatı ders kitabı sayfa: 188, Öğretici Metinlerde Dil ve Anlatım konusu 1. etkinlik) 3-Sınıf iki gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Birinci grup, bir yerin (deniz kıyısı, dağ, orman vb.) resmi ile doğal görünüşünü karşılaştırır ve aralarındaki farklılıkları belirler. İkinci grup doğadaki seslerle şarkı ve türkülerdeki sesleri karşılaştırır ve farklılıkları belirler. Grup sözcüleri belirlenen farklılıkları sınıfa sunarlar. Öğrenciler bu farklılıkların sebeplerini tartışır. Grup sözcüleri ulaşılan sonuçları tahtaya yazarlar. (9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı sayfa:1 Güzel Sanatlar İçinde Edebiyatın Yeri konusu 1. Etkinlik.)

Türk Edebiyatı Programı, edebiyat ders kitaplarına yansıdığı şekliyle Türk Edebiyatı derslerinde, öğrencilerin metinleri önce yapı ve şekil bakımından incelemeleri, çözümlemeleri; tema, dil ve anlatım, anlam ve içerik bakımlarından incelemeleri; sonra da yorumlamalarını ve anlamlandırmalarını sağlamak üzere hazırlanmıştır. Öğrencilerin, Türk Edebiyatı derslerinde ezber bilgiler yerine metni çözümleme, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmaları ve bunlardan yararlanarak estetik yaşantının zevkine varmaları amaçlanmıştır. Edebi eserlerin yapı, tema, dil ve anlatım, anlam bakımlarından analizinin yapıp, çözümlenmesi ve öğrencilerin metinleri kendilerince yorumlaması, çeşitli yönergelerle, sorular sorularak ve etkinlikler önerilerek, metinlerin çeşitli yönleriyle incelenmesi öğrencilerden istenmiştir (Yıldız, 2007: 121).

3.2. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir) Ünitesinin İçerik Açısından İncelenmesi

Günümüz araştırmacıları ders kitaplarında “içerik” kelimesini yalnız kullanma şeklindeki açık uçlu bir ifade yerine “bilimsel içerik” şeklinde bir sınırlandırma yoluna gitmişlerdir. Fakat bu isimlendirme de “Neyin bilimsel içeriği?” Sorusunu beraberinde getirmektedir. Konuyla ilgili farklı tanımlar ve açıklamalar yapılmıştır: Bilimsel içerik, ders kitabının konu alanına göre aktardığı bilimsel bilgiler bütünü olarak tanımlanabilir (Kılıç ve Seven, 2008: 93). Daha önce de yapılan bu açıklamalar ışığında Türk Edebiyatı 9.Sınıf Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi de içerik isimlendirmesiyle konu alanının aktardığı bilgiler esas alınarak ele alınacaktır.

9. sınıf edebiyat dersini diğer sınıflardan ayıran en temel özellik içeriğinin öğrencilere temel edebiyat kavramlarını ve edebî türleri tanıtmasıdır. 9.sınıf edebiyat dersinde kullanılan metinler, amaçları gerçekleştirmede birer araçtır.

MEB (2005) Orta Öğretim Türk Edebiyatı Dersi Dokuzuncu Sınıf Programında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesi, II. Ünitedir ve şiire ayrılmıştır. Bu üniteye şiirlerin zihniyet, ahenk, dil, yapı, tema, anlam, gerçeklik ve gelenek bakımlarından nasıl incelenmesi ve yorumlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Verilen kazanımlar, önerilen etkinlikler ve yapılan açıklamalarla öğrencilere yol gösterilerek; onların konuyla ilgili metinleri okuyarak arzu edilen becerilere ve anlayışa ulaşmalarına imkân hazırlanmıştır. Bu üniteye kazanım, etkinlikler ve açıklamalar aracılığıyla manzume ile şiir arasındaki farklılıkların kavranmasını sağlamak amaç olarak düşünülmüştür. Ünitenin son kısmı öğrencilerin kazandırılan becerilerden hareketle, XX. yüzyılın tanınmış ve benimsenmiş şairlerin eserlerini inceleme ve yorumlamalarına ayrılmıştır.(?) (Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı, (<http://ogm.meb.gov.tr/>).

Bu ünitenin sonunda öğrencilerin; şiirleri ahenk, yapı, tema, dil ve anlatım, anlam, gelenek ve dönemleriyle ilişkileri bakımlarından inceleyip yorumlayacak becerileri kazanmaları amaçlanmıştır. Böylece şiirle bütünleşebilen öğrencilerin zevk ve anlayışına göre bireysel antolojilerini oluşturmaları; topluluk karşısında şiir okuma alışkanlıkları kazanmaları hedeflenmiştir. (Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı, <http://ogm.meb.gov.tr/>).

Türk Edebiyatı 9.Sınıf Ders Kitabında sayfa 26-87 arasındaki bölüm Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ne ayrılmıştır. Ünitenin içeriğindeki konu başlıkları şu şekildedir: a- *Şiir İnceleme Yöntemi* üst başlığındaki konular şunlardır: Şiir ve Zihniyet (sayfa 27-31 arası), Şiirde Ahenk(Ses ve Ritim) (sayfa 31-35 arası), Şiir Dili (sayfa 35-40 arası), Şiirde Yapı (sayfa 40-49 arası), Şiirde Tema (sayfa 49-52 arası), Şiirde Gerçeklik ve Anlam (sayfa52-55 arası), Şiir ve Gelenek (sayfa 55-59 arası), Yorum (sayfa 59-62 arası), Metin ve Şair (sayfa 62-66 arası) b-*Manzume ve Şiir* (sayfa 66-72 arası) c- *Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme* (sayfa 72-88 arası)

Bu ünitenin tamamı şiire ayrılmıştır. Şiirin şekil ve içerik olarak oluşturulan metot çerçevesinde incelenmesi bilgisini yapılandırma asıl amaçtır. Ünite 202 sayfalık Türk Edebiyatı 9 Ders Kitabı'nın 60 sayfalık kısmını oluşturmaktadır. Şiire ayrılan bu bölümde 10, 11, ve 12. Sınıflarda işlenecek şiir metinlerinin nasıl inceleneceğinin yöntemi çeşitli konu başlıklarıyla ele alınmaktadır.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde konu başlıklarının bulunduğu bölümlerde bilgi verilmemektedir. Bilginin çeşitli etkinliklerle yapılandırılması söz konusudur. Bilgi olmadan bilginin yapılandırılması tabii ki söz konusu olamaz. Bilginin farklı kaynaklardan elde edilmesi gerçeği vardır. Bu durum Türk Edebiyatı 9.Sınıf Ders Kitabı için de geçerlidir. Kitapta konuyla ilgili bilgi veren bölümün neredeyse olmaması bir yönüyle kitabı alıştırmaya ve etkinlik kitabı haline getirmektedir.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde, Divan edebiyatıyla ilgili hiçbir ön bulunuşluğu olmayan öğrencinin üniteadaki Divan edebiyatına ait şiiri inceleyebilmesi için Divan edebiyatıyla ilgili bilgiye sahip olması gerekir. Dolayısıyla üniteadaki etkinlikler bilgiyi yapılandırma sürecinde her zaman etkin olmayabilmektedir. Etkin olabilmeleri için ele alınan konuyla ilgili öğrencilerin hazırbulunuşlukları önemlidir. Hazır bulunuşluk yönüyle Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi diğer ünitelerden Divan edebiyatıyla ilgili metinleri çerğinde bulundurması yönüyle farklılık arz eder.

3.2.1. Üniteadaki Hedef-Kazanım Sayı Tablosu

Tablo 1: Üniteadaki Hedef-Kazanım Sayısı

ÜNİTELER	HEDEF SAYISI	KAZANIM SAYISI
ÜNİTE	11	69

3.2.2. Konuların Kazanımları (Ek:1)

3.2.3. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde Önerilen Süre ve Metin Sayıları

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde önerilen süre ve metin sayıları şu şekildedir:

Tablo 2: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde Önerilen Süre ve Metin Sayıları

ÜNİTE ADI	ÜNİTENİN BÖLÜMLERİ	ÖNERİLEN ZAMAN		ÖNERİLEN METİN	
		Zaman (Saat)	Ağırlık %	Metnin Tamamı	Metin Parçası
II. ÜNİTE: COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR)	Şiir İnceleme Yöntemi	20	16.66		X
	Şiir Örnekleri	20	18.05	7	-

Önerilen zaman süreci, konuların yoğunluğu ve öğrencilerin hazırbılunuşluğu ile ilgili sorunlar nedeniyle çoğunlukla gerçekleşmemektedir. Özellikle Şiir İnceleme yöntemi üst başlığındaki konuların içeriksel olarak yoğun olmaları dolayısıyla ünitenin Şiir Örnekleri bölümüne zamansal açıdan bir sarkma meydana gelmektedir.

Ünitede yer alan şiir metinleri, Divan Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Servet-i Fünun Edebiyatı, Fecr-i Ati Edebiyatı Cumhuriyet Dönemi ve modern döneme ait şiirleridir. Türk Edebiyatının şiir kolunun, tarihsel gelişim sürecinde oluşturduğu eserler, Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesinde yer alır.

3.2.4. Ünite de Yer Alan Şiir Metinleri

Tablo 3: Ünite de Yer Alan Şiir Metinlerinin; Nazım Şekli, Şiirin Başlığı, Şairi ve Şiirin Hangi Dönemde, Hangi Zihniyetle Yazıldığı Tablosu

Sayfa No:	Nazım Şekli	Şiir Metnin Başlığı	Şairi	Metnin Hangi Döneminde ya da zihniyetle Yazıldığı
27	İlahi	İlahi	Yunus Emre	Tasavvufi Halk Edebiyatı
27	Gazel	Gazel	Nedim	Divan edebiyatı
31	Koçaklama	Koçaklama	Köröglü	Halk Edebiyatı
31	Gazel	Gazel	Şeyhülislam Yahya	Divan edebiyatı
31	Serbest	Bütün Saadetler Mümkündür	Ziya Osman Saba	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
35	Serbest	Köşe	Sezai Karakoç	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
36	Serbest	Çoban Çeşmesi	F.Nafiz Çamlıbel	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
37	Serbest	Birdenbire	Orhan Veli Kanık	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
41	Gazel	Gazel	Rasih	Divan edebiyatı
41	Semai	Semai	Erzurumlu Emrah	Halk Edebiyatı
41	Serbest	Lavinia	Özdemir Asaf	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
42	Koşma	Koşma	Gavheri	Halk Edebiyatı
42	Gazel	Gazel	Muhibbi	Divan edebiyatı
43	Kaside	Kaside	Nef'i	Divan edebiyatı
44	Şarkı	Şarkı	Şeyh Galip	Divan edebiyatı
44	Türkü	Türkü	Anonim	Anonim Halk Edebiyatı
45	Sone	Sone	Francesco Petrarca Çev: S.Eyüboğlu	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı döneminde çevirisi yapıldı
49	Serbest	Bayrak	Arif Nihat Asya	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
52	Serbest	Rahatı Kaçan Ağaç	Melih Cevdet Anday	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
52	Serbest	Munzur Dağları	Ömer Bedrettin Uşaklı	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
55	Koşma	Koşma	Karacaoğlan	Divan edebiyatı
55	Koşma	Çırpınıp İçinde Döndüğüm Deniz	Aşık Veysel Şatıroğlu	Halk Edebiyatı
59	Serbest	Birgünün Sonunda Arzu	Ahmet Haşim	Fecr-i Ati Edebiyatı
62	Serbest	Cüneyt	Asaf Halet Çelebi	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı

Tablo 3'ün devamı

Sayfa No:	Nazım Şekli	Şiir Metnin Başlığı	Şairi	Metnin Hangi Döneminde ya da zihniyetle Yazıldığı
62	Serbest	Mansur	Asaf Halet Çelebi	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
63	Serbest	Ölümden Sonra	Cahit Sıtkı Tarancı	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
63	Serbest	Gün eksilmesin pencereden	Cahit Sıtkı Tarancı	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
66	Manzume	Hasta Çocuk	Tevfik Fikret	Servet-İ Fünun Edebiyatı
67	Serbest	Hikâye	Cahit Külebi	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
70	Mensur şiir	Ferda	Tevfik Fikret	Servet-İ Fünun Edebiyatı
72	Gazel	Gazel	Nabi	Divan edebiyatı
73	Gazel	Gazel	Necati Bey	Divan edebiyatı
74	Koşma	Koşma	Aşık Ömer	Halk edebiyatı
74	Koşma	Koşma	Gevheri	Halk edebiyatı
76	Serbest	İstiklâl Marşı	M. Akif Ersoy	Milli edebiyat
78	Serbest	Ok	Yahya Kemâl Beyatlı	Öz şiir
79	Serbest	Şehirlerin Dışından	Necip Fazıl Kısakürek	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
81	Serbest	Davet	Nazım Hikmet Ran	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
82	Serbest	Bursa'da Zaman	A. Hamdi Tanpınar	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
83	Serbest	Sevgilinin Yakınlığı	Goethe Çev. Selahattin Batu	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı döneminde çevirildi

(9. sınıf Türk edebiyatı ders kitabı 2010: 27-85)

Not: Tablodaki şiirler üniteye bulunan inceleme çalışmaları bölümündeki şiirlerdir. Etkinliklerdeki şiirler tabloda yer almamaktadır.

Üniteye şiirlerin dağılımı belli bir plan çerçevesinde yapılmış olma görünümü vermemektedir. Ünitenin ilk sayfasında Yunus'un bir ilahisi ve Nedim'in gazeli vardır (9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabı 2010: 27). Gazel Divan edebiyatına ait bir nazım şeklidir. Divan şiiri, öğrencilerin incelerken en çok zorlandıkları şiir dönemini temsil eder. Bu durum eğitim ve öğretimde kolaydan zora, yakından uzağa ilkesiyle bağdaşmayan bir durumdur. Yine Yunus'un İlâhisinin daha önce ilâhi nazım şekliyle karşılaşmayan öğrenciler için ilk etapta incelenmesinin zor olduğunu söyleyebiliriz.

Ünitenin genelini incelediğimizde şiirlerin daha çok karşılaştırma metoduyla inceletirilmek istendiğini bu itibarla daha çok farklı dönemlere ait şiirlerin bir arada olduğunu görüyoruz. Kitabın 31. Sayfasında: Gazel (Şeyhülislam Yahya), Koçaklama (Köroğlu) ve Bütün Saadetler Mümkündür (Ziya Osman Saba) şiirlerini bir arada görüyoruz.

3.2.5. Şiirlerin Dönemleri

9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki şiirleri baştan itibaren dönemlerine ya da zihniyetine göre tasnif ettiğimizde şöyle bir sayısal tablo oluşuyor:

Tablo 4: Üniteye Yer Alan Şiir Metinlerinin; Nazım Şekli, Şiirin Başlığı, Şairi ve Şiirin Hangi Dönemde, Hangi Zihniyetle Yazıldığı Tablosu

Divan Edebiyatı Döneminde Yazılan Şiir Sayısı	Halk Edebiyatı zihniyetiyle Yazılan Şiir Sayısı	Fecr-İ Ati Edebiyatı Döneminde Yazılan Şiir Sayısı	Servet-İ Fünun Edebiyatı Döneminde Yazılan Şiir Sayısı	Milli Edebiyat Döneminde Yazılan Şiir Sayısı	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Döneminde Yazılan Şiir Sayısı	Özşiir zihniyetiyle Yazılan Şiir Sayısı
9 şiir	8 şiir	1 şiir	2 şiir	1 şiir	18 şiir	1 şiir

Tabloyu sayısal verilerle okuduğumuzda şiir ünitesinde Cumhuriyet Dönemi şiirlerinin %40'lık sayısal üstünlükle diğer dönem şiirlerinden daha çok yer aldıklarını görüyoruz. Divan edebiyatı metinleri bir farkla halk edebiyatı metinlerinden fazladır. 9.Sınıf Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi öğrencilere şiir metinlerini çeşitli yönleriyle incelemeye yönelik kazanımları içermektedir. Dolayısıyla yukarıdaki tabloda bulunan sayısal dağılım kazanımların gerçekleşmesi yönünde bir olumsuzluk taşımamaktadır.

3.2.6. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki İçerik Öğeleri

9. sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde, içerik şu bölümler üzerine kuruludur: Hazırlık, İnceleme, Anlama Yorumlama, Ölçme ve Değerlendirme, Ders İçi Etkinlik, Okul Dışı Etkinlik.

Daha önce içerikteki bölümlerlerin ne anlama geldiği ile ilgili bilgi verildiği için yalnız ünitedeki içerik öğeleriyle ilgili örnekler sunulacaktır.

3.2.7. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Hazırlık Çalışmalarının Bazıları

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki hazırlık çalışmalarının bazıları şunlardır:

Tablo 5: 9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Hazırlık Çalışmalarından Bazıları

Sayfa No	Bulunduğu Konunun Başlığı	Hazırlık Çalışması No	Hazırlık Çalışması
27	Şiir ve Zihniyet	2	Karacaoğlan'ın bir şiirini okuyunuz. Şiirde geçen kültür öğelerini belirleyiniz. Belirlediğiniz bu öğelerin kültürümüzle olan ilişkisini belirleyiniz.
31	Şiirde Ahenk	4	Bir robotun konuşmasıyla bir insanın konuşmasını karşılaştırınız. Ses akışındaki farklılık nereden kaynaklanmaktadır? Tartışınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız.
35	Şiir Dili	1	Ana renklerin dışındaki bir rengi nasıl ifade ettiğinizi örnekler vererek defterinize yazınız.
40	Şiirde Yapı	3	Bir hastahane birimlere ayrılırken ne amaçlanmış olabilir?
49	Şiirde Tema	1	Şiirde yapı konusunda yapının ritim-ahenk unsurları ve anlam bakımından bütünlük gösteren birimlerden oluştuğunu görmüştünüz. Bu birimleri birbirine bağlayan ve şiirde anlam bütünlüğünü sağlayan temel unsurun ne olduğunu tartışınız. Ulaştığınız sonucu tahtaya yazınız.

Tablo 5'in devamı

Sayfa No	Bulunduğu Konunun Başlığı	Hazırlık Çalışması No	Hazırlık Çalışması
52	Şiirede Gerçeklik ve Anlam	2	Okuduğunuz şiirden yola çıkarak günlük dil ile şiir dilinin gerçekliği yansıtmada birbirinden farklı yanlarını tartışınız. Ulaştığınız sonuçları maddeler halinde defterinize yazınız.
55	Şiir ve Gelenek	1	Gelenek kavramının anlamını ve değişik alanlardaki kullanımlarını tartışınız. Ulaştığınız sonuçları kartonlara yazarak sınıf panosuna asınız.
59	Yorum	1	Yukarıdaki resim ile ilgili neler düşündüğünüzü ifade ediniz? Ortaya çıkan ifadelerin farklı olması sanat eserinin hangi yönünü gösterir? Tartışınız. Ulaştığınız sonuçları tahtaya yazınız.
66	Manzume ve Şiir	1	Yukarıda bir bölümü verilmiş olan hikâyeyi ölçülü ve kafiyeli olarak şiir biçiminde yazmaya çalışınız.

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesindeki hazırlık çalışmalarının daha çok; Belirleyiniz, Defterinize Yazınız, Tahtaya Yazınız, Sınıf Panosuna Asınız, Tartışınız, ... İle İlgili Neler Düşünüyorsunuz?

Gibi öğrenciyi hem zihinsel hem de fiziksel anlamda aktif kılacak yönergeleri içerdiğini görüyoruz.

3.2.8. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki İnceleme Çalışmaları

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesindeki inceleme çalışmalarının yapıldığı metinlerin ve bu metinlerle ilgili sınıf içi etkinlik çalışmalarının bazıları şunlardır:

Tablo 6: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesindeki İnceleme Çalışmaları

Sayfa No	Bulunduğu konunun Başlığı	İnceleme Metni, Metinleri	Metinlerle İlgili Sınıf İçi Etkinlik Çalışması
52	Şiirde Gerçeklik ve Anlam	<p>1. metin Rahatı Kaçan Ağaç Tanıdığım bir ağaç var Etlik Bağlarına yakın Saadetin adını bile duymamış Allah'ın işine bakın</p> <p>Geceyi gündüzü biliyor Dört mevsimi, rüzgârı, karı Ay ışığına bayılıyor Ama kötülemiyor karanlığı .... M.Cevdet Anday</p>	<p>➤ Sınıf iki gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Her grup Munzur Dağları ve Rahatı Kaçan Ağaç isimli şiirleri okur ve şiirler hakkındaki duygu ve düşüncelerini sözlü olarak ifade eder. Gruplar, aralarındaki ifade ve anlayış farklılıklarının sebepleri üzerinde tartışırlar. Ulaşılan sonuçlar grup sözcüleri tarafından tahtaya yazılır.</p>
52	Şiirde Gerçeklik ve Anlam	<p>2. metin Munzur Dağları Ovada kızıl bir granit seli Bir heykel uzakta Munzur Dağları! Sanki bir canavar, hançer, peçeli, Gökte sıçrayan Munzur Dağları</p> <p>Kopuyar boynunda her kızıl şimşek, Gürleyen sesinden gökler çökecek; Gerilmiş sırtında kar benek benek, Kükremiş bir kaplan Munzur Dağları Ö. Bedrettin Uşaklı</p> <p>1.metin</p>	<p>➤ “Göklere sıçrayan Munzur Dağları!..”, “Geceyi gündüzü biliyor/Dört mevsimi, rüzgârı, karı” dizelerinden yola çıkarak şiirlerdeki gerçekliğin, yaşadığımız dünyada aynen geçerli olup olmadığını sözlü olarak ifade ediniz.</p> <p>➤ Yukarıdaki şiirlerin sizde uyandırdığı duyguları defterinize yazınız.</p> <p>Not: Etkinliklerin öncesi ve devamı bulunmaktadır.</p>

Tablo 6'nın devamı

Sayfa No	Bulunduğu konunun Başlığı	İnceleme Metni, Metinleri	Metinlerle İlgili Sınıf İçi Etkinlik Çalışması
27-28	Şiir ve Zihniyet	<p>İlahi Yalancı dünyaya konup göçenler Ne söylerler ne bir haber verirler. Üzerinde türlü otlar bitenler Ne söylerler ne bir haber verirler.</p> <p>Kimisinin üstünde biter otlar Kiminin başında sıra serviler Kimi masum, kimi güzel yiğitler Ne söylerler ne bir haber verirler.</p> <p>Toprağa gark olmuş nazik tenleri Söylemeden kalmış tatlı dilleri Gelin, duadan unutmaları bunları Ne söylerler ne bir haber verirler.</p> <p>Yunus der ki gör takdirin işleri Dökülmüştür kirpikleri kaşları Başları ucundan hece taşları Ne söylerler ne bir haber verirler. Yunus Emre</p>	<p>➤ İlahi, gazel, Karanfil (Ahmet Haşim), Karanfil (O. Veli Kanık) şiirlerinin farklı dönemlere ait olduklarını hangi kelime, kavram ve söyleyiş özelliklerinden çıkarabiliriz? Tartışınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız.</p> <p>➤ “Yalancı dünyaya konup göçenler/ Gelin, duadan unutmaları bunları/ Yunus der ki gör takdirin işleri” dizelerinden yola çıkarak dönemin zihniyeti hakkında neler söylenebilir? Tartışınız ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız.</p> <p>➤ “Bir nim neşe say bu cihanın baharını/ Bir sığar-ı keşideye tut lâlezarını” ve “Şevk-ı tamam vade-i ferdayı dinlemez” dizelerini dönemin hangi özellikleri yansıtmıştır. Sözlü olarak ifade ediniz.</p>

Tablo 6'nın devamı

<p>27-28</p>	<p>Şiir ve Zihniyet</p>	<p>2.metin Gazel Bir nim neşe say bu cihanın baharını Bir sagar-ı keşideye tut lâlezarını Bir dem mi var ki ah ederek anmaya gönül Ey serv-kad seninle geçen rüzgârını Şevk-ı tamam vade-i ferdayı dinlemez Reşk ana kim cihanda bugün buldu yarını İran zemine tuhfemiz olsun bu nev-gazel İrgürsün İsfahan'a Sitanbul diyarını Düşmen ne denlü saht ise de şad ol ey Nedim Seng üzre gösterür zer-i kâmil ayarını Nedim 3.metin Karanfil Yarin dudağından getirilmiş Bir katre alevdir bu karanfil Ruhum acısından bunu bildi Düştükçe vurulmuş gibi yer yer, Kızgın kokusundan kelebekler, Gönlüm ona pervane kesildi Ahmet Haşim 4.metin Kranfil Hakkınız var, güzel değildir ihtimal Mübalâğa sanatı kadar, Varşova'da on bin kişinin, ve benzememesi Bir motörlü kıtanın bir karanfile, "Yarin dudağından getirilmiş (Eylül 1939) O. Veli Kanık</p>	<p>➤ "Yarin dudağından getirilmiş/ Bir katre alevdir bu karanfil"ve "ve benzememesi/ Bir motörlü kıtanın bir karanfile," dizelerinden yola çıkarak iki farklı sanat anlayışını yansıtan Karanfil adlı şiirlerin yazıldıkları dönemlerin sanat anlayışlarıyla ilgili neler söylenebilir? Tartışınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize yazınız. "Ey serv-kad seninle geçen rüzgârını / İran zemine tuhfemiz olsun bu nev- gazel" Kızgın kokusundan kelebekler/ Gönlüm ona pervane kesildi" "Hakkınız var, güzel değildir ihtimal/ Mübalâğa sanatı kadar, Varşova'da on bin kişinin." Yalancı dünyaya konup göçenler/ Ne söylerler ne bir haber verirler." dizelerinden yola çıkarak ; A- Daha önce belirlediğiniz zihniyet özelliklerine göre şairlerin dönemlerindeki kültür ve sanat hayatı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? B- Farklı şiir geleneklerine ait olan bu dört şiirin ait oldukları geleneklerle ilgili hangi sonuçları ulaşabiliriz? Defterinize yazınız.</p>
--------------	-------------------------	--	--

İnceleme metnlerinin; Divan edebiyatı, Halk edebiyatı, Batı etkisiyle oluşan Türk edebiyatı ve Cumhuriyet döneminde oluşan Türk edebiyatı metinlerinden oluştuğunu ve bu metinlerin bir arada verilmesiyle aralarındaki farkın farklı nüanslar çerçevesinde bulunması istenmiştir. Etkinlikler, daha çok farklı dönemlere ait şiir metnlerinin karşılaştırma metoduyla incelenmesine yöneliktir.

Ünitenin başlangıcında öğrencilerin şiirle ilgili genel anlamda bir bilgi yapılandırmasını sağlayacak etkinlikler bulunmamaktadır. Bu durum öğrencilerin Türk şiirinin tarihi olaylar çerçevesinde dönemlere ayrıldığını ve her dönemin kendi içinde farklı özellikler taşıdığını bir ön koşul olarak bilmediklerini daha doğru bir yaklaşımla öğrencilerin Türk şiiri ile ilgili ön bilgilerinin olmadığını gösterir. Bu durum öğrencinin daha ilk konuda (Şiir ve Zihniyet) yapılandıracağı bilgi ile ilgili bir zorluk oluşturmaktadır. Çünkü öğrenciler tarihi gelişim süreci içinde oluşan Türk şiirinin hangi olaylar neticesinde dönemlere ayrıldığı bilgisine sahip değildir. Şiir metinlerinden yola çıkılarak etkinlikler çerçevesinde yapılandırılacak bilgi, Türk şiirinin oluşum dönemlerinin zihniyetini sağlıklı bir şekilde yansıtacak içeriğe sahip olmayabilir. Dolayısıyla bu durumda öğretmen, farklı etkinliklerle Türk şiirinin oluşum dönemlerinin zihniyetini öğrenciye vermek zorunda kalmaktadır.

Şiir Ünitesi'nin içeriği hazırlanırken, ilköğretimde "edebiyat" kelimesinin içeriğini dolduracak herhangi bir sorunsalla karşılaşmayan bir öğrencinin varlığı gözönünde bulundurulmalıydı.

3.2.9. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Anlama Yorumlama Çalışmaları

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki anlama yorumlama çalışmalarının bazıları şunlardır:

Tablo 7: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Anlama Yorumlama Çalışmaları

Sayfa No	Anlama yorumlama Çalışmasının Bulunduğu Konunun Başlığı	Anlama yorumlama No	Anlama yorumlama
29	Şiir ve Zihniyet	2	Bir şiiri kendinden önceki şiir gelenekleriyle hangi yönlerden ilişkilendirebiliriz? Tartışınız. Ulaştığımız sonuçları tahtaya yazınız.
33	Şiirde Ahenk	1	Yüzümde hüzünden gölgeler varsa O yüzün yüzündendir olsa olsa Özdemir Asaf Yukarıdaki dizelerde ahengi sağlayan unsurları defterinize yazınız.
38	Anlama Yorumlama	3	İncelediğiniz şiirlerden yola çıkarak imgenin doğuş nedenlerini maddeler halinde tahtaya yazınız.
50	Şiirde Tema	4	Size göre aşağıdaki şiirin ismi ne olmalıdır? Şiirin üstündeki noktalı yere yazınız. ..... İlk kundağın Ben oldum, yavrum; İlk oyuncağın Ben oldum! Ace nedir tatlı nedir bilmezdin: Dilin damağın ben oldum Elinin ermediği, Dilinin dönmediği Çağlarda yavrum; Kolun kanadın ben oldum... Dilin dudağın ben oldum! ... Arif Nihat Asya

Tablo 7'nin devamı

53	Şiirde Gerçeklik ve Anlam	4	Aşağıdaki dizelerin karşısındaki noktalı bölümlere şairlerin gerçekliği nasıl değiştirdiğini yazınız. <u>Dize</u> <u>Değişen</u> <u>Gerçekler</u> Denize bakan evler gibiydim senle ..... İlhan Berk Yıkanırdık doya doya o tatlı ışıklarda ..... Stefan GEORGE Benim gönlüm bir kartaldır ..... N.Hikmet RAN Çiziyorum havaya dünyamı bir çiçekle ..... F.Hüsni DAĞLARCA
60	Yorum	1	Bir şiirin çeşitli zamanlarda, farklı kişilerce değişik yorumlanabilmesinin sebepleri nelerdir? Maddeler halinde tahtaya yazınız.

Anlama yorumlana çalışmalarının: Maddeler halinde tahtaya yazınız. Defterinize yazınız. Tahtaya yazınız. Noktalı bölümlere.....yazınız. Sınıflandırma tablosu... Bulunuz. Sözlü olarak ifade ediniz. Karşılaştırıp farkları defterinize yazınız. vb.

Şeklinde etkinliklerden oluştuğunu görüyoruz. Anlama yorumlama çalışmalarında anlamamanın ve bu anlamayla oluşan yorumlamanın metin merkezli olduğunu söyleyebiliriz.

3.2.10. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki ölçme ve değerlendirme çalışmalarından örnekler: Ölçme ve değerlendirme çalışmaları üniteye iki başlık altında toplanabilir 1. Konuların sonunda bulunan ölçme ve değerlendirme çalışmaları 2. Ünite sonunda bulunan ünite sonu ölçme ve değerlendirme çalışması.

A. Konuların sonlarında bulunan ölçme ve değerlendirme çalışmalarına örnek çalışma:

1. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

Şiirin teması, yazıldığı dönemle ilişkilendirilemez. ( )

Şiirin her biriminde farklı bir tema işlenir. ( )

1- SEVİYORDUM SİZİ

Seviyordum sizi ve bu aşk belki
İçimde sönmedi bütünüyle
Fakat üzmesin sizi artık bu sevgi
İstemem üzülmenizi hiçbir şeyle

Sessizce umutsuzca seviyordum sizi
Bazen çekingenlik, bazen kıskançlıkla üzgün.
Bu öyle içten öyle candan bir sevgiydi ki
Dilerim bir başkasınca da öyle sevinin

Aleksandır PUŞKİN

(Çeviren: Atal Behramoğlu)

Yukarıdaki şiire göre aşağıdaki cümlede boş bırakılan yere uygun kelimeyi yazınız.

Yukarıdaki şiirin teması.....tır.

3-“Tuna’nın üstünde güneş batarken

Sevgili yurdumu andırır bana
Bir hayâl isterim Boğaziçi’nden
Bakarım ‘İstanbul’ diye her yana”

Enis Behiç KORYÜREK

Yukarıdaki şiirle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) Hece ölçüsüyle yazıldığı

B) Tuna Nehri’nin Boğaziçi’ni çağrıştırdığı

- C) Şairin yurt özlemi çektiği
- D) Kafiye kullanıldığı
- E) İstanbul'un tarihi güzelliklerinin işlendiği

4- "Kavuşmak birgün toprağa,
Bir bahar cümbüşü olmak,
Dört mevsim ayrı ayrı
Tabiatın düşü olmak"

Yusuf Ziya ORTAÇ

Yukarıdaki dördlükten hareketle şiirin temasını bulup aşağıya yazınız.

.....
.....
.....

B-Ünite sonlarında bulunan ölçme ve değerlendirme çalışması:

Ünite sonunda bulunan ölçme ve değerlendirme çalışması üniteye bulunana bütün konuları kapsamaktadır.

Ünite sonu ölçme ve değerlendirme çalışması teknik açıdan; Doğru yanlış, Boşluk doldurma, Çoktan seçmeli test, On iki yönergeden oluşan bir bulmaca, şeklinde bir yapılandırmaya sahiptir.

İki grup halinde incelediğimiz ünite sonu ve konuların sonundaki ölçme ve değerlendirme çalışmalarının yanında yansıtıcı düşünce çerçevesinde oluşturulan öz eleştiri tabloları da değerlendirme boyutunda düşünebilecek etkinliklerdir. Öz eleştiri tabloları, üniteye bulunan 11 konu sonu ölçme ve değerlendirme çalışmalarının yalnız beşinin son bölümlerinde bulunmaktadır. Üniteye öz eleştiri tablolarının yapısı şu şekildedir: Bu bölümden önce ne biliyordum? Neleri öğrendim, neleri kavrayamadım? Kavrayamadıklarımı nasıl öğrenebilirim?

3.2.11. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Ders Dışı Etkinlik Çalışmaları

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki ders dışı etkinlik çalışmalarından örnekler:

Tablo 8: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Ders Dışı Etkinlik Çalışmaları

Sayfa No	Ders Dışı Etkinlik Çalışmasının Bulunduğu Konunun Başlığı	Ders Dışı Etkinlik Çalışması
30	Şiir ve Zihniyet	Bir sonaki derse, şairlerin veya devlet tiyatro sanatçılarının kendileri tarafından seslendirilmiş şiir kayıtlarını (kaset, CD, VCD, DVD) getiriniz.
51	Şiirde Tema	Halk şiiri ve modern şiir geleneklerine ait aşk konulu birer şiir bularak bir sonraki derste sınıfa getiriniz.
54	Şiir ve Gelenek	Türk halı ve kilim motiflerinin tarih boyunca gelişimini araştırınız.
61	Metin ve Şair	1- Abdülhak Hamit TARHAN rolünü üstlenecek bir öğrenci seçilir. Seçilen öğrenci bir sonraki derste yapılacak röportaj için Abdülhak Hamit TARHAN'ın hayatını ve edebi şahsiyetini araştırır; özellikle şairin Makber şiirini hangi ruh haliyle ve niçin yazdığı konusu üzerinde yoğunlaşır. 2- Cahit Sıtkı Tarancı ve Asaf Halet Çelebi rolünü üstlenecek iki öğrenci seçilir. Seçilen öğrenciler bir sonraki derste yapılacak röportaj için şairlerin hayatlarını ve edebi şahsiyetlerini araştırırlar. Bu araştırmada özellikle şairlerin şiirlerinde görülen tema, yapı ve dil özelliklerine yoğunlaşırlar.

Ders dışı etkinlikler ünite, ders içi etkinliklere göre hayli azdır. Ders içi etkinlikler her konuda iki, azınlıkla bir başlık altında; ama bazen üç, bazen dört alt başlıkla yer almaktadır ve asıl konuyla ilgili bilginin yapılandırıldığı aşamaları kaydeden içeriği taşımaktadırlar.

Ünite, bulunan konularla ilgili yapılandırma süreçlerini, öğrencinin sınıf ortamında diğer öğrencilerle sözlü ve yazılı ya da diğer türlü etkinliklerle paylaşarak

oluşturması, yine diğer öğrencilerle grup etkileşimi ve iş birliği süreçleriyle derse etkin olarak katılması ve daha çok ders içi etkinliklerle ilgilidir.

3.2.12. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Ders İçi Etkinlik Çalışmaları

Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki ders içi etkinlik çalışmalarından örnekler:

Tablo 9: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki Ders İçi Etkinlik Çalışmaları

Sayfa No	Ders İçi Etkinlik Çalışmasının Bulunduğu Konunun Başlığı	Ders İçi Etkinlik No	Ders İçi Etkinlik Çalışması
5	Şiirde Tema	2 Etkinlik	Sınıf iki gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Birinci grup bayrak şiirinin yazıldığı dönem ile teması arasındaki ilişkiyi ikinci grup şiirin temasından yola çıkarak şairle ilgili hangi sonuçlara ulaşabileceğini tespit eder.Ulaşılan sonuçlar grup sözcüleri tarafından tahtaya yazılır.
53	Şiirde Gerçeklik ve Anlam	2. etkinlik	Sınıf iki gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Sınıfa getirilen halk şiiri ve modern şiir geleneklerine ait aşk konulu şiirlerden seçim yoluyla birer şiir belirlenir. Birinci grup modern şiir, ikinci grup ise halk şiiri örneğini anlam ve gerçeklik yönünden inceler. Açıklanan özellikler grup sözcüleri tarafından karşılaştırılır. Ulaşılan sonuçlar sınıf panosuna asılır.
56	Şiir ve Gelenek	Etkinlik(4)	17.yy.da yazılmış olan koşma ve 20.yy.da yazılmış olan 'Çırpınıp İçinde Döndüğüm Deniz' başlıklı şiirlerden yola çıkarak bağlı oldukları halk şiiri geleneğinin özelliklerini maddeler halinde yazınız.
60	Yorum	3. etkinlik (5)	Bir Günün Sonunda Arzu şiirinin sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri sözlü olarak ifade ediniz.

Tablo 9'un devamı

Sayfa No	Ders İçi Etkinlik Çalışmasının Bulunduğu Konunun Başlığı	Ders İçi Etkinlik No	Ders İçi Etkinlik Çalışması
62	Metin ve Şair	2.etkinlik	Asaf Halet ÇELEBİ rolünü üstlenen öğrenci kürsüye gelir ve öğrencilerin Asaf Halet ÇELEBİ'nin hayatı, edebi şahsiyeti ve şiirlerinde işlediği konular etrafındaki sorularına cevap verir.
67	Manzume ve Şiir	3. Etkinlik	Sınıf iki gruba ayrılır. Grup sözcüleri seçilir. Birinci grup Hasta Çocuk metnini, ikinci grup Hikaye metnini; ses, ritim-ahenk, yapı, dil, anlam ve gerçeklik bakımından inceler. Sonuçlar grup sözcüleri tarafından tahtaya yazılır. Buna göre iki metnin farklılıkları ve benzerlikleri ortaya konur.

Ünitede bulunan sınıf içi etkinliklerde çoğunlukla "Sınıf iki gruba ayrılır" yönergesiyle karşılaşıyoruz. Grupla öğrenme etkinliği tabii ki öğrencilerin birbirinden etkilenerek bireysel öğrenmeden daha aktif bir öğrenme sürecinin kapısını açar. Yalnız etkinliklerin gruplar halinde yapılandırılması 30 kişilik sınıflarda hayli zor olmaktadır. Bundan başka sınıf içi etkinliklerde daha çok: Sınıf iki gruba ayrılır, birinci grup....., ikinci grup.....inceler. Sonuçlar tahtaya yazılır, tartışılır vb. Şairin rolüne bürünme. Panoya asılır. Sözlü olarak ifade edilir. Karşılaştırılır. ....yönleriyle ilişkilendiriniz. ....ile ilgili tespitlerinizi defterinize yazınız. Maddeler halinde yazınız. Yukarıdaki resimle ilgili görüşlerinizi ifade ediniz. ....şiirden örnekler gösteriniz .....neden?Tartışınız. ....şairlerin kimliğine bürünecek öğrenciler seçilir. Şiir defteri oluşturunuz vb. şeklindedir.

3.3. Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde Bulunan Konu Başlıklarının İçeriği

Türk Edebiyatı 9.Sınıf ders kitabında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriğindeki konu başlıkları şiir inceleme yöntemiyle ilgilidir. Ünite,

öğrencilerin daha sonraki dönemlerde karşılaşacakları şiir metinlerini nasıl tahlil edecekleriyle ilgili bilgileri etkinlikler yoluyla yapılandırma, süreçlerinden oluşur. Üniteyi üç bölüm halinde ele alabiliriz. 1. Şiir İnceleme Yöntem 2. Manzume ve Şiir 3. Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme

Üniteye paçadan bütüne (tümevarım) giden bir metot izlenmiştir. Üniteye bulunan konuların içerikleri şu şekildedir:

3.3.1. Şiir İnceleme Yöntemi

Şiir ve Zihniyet

Zihniyet; bir edebi metnin oluşturulduğu dönemin dini, siyasi, sosyal, ekonomik, askeri, kültürel vb.hayatın duygu, anlayış ve zevk bütünüdür. Temel bazı nitelikleri olsa da şiir, öznel yaklaşımlarla oluşturulan bir türdür. Şiirle ilgili tartışılmayacak olan yön ise şiirin, oluşturulduğu dönemin dini, siyasi, sosyal, ekonomik, askeri, kültürel vb.hayatın duygu, anlayış ve zevk bütününe yansıtması gerçeğidir ki buna da zihniyet denir (Uzun, 210: 59).

Şiirde Ahenk (Ses ve Ritim)

Şiiri diğer türlerden ayıran özelliklerin başında ahenk gelir. Ahenk uyum demektir. Ahengi oluşturan unsurları şu şekilde açıklayabiliriz: Vurgu, tonlama, ritim, ölçü.

Şiir Dili

Genelde sanat, özelde şiir dilinin günlük dilden farklı olduğunu biliyoruz. Şiir malzemesi dile dayanan bir sanat dalıdır. Doğal dil dediğimiz günlük konuşma dili bazen insanın duygu, düşünce, hayâl, coşku ve heyecanlarını anlatmaya yetmeyebilir. İşte bu durumda devreye şiir dili girer. Çünkü günlük dilde bir insanın, bir insanla konuşarak ona olan duygularını:”Ya ölüm günü gelip alırlarsa ruhunu /Benimle gökyüzüne uçar mısın kardelen ??” mısralarında olduğu gibi güzel ve etkili bir dille ifade edemez (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 67).

Şiir, insanın değişen duygu, coşku, özlem ve hayâllerini kendine özgü bir dille ifade eder. Dili daha canlı, daha etkili ve daha güzel hale getirerek ona bir üst kimlik kazandırır.

Şair günlük dildeki kelimeleri özenle seçer. Onlara yepyeni anlamlar kazandırır. Kullanılan dile yeni değerler ve mecaz anlamlar yükler, olayları, nesnelere bizden farklı biçimde algılar. Onları anlatırken hayâllerden, simgelerden ve izlenimlerden yararlanır (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 67).

Şair, etkili ve güzel bir anlatıma ulaşmak için söz sanatlarını (edebi sanatlar) kullanır. Bu sanatların bazıları şunlardır: Teşbih diğer ismiyle benzetme; tam teşbih, teşbih -i beliğ (güzel teşbih) şeklinde bölümlere ayrılır. İstiare; istiare de açık ve kapalı istiare olmak üzere ikiye ayrılır. İstiare günümüz Türkçesiyle eğretilme ismini alır. Tezat günümüz Türkçesiyle karşıtlık, adını alır. Teşhis günümüz Türkçesiyle kişileştirme ismini alır. İntak günümüz Türkçesiyle konuşurma ismini alır. Kinaye günümüz Türkçesiyle değinmece ismini alır. Tariz günümüz Türkçesiyle iğneleme, dokundurma adını alır. Tenviye günümüz Türkçesiyle iki anlamlılık, adını alır. Tenasüp günümüz Türkçesiyle uygunluk, adını alır. Hüsn-i talil günümüz Türkçesiyle güzel nedene bağlama, şeklinde isimlendirilir. Tecahül-i arif günümüz Türkçesiyle bilip bilmemezlikten gelme, şeklinde isimlendirilir. Mübalâğa günümüz Türkçesiyle abartma, adını alır. İstifham günümüz Türkçesiyle soru sorma, şeklinde isimlendirilir. Telmih günümüz Türkçesiyle hatırlatma, adını alır. İrsal-i mesel günümüz Türkçesiyle atasözü söyleme, şeklinde isimlendirilir. Leff ü neşr günümüz Türkçesiyle toplayıp, dağıtma, şeklinde isimlendirilir. Terdit günümüz Türkçesiyle şaşırma, adını alır. Rücü günümüz Türkçesiyle sözünden dönme, şeklinde isimlendirilir.

Edebi sanatlar konusu ‘Şiir Dili’ üst başlığı konusunun içeriğinde yer almaktadır. Öğrencilerin bu konuyla ilgili bir ön bulunuşlukları yoktur. Edebi sanatlar konusu, bu ünite içinde yer alan öğrencilerin en çok zorlandıkları konuların başında gelmektedir. Bu konunun iki üç ders saatinde öğrencilerin zihninde yapılandırılması neredeyse imkânsızdır.

Edebi sanatlar konusunda edebi sanatların isimlendirilmesinde bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Bir yanda Osmanlı Türkçesiyle isimlendirme, diğer yanda Günümüz Türkçesiyle yapılan isimlendirmeler öğrencilerin bir ikilem yaşamasına sebep olmaktadır. Kaldı ki edebi sanatların sezdirilerek içselleştirilmesini sağlamak zordur. Burada öğretmen kitaptaki etkinlikler haricinde etkinlikler oluşturmak zorundadır. Dolayısıyla genelde

Divan Edebiyatı özelde edebi sanatlar konusunun günümüz nesillerine öğretimi yeni bir metodolojiye ihtiyaç duymaktadır.

Şiirde Yapı

Düz yazılarda olduğu gibi şiirin de kendine özgü yapısı vardır. Bu yapı, ses ve anlamın kaynaşmasından ortaya çıkan birimlerin bir tema etrafında birleşmesi sonucu oluşur. Şiiri meydana getiren sadece biçim ve içerik değildir. Şiirde ses ve anlam kaynaşmasından meydana gelen birimler belli bir düzen içinde bir araya gelir. Bu birimlere mısra, beyit, kıt'a, dörtlük, bend adları verilir. Dize, beyit, dörtlük gibi birimler ile ölçü, kafiyeye düzen, tema ve imgeler belli bir plan çerçevesinde bir araya gelir. Bu şekilde yani şiir birimlerinin bir tema etrafında birleşmesiyle ortaya şiirin bütün bir yapısı çıkar (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 75).

Şiirde Tema

Öğretici veya edebi bir eserde işlenen düşünce, hayal veya görüşe tema denir. Tema, soyuttur. Temanın; belirli bir bağlamda kişi, yer, zaman ve durum bildiren dil birlikleriyle sınırlandırılması, somutlaştırılması, anlatılması sonucu konu oluşur. Tema; bağlam, kişi, zaman, ifade ve anlatma biçimiyle sınırlanarak somutlaşır; anlaşılabilir, değerlendirilebilir özellikler kazanır. Dize, beyit, bent gibi yapısal unsurlar, bir duygu, düşünce ya da hayal etrafında birleşerek şiir oluşur. Bu bağlamda temanın, şiirde birimleri birbirine bağlayan ve anlam bütünlüğünü sağlayan en önemli unsur olduğunu söyleyebiliriz. Tema, şiirin yazıldığı dönemle ilgilidir. Tema, şairle ilgilidir. Tema, bir kavram veya düşünce olarak eser dışında da vardır (Uzun, 210: 127).

Şiirde Gerçeklik ve Anlam

Yusuf Ziya Ortaç: "Göz açık bulunduğu zaman dıştaki nesnelere ister istemez ona çarpar." diyor. Gerçekten insan, her gün çevresindeki canlı ve cansız varlıklara, olaylara bakar, bunları kendine göre algılayıp yorumlar, bir sonuca varmaya çalışır. Bunu da nesnel gerçeklikten yararlanarak yapar. Bu da her imgenin varlığını nesnel gerçeklikten aldığını gösterir. Şiirde ve sanatta gerçeğin dönüştürülmesi söz konusudur. Fakat şiirdeki gerçeklik bilimde, tarihte, gündelik hayattakinden oldukça farklıdır. Şiirde gerçekliği yakalamak için bakmasını bilmek, iyi bir kavrama ve algılama gücüne sahip olmak ve bunları sanatsal bir ifadeyle şiire dönüştürme becerisini gerektirir. Yine Ortaç'ın ifadesiyle: "Bakmak, iradeli

ve düşümceli bir iştir. Bir anıt, güzel bir yapı önünde durup kendimizi ona bakmaya zorlarsak, onun güzel taraflarını buluruz.”işte yaşanan bu gerçeklik şiirin temelini oluşturur (Yıldız ve arkadaşları,2010: 91).

Şair, şiirde kelimelere yeni anlamlar yükler. Bu anlamlar şiirde kelimelerin üstlendikleri yan anlamlardır. Bu anlamlar sözlüklerde yer almaz. Okuyucu bu anlamı kendisi hisseder. Bu şekilde şiirde farklı bir gerçeklik ortaya çıkar. Şiirdeki bu gerçeklik fark edilirse şiir daha iyi anlaşılacaktır. Çünkü şair yaşanan gerçekliği yorumlayarak değiştirir (Yıldız ve arkadaşları,2010: 91).

Şiir ve Gelenek

Gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar olarak tanımlanır. İnsanın ortaya koyduğu her yapıt geçmişten geleceğe uzanır. İnsanoğlu kendi geçmişinden aldığı bulunduğ çağın bilgi birikimi, göreneği, zevk ve düşünce anlayışı vb. özellikleriyle yoğurarak geleceğe ulaştırır. Bütün bu süreç geleneği oluşturur. Şiir geleneği de bu süreç ve oluşumun dışında değildir. Yani daha önce yaşamış şairlerin yapıtları, düşünceleri, sosyal ve kültürel ortamların farklı söyleyiş ve özellikleri şiir geleneğini oluşturur (Uzun, 210: 142).

Bir şiirin bütün yönleriyle incelenebilmesi için şiirin bağlı olduğu gelenek konusunda bilgi sahibi olunması gerekir. Türk şiir geleneğinin dönemleri özetle şöyledir: Destan Dönemi Türk Edebiyatı, Sözlü Edebiyat, Yazılı Edebiyat

İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı; İslami Dönemde İlk Edebiyat Ürünleri, Oğuz Türkçesinin Anadolu’da İlk Ürünleri, 14.Yy’dan 19.yy Ortalarına Kadar Osmanlı Edebiyatı.

Modern Dönem Yenileşme Dönemi; Tanzimat Dönemi Edebiyatı, Sevet-İ Fünun Edebiyatı, Fecr-İ Ati Topluluğu, Milli Edebiyat, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı... Özetle ifade ettiğimiz dönemler kendi içinde de alt dönemlere ayrılmaktadır.

Yorum

Her edebi metin anlamlıdır ve anlamlı olan metin. Okuyucu için yararlıdır. Bundan dolayı bir metni incelemek yorumlamak için öncelikle onun anlamı üzerinde durulmalıdır. İletişim sırasında ileti alıcıda çeşitli etkiler uyandırır. Bu etkiye anlam denmektedir. Metindeki anlamı da iletişimde kullanılan öğelerin tamamı belirler (Yıldız ve arkadaşları,2010: 109).

Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını değerini belirleyen birim veya birimler bütünü bağlamı oluşturur. Anlam bir bağlamla oluşmakla birlikte farklı bağlamlarda algılanabilir. Bilimsel ve öğretici metinlerde anlam, iletinin hazırlandığı bağlamın koşullarına göre ortaya çıkar. Alıcı okuduğu metni yazıldığı dönemin koşulları içinde değerlendirir. Bilimsel ve öğretici metinler yoruma açık olmadıklarından bunlarda anlam da tek olur. Şiirde ise okuyucunun durumuna göre farklı anlamlar ortaya çıkabilir (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 109).

Şiir yeni anlamlar kazanabilme özelliğine sahiptir. Bu özelliklerine bağlı olarak açık metin olarak adlandırılır. Okuyucu şiirin bütün imkânlarından yararlanarak yazdığı şiiri çok farklı şekilde anlamlandırabilir. Bu da şiirin her dönemde okunmasını sağlar. Şiir okuyucunun kültürüne, anlayışına, zevkine, içinde bulunduğu duruma ve psikolojik haline göre yeni anlam değerleri kazanır (Yıldız ve arkadaşları,2010: 109).

Metin ve şâir

Sanat; bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bir anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır. Yaratma, oluşturma eyleminde; eseri oluşturan kişiyi düşünmemek, onunla bağ kurmamak olmaz. Sanatçıyla sanatçının eseri arasında birçok yönden ilişki vardır. Ancak bu ilişkiyi, sanatçının yaşam öyküsüne, özel yaşamına ve birikimlerine indirgemek; her dizinin arkasında sanatçıyı görmeye çalışmak, çok da doğru değildir. Çünkü sanat, özellikle şiir, farklı birçok ögenin bir araya gelmesiyle oluşur.

Şiirle şâir arasındaki ilişki ağı çok boyutludur. Bu ağ; şairin yaşam öyküsü, kişilik özellikleri, dünya görüşü, kültürel birikimi vb.ile yaşadığı dönemin şiir zihniyeti, şiirde

işlenen tema, şiirin yapısal özellikleri, ahenk unsurları vb.öğelerden oluşur (Uzun,210: 161).

Manzume ve Şiir

İnsanlar çağlar boyunca bağında bahçesinde, tarlasında çalışırken çeşitli ihtiyaçlardan dolayı farklı tür ve konularda şiirler geliştirmişlerdir. Zamanla insanda var olan coşku, heyecan ve duygusallık kendi dilini ve söyleyişini bulmuş; türküyü gelişmeye başlayan şiir, konuları bakımından gelişimini lirik, epik, dramatik, pastoral, didaktik ve satirik olarak sürdürmüştür. Bu anlatım türleri düz yazıda da kullanılır; Fakat bütün şiirler lirik anlatım olduğundan bu durum, şiiri manzume ve diğer yazı türlerinden ayırıcı bir özellik olarak karşımıza çıkar (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 123).

Yapı, dil ve anlatım yönleriyle manzumeler hikâyeye daha yakındır. Manzum hikâyeler, bir olay örgüsünden ve bir kronolojik sırayla olmasa bile, kullanılan zaman bakımından art arda gelen metin parçalarından oluşmuştur. Haliyle metin parçaları arasında da hikâyedekine benzer bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan manzum hikâyeler olay örgüsüne göre incelenmelidir. İşte şiirle manzumenin birbirinden ayrıldığı önemli noktalardan biri de budur. Çünkü şiirde olay örgüsü olmaz. Örneğin destanlar bir kahramanın hayatı etrafında gelişen olağanüstü olayları, bir olayörgüsü içinde anlatan manzumeler içinde yer alır (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 123).

Manzum hikâye, nazımı nesre yaklaştırılmasıyla ortaya çıkan edebi türdür. Bu tarzı edebiyatımızda ilk kez Servet-i Fünuncular denemişlerdir. Tevfik Fikret'in Balıkçılar, Hasta Çocuk, Nesrin adlı şiirleri aruz vezniyle yazılmış manzum hikâyelerdir. Mehmet Akif Ersoy'un Seyfi Baba, Hasta, Küfe, Meyhane, Bayram adlı şiirleri de aruz vezni ile yazılmış manzum hikâyelerdir (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 125).

Manzume ve Şiir Örneklerini İnceleme

Bu bölümde konularına göre şiirler ele alınmış ve şiirlerin konularına göre; lirik, epik, didaktik, pastoral, satirik ve dramatik şiir şeklinde isimlendirildikleri çeşitli etkinliklerle sezdirilmiştir. Öğrencilerin şiirlerin konularına göre isimlendirildikleri konusuyla ilgili ilköğretimden gelen ön bulunuşlukları vardır. Dolayısıyla bu konuyla ilgili

etkinlikleri ve etkinlikler yoluyla yapılandırılacak bilgiyi oluşturmak öğrenci nezdinde bir zevk haline gelmektedir.

Bu bölüm içinde Türk edebiyatının çeşitli dönemlerinde yazılmış ya da söylenmiş şiirlerden örnekler verilerek yukarıda verilen kriterlere göre şiirlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Yine bu bölüm içinde şiir okuma etkinlikleri bulunmaktadır. Çeşitli dönemlerde oluşan şiir metinleriyle ve metinlere paralel verilen etkinlikler vasıtasıyla ön bilgileri oluşmuş şiir inceleme yönteminin pekişmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Türk Edebiyatı 9.Sınıf ders kitabında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriğindeki konu başlıkları daha çok şiir inceleme yöntemiyle ilgilidir. Herbir konu başlığı şiir inceleme yönteminin bir bölümüdür. Konu başlıkları asıl bütünü oluşturan parçalardır diyebiliriz. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesinde içeriksel yapı büyük oranda yapılandırmacı eğitim kriterlerine riayet edilerek hazırlanmıştır. Asıl amaç öğrencinin yapılandıracağı bilgiler vastasıyla şiir inceleme yöntemini kavraması ve sonraki yıllarda karşılaşacağı şiir metinlerini incelemede bir metodik yaklaşıma sahip olmasının sağlanmasıdır.

Bu ünite de diğer ünitelerde olduğu gibi konularla ilgili bilgi veren bölümlerin olmayışı öğrencinin ön bulunuşluğu olmadığı konularda sorun yaşamasına sebep olmaktadır. Halbuki yapısalcı eğitim doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarının dört nüsha halinde hazırlanması gerekir.1-Kaynak kitap 2- Ders kitabı 3-Çalışma kitabı 4-Kılavuz kitap. Günümüzde hazırlanan edebiyat ders kitaplarının niteliksel yapıları onların daha çok çalışma kitabı hüviyetinde olduğunu göstermektedir.

3.4. İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki (6, 7, 8.sınıf) Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (şiir)

Bu bölümde ilköğretimde okutulan Türkçe ders kitaplarında şiirin ele alınışıyla ilgili içeriksel yapı kısaca değerlendirilecektir. İlköğretimde okutulan Türkçe ders kitaplarını üç yayın evi hazırlamaktadır. MEB, Koza ve pasifik yayınevleri. Bu çalışmada MEB'in yayımladığı Türkçe ders kitabı ele alınacaktır.

Türkçe ders kitaplarında (6, 7 ve 8. Sınıflarda) yer verilmesi gereken türler, 6.Sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup. 7.Sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi. 8.Sınıfta; şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan türlerinde metinlere mutlaka yer verilmelidir. Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır (MEB, İlköğretim Türkçe Dersi 6, 7, 8. Sınıflar Öğretim Programı, Ankara 2006: 57).

MEB'in yayımladığı 6. Sınıf Türkçe ders kitabında farklı türlerde toplam yirmi altı metin bulunmaktadır. Bu türler içindeki şiir sayısı dördtür. (MEB, 2009). Şiirlerin dördü de Cumhuriyet döneminde yazılmış sade dil özellikleri gösteren metinlerdir. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan şiirlerin ismi ve şairleri şunlardır: Çocuk ve Resim (Dilaver Cebeci), Bayrak (Arif Nihat Asya), Anadolu'da Bahar (Abdurrahim Karakoç), Atatürk'ten Son Mektup (Halim Yağcıoğlu)

MEB'in yayımladığı 7. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metin sayısı yirmi beştir. (MEB, 2009) Bu metinler içinde dört tane şiir bulunmaktadır. Bu şiirler Cumhuriyet döneminde yazılmış şiirlerdir. Şiirler ve şairleri şu şekildedir: Atatürk (Rasim Köroğlu), Bakardım Güneş Avuçlarımda (Beşir Ayvazoğlu), Deniz Hasreti (Ömer Bedrettin Uşaklı), Mustafa Kemâl'in Kağnısı (Fazıl Hüsni Dağlarca)

MEB'in yayımladığı 8. Sınıf Türkçe ders kitabında yirmi beş farklı tür arasındaki şiir sayısı sadece ikidir. (MEB, 2009) Bu şiirler modern dönemde yazılmış şiirlerdir: Geçmiş Zaman Şiirleri (Bayram Bilge Tokel), Türküler Dolusu (Bedri Rahmi Eyüboğlu)

Türkçe ders kitaplarında bulunan şiir metinleri günümüze yakın dönemde yazılmıştır. Bu metinlerin yazıldıkları dönemin dil özelliklerini taşıyor olması dolayısıyla günümüz ilköğretim öğrencileri için anlaşılır nitelikte metinlerdir. Öğrenciler şiir metinlerindeki dili anlamakta ve anlamlandırabilmektedir. Türkçe ders kitaplarında şiir metinlerinin incelenmesinde uygulanan metot diğer metinleri inceleme yönteminden ciddi bir farklılık arz etmez. Türkçe ders kitaplarında metinler dört başlık halinde incelenir. Bunlar: Okuma yazma, konuşma, dil Bilgisi

Türkçe ders kitaplarında şiir metinleri genel anlamda etkinlikler yoluyla incelenmektedir. Şiir inceleme çalışmaları edebiyat ders kitaplarındaki şiir inceleme çalışmalarından farklılık arz etmektedir.

1-Hazırlık

A-Derse hazırlık (Derse Hazırlık çalışmalarından bir bölüm alınmıştır)

Sınıfa zamanın önemini, geçmiş zamana özlemi dile getiren şiir örnekleri getiriniz. Öğrencilerden okuma bölümünde kullanılmak üzere zaman konulu şiirler derleyerek ezberlemelerini ve ezberledikleri şiirlerle bir dinleti hazırlamalarını söyleyiniz. (‘Geçmiş Zaman Şiirleri’ adlı şiir metni, 8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı, MEB, 2009: 80)

B-Metne Hazırlık (Metne Hazırlık çalışmalarından bir bölüm alınmıştır)

“Şiirin başlığına bakınız. Başlık sizde ne tür çağrışımlar yapıyor? Şiirin konusu ne olabilir?”

Okuma Anlama (Okuma Anlama çalışmalarından bir bölüm alınmıştır).

“İki öğrenci tahtaya çıkarınız ve onlardan şiiri okumalarını isteyiniz. Birinci öğrenciden şiiri okurken nokta, virgül vb. noktalama işaretlerine dikkat ederek okumasını, gerekli yerlerde ulama yapmasını, vurgu ve tonlamaya dikkat etmesini; ikinci öğrenciden bir düz yazı okuyormuş gibi okumasını, dizeler arası geçişe dikkat etmemesini isteyiniz. Daha sonra sınıfa dönerek öğrencilerinize hangisinin iyi okuduğunu, bunun nedeninin ne olabileceğini sorunuz.” (‘Geçmiş Zaman Şiirleri’ adlı şiir metni, 8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı, MEB, 2009: 81) Okuma anlama çalışmalarında şiirde bulunan kelimelerin anlamları yönüyle ele alınması ve şiirde bulunan bilinmeyen kelimelerle ilgili sözlük çalışması yapılması. Anlamları belirlenen kelimelerin de bulunduğu cümle oluşturma çalışması. Kişileştirme ve benzetme yapılan dizelerin belirlenmesi. Gibi etkinlik çalışmalarına yer verilmiştir.

Konuşma (Konuşma çalışmalarından bir bölüm alınmıştır)

Bir konu seçerek (özlem, üzüntü, zaman, çocukluk vb.) sınıfın gündemine alınız. Seçtiğiniz konu hakkında öğrencilerinizi bilgilendiriniz. Sınıfta konuyla ilgili beyin fırtınası yaptırınız. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini anlatabilmeleri için uygun bir ortam hazırlayınız. Daha sonra birkaç öğrenci seçerek konu hakkındaki duygu, düşünce ve

hayallerini iki dakika içinde ifade etmelerini söyleyiniz...('Geçmiş Zaman Şiirleri' adlı şiir metni, 8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı, MEB, 2009: 83)

Yazma (Yazma çalışmalarından bir bölüm alınmıştır)

Öğrencilerinizden şiiri okumalarını, bu şiirin anahtar kelimelerini bulmalarını, bu şiirin anahtar kelimelerini bularak bir kelime havuzu oluşturmalarını, sonra bir yazma konusu belirlemelerini isteyiniz. Belirledikleri yazma konusuna veya yazacaklarının ana fikrine bağlı olarak bu kelime havuzundan uygun olanlarını seçerek deneme türünde bir yazı yazmalarını söyleyiniz. ('Geçmiş Zaman Şiirleri' adlı şiir metni, 8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı, MEB, 2009: 84)

Dil Bilgisi (Dil Bilgisi çalışmalarından bir bölüm alınmıştır)

Öğrencilere fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavramaları için ilgili etkinliği yaptırınız. Aşağıdaki şiirde altı çizili kelimelerden fiilimsi olanları bularak yuvarlak içine alınız. Ardından bu kelimelerin altındaki harfleri sırasıyla kutucuklara yazarak deyimini bulunuz. (8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı, MEB, 2009: 84)

Yukarıda özet halinde verilen; Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin sayısı, yazıldıkları dönem, dil özellikleri incelemelerinden hareketle kitaplardaki metodik yapıyla ilgili bilgi verilmiştir. İncelemeyle ilgili elde edilen verilerden hareketle Türkçe ders kitabının çalışma kitabı, ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı şeklinde üç nüsha halinde hazırlandığı görülmüştür. Bu durum Türkçe ders kitaplarının 9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitaplarından daha sistematik bir yapıda olduğunu ve edebiyat ders kitaplarındaki karmaşık yapının Türkçe ders kitaplarında olmadığını göstermektedir. Lise öğrencilerinin ilköğretimden alışık oldukları yapılanma edebiyat ders kitaplarında bulunmamaktadır.

Türkçe ders kitaplarında şiir inceleme çalışmaları Türkçe ders kitaplarında bulunan temaların içeriksel yapılarıyla örtüşmektedir. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında Duygular ve Hayaller Teması'nda bulunan Çocuk ve Resim adlı şiir temanın içeriğiyle aynı paraleldedir. Edebiyat ders kitaplarındaki şiir metinleri tarihi süreç içinde oluşan Türk edebiyatı dönemleri dahilinde ele alınmaktadır. Bu durum Türkçe ders kitaplarında bulunan şiirlerin daha güncel olduğunu ve hayatın içinden geldiklerini göstermektedir.

Türkçe ders kitaplarında, şiir dilinin günlük kullanılan dilden farklı olduğu gerçeği verilmekle beraber edebi sanatlar; istiare, hüsh-i talil gibi Osmanlı Türkçesiyle isimlendirmeler Türkçe ders kitaplarında yer almamaktadır. Edebi sanatlar söylemiyle ilköğretim öğrencileri Türkçe ders kitaplarında karşılaşmamaktadır. Oysa edebi sanatlar edebiyat ders kitaplarında farklı ve hayli geniş bir sahada ele alınır. Edebi sanatlara Osmanlı Türkçesiyle yapılan isimlendirmelerle, geniş ve karmaşık yapıyla Türkçe ders kitaplarında yer verilmemiştir. Benzetme, kişileştirme ve betimleme gibi sanatlar bu şekilde isimlendirilerek Türkçe ders kitaplarında yer almıştır. İsimlendirmenin günümüz Türkçesiyle yapılması ve şiirin imgesel anlatımında kullanılan dilin edebi sanat şeklinde isimlenirmeye tabi tutulmaması öğrencilerin şiirdeki ifadeyi somutlaştırarak ifade etmelerini sağlar niteliktedir. Ayrıca bu durum öğrencinin şiiri yorumlamada daha aktif rol almasını sağlamaktadır.

Şiirde ölçü konusunda sadece hece ve serbest tarzda yazılan şiirler kitaplarda yer aldığı için sorun yaşanmamaktadır. 9.Sınıf Türk Edebiyatı Ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki kavramsal çerçeve Türkçe ders kitaplarında yer almamaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki sistematik yapı ve kavramsal çerçeve 9.Sınıf Türk Ebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi 'ndeki yapı ve kavramsal çerçeveye örtüşmemektedir. Bu durum 9. sınıf öğrencilerinin üniteyle ilgili hazırbuluşluluklarını sorgular niteliktedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. Araştırmanın Modeli

İnsanoğlunun geçmişten bugüne gelişmesinde bilimin, akabinde bilimsel çalışmaların etkisi büyüktür. Bilim, olumlu anlamda gelişmenin ve bulunulan seviyeden daha üst seviyelere varabilmenin anahtarıdır diyebiliriz. Bilim Çepni'ye göre: "Evrendeki olayları ve olguları anlamak tanımak ve irdelemek amacıyla yapılan düzenli çalışmaların tümü olarak tanımlanabilir."(Çepni, 2009: 16)

Bilim kapsama alanı bakımından geçmiş, bugün ve gelecekle ilgili olan somut ve soyut gerçeklerle ilgilenir. Ama şurası da bir gerçektir ki bu ilgilenme gerçeğin tamamını kapsayan nitelikte değildir, ancak gerçeğin bir bölümüdür. Bilimin, gerçeğin bir bölümüyle uğraşma ve kanıtlanabilirlik ayrıca süreç olmak üzere üç temel özelliği vardır (Sönmez,1998: 25).

Bilimin kanıtlama özelliği beş farklı yol ve şekilde gerçekleşebilir. Bunlar: Deney, gözlem, belgeleme, araştırma-soruşturma ve akılla kanıtlamadır. Bu yollardan biriyle elde edilen bilgi bilimsel bilgi özelliği taşıyabilir (Sönmez, 1998:27).

Bilimin genel kabul gören bir tanımı üzerine bir anlaşmaya varılamamıştır. Bu bilimin kendisinden kaynağını alan iki temel sebebe dayanır: 1- Bilim donmuş, statik bir konu değil, sürekli ve artan bir hızla gelişen, değişen bir varlıktır. 2- Bilim inceleme konusu ve yöntemi yönünden kapsamı ve sınırları kesinlikle belli bir etkinlik değil, çok yönlü, sınırları yer yer belirsiz karmaşık bir oluşumdur. (Yıldırım,1991: 46) Geçerliliği şimdilik kanıtlanmış bilgiler, bilimsel bilgilerdir.

Eğitim ile eğitim bilimi kavramları çoğunlukla birbirine eşdeğer kullanılmaktadır. Eğitim bilimi ya da diğer ismiyle pedagoji eski Yunan dilinden kalma bir sözcüktür. Eski Yunan'da halk köleler ve vatandaşlar olarak ikiye ayrılırdı. Halk güzel konuşan, nutuk atan, tartışan, oyun ve beden eğitimiyle uğraşan kesimi temsil etmekteydi. Köleler ise, çocukları okula götüreren, gezdiren, eğlendiren; pedagog ismiyle isimlendirilen kesimi temsil etmekteydi. O günden bugüne pedagog ve pedagoji anlayışı bugünkü eğitim bilimi anlayışının temelini oluşturmuştur (Demirel, 2003: 9-10). Eğitim bilimi ya da eğitim, genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecini ifade eden, araştıran disiplindir. (Aktaran: Demirel, 2003: 9-10).

Araştırma modeli; araştırmanın amacına uygun olarak verilerin derlenmesi ve çözümü için gerekli şartların oluşturulmasıdır (Aktaran: Top, 2009). Araştırma modeli, nitel araştırma ve nicel araştırma olmak üzere ikiye ayrılır. Her iki modelin birbirinden farklı yönleri ve birbirine eleştirileri söz konusudur.

Nicel araştırmacılar; nitel araştırmanın sadece hipotez oluşturabileceğini ve bunun ancak nicel yani sayısal ve somut veriler ile test edilebileceğini söyleyerek eleştiride bulunur. Onlara göre; nitel araştırma kuramları elde edilen bulguları test edemez. Dolayısıyla nitel araştırma bilimsel değildir. Bundan dolayı da araştırma verileri güvenilir değildir. "Bunun yanında nitel araştırmacılar sosyal dünyayı araştırırken kendini dışarıda bırakır. Araştırılan olgu ile olan ilişkileri sınırlıdır. Kullandığı metotlarla subjeyle dolaylı ilişki kurar."(Top, 2009: 48)

Nicel araştırmacılara göre; sosyal gerçek statiktir ve sosyal gerçeğin yaşamdaki süreci izlenemez. Bulgular; evren, örneklem gibi kavramlar kullanılarak genellenebilir. Nitel araştırmacılar ise buna karşıt görüş oluşturarak bilimsel metotlara sahip olduklarını ve nicele ihtiyaç olmadan da bilgi üretebileceklerini savunurlar. "Kuramları test etmeye ihtiyaç olmadığını ve bu durumun araştırılan konuyu iyi bir şekilde ortaya koymadığını belirtirler. Verileri kendi mantığıyla test etmek için özel prensiplerinin olduğunu söyleyerek nicel araştırmalara karşı dururlar." (Top, 2009: 48).

Nitel araştırmacılar, sosyal dünyanın içine girerek araştırma yaparlar. Araştırılan kişi ile fazlaca ilişki içindedirler. Çünkü günlük yaşamı doğal ortamda incelerler. Onlara

göre; sosyal bir gerçek dinamiktir ve onun sosyal yaşamdaki süreç içinde incelenmesi gerekir. Nitel araştırmada evren ve örneklem gibi kavramlar ve detaylı terimler olmayıp; genelleme yapma söz konusu değildir. Nicel araştırma geleneği içinde farklı yöntemler vardır. Bu yöntemler; 1- Deneysel Yöntem, 2-Survey (tarama)Yöntemi. (Top, 2009: 48)

“Araştırma modeli; nitel araştırma ve nicel araştırma olmak üzere ikiye ayrılır ve araştırmacıların, projelerinde yalnızca birini kullanmaları ve diğerini kullanmamaları aşırı uçlara kaymak olarak yorumlanır. Bu sebeple her iki yaklaşım da araştırmalarda kullanılmalıdır. Subjektif ve objektif yaklaşımın yansıması olan nitel ve nicel veri toplama araçlarının birlikte kullanımı araştırmacılara büyük avantajlar sağlamaktadır ve araştırmaları zengin kılmaktadır. Bu yönde yaygın bir görüş oluşmuştur. Dolayısıyla karma yaklaşım ismini alan her iki veri toplama araçlarının da insan bilimlerinde kullanımı her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. (Çepni, 2009: 33). Jonson ve Turner karma yöntemin temel ilkesini: ‘*Araştırmacı farklı strateji, yöntem ve yaklaşımları kullanarak çoklu veriler kullanmalı*’ şeklinde ifade etmektedirler. (Aktaran: Çepni, 2009: 33).

Karma yöntemde asıl amaç, farklı görüş ve bakış açılarının yan yana gelmesiyle önemli bulguların fark edilip geliştirilmesidir (Aktaran: Çepni, 2009: 34).

Çepni’ye göre (Çepni, 2009: 37) karma yöntemin güçlü yönleri şunlardır: Geniş çaplı ve karmaşık araştırma sorularına cevap aramak için uygundur. Sayısal veriler kelme ve olaylara açıklık getirmek için kullanılabilir. Nitel ve nicel araştırmaların avantajlarını sağlar. Araştırmacı tek bir yaklaşımla sınırlanmadığı için daha geniş ve eksiksiz bir biçimde araştırma sorularını cevaplayabilir. Araştırmacı aynı çalışma içinde bir yaklaşımın zayıf yönlerini kapatmak için başka bir yaklaşımın güçlü taraflarını kullanabilir. Bulguları yakınlığına ve doğruluğuna bakarak sonuçlar için güçlü deliller sunabilir. Yalnız tek yaklaşımın kullanıldığı bir çalışmada gözden kaçabilecek farklı görüş ve anlayışları ortaya çıkarır. Sonuçların genellenebilirliğini arttırmak için kullanılır. Nitel ve nicel araştırmaların birlikte kullanımı, teori ve uygulamaya ilişkin daha kesin ve tam bilgiler üretir.

Yukarıdaki görüşler doğrultusunda bu çalışma, verilerin daha sağlıklı elde edilmesi, sonuçların daha genellenebilir olması ve diğer olumlu yönleri de dikkate alınarak karma modeli ifade eden hem nitel hem de nicel yaklaşım modeli kullanılarak oluşturulmuştur.

Bu araştırma dokuzuncu sınıf Türk Edebiyatı ders kitaplarında bulunan coşku ve Heyecanı Dile getiren Metinler Ünites'inin öğrenciler açısından öğrenilme düzeyini ortaya koyma ve bununla ilgili 9. Sınıf öğrencilerinin görüş ve düşüncelerini tespit etmeye yönelik olarak tasarlanmıştır. Bu açıdan bir yönüyle tarama modeline uygun olarak yapılandırılmıştır.

Tez içeriği itibariyle, dokuzuncu sınıf Türk Edebiyatı ders kitaplarında bulunan coşku ve Heyecanı Dile getiren Metinler ünitesinin öğrenilme düzeyini öğrenci görüşlerini alarak inceleme gibi bir amaca sahiptir.

2010- 2011 eğitim-öğretim yılında okutulan 9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan coşku ve Heyecanı Dile getiren Metinler ünitesinin öğrenilme düzeyi ile ilgili değerlendirilme yapılmış, oluşturulan anketle ve tam yapılandırılmış görüşme formuyla, 9. sınıf öğrencilerinin bu üniteyi öğrenme düzeyi ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma, amaçlarına ulaşmadaki uygunluğu sebebiyle tarama (Survey) modeline uygundur.

4.2. Evren ve Örneklem

4.2.1 Evren

Trabzon ilindeki Anadolu öğretmen liseleri.

4.2.2 Örneklem:

Evrendeki bütün okullara ulaşılacağından dolayı çalışma örneklem gerektirmemektedir. Anket 310 dokuzuncu sınıf öğrencisine, mülâkat ise on dokuzuncu sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Anketteki 310 öğrencinin 210'u kız, 94'ü erkek, 6'sı ise işaretleme yapmadıkları için belirsizdir. Mülâkat yapılan öğrencilerin 7'si kız,3'ü erkektir.

4.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada anket ve mülâkat veri toplama araçları kullanılmıştır. Anket, önceden hazırlanmış bir örneklem grubunun belirli bir yapıda oluşturulmuş sorulara

karşılık vermesiyle veri elde etme metodudur. Anket metodu ile çeşitli veriler toplanabilir. İnsanların tutumlarını, davranışlarını, duygularını, düşüncelerini, tercihlerini vb. gibi birçok konudaki durumları anket verileri ile ortaya çıkarılabilir (Çepni, 2009: 169).

Araştırma yapılacak konunun belirlenmesinden sonra ilk olarak alan araştırması sonucunda tez önerisi hazırlanmış, sonrasında araştırmada veri toplama amacıyla kullanılacak anket ve mülakat çalışmaları uzman görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Anketin ön çalışması yapılmış ve bunun sonucunda belli değişiklikler yapılarak asıl anket çalışması ortaya konulmuştur. Anket soruları yönlendirmeden uzak tutulmuştur. Örneğin ön çalışmada yer alan “Divan edebiyatına ait metinlerde söz sanatlarını bulmada güçlük çeker misiniz?” sorusu: “Divan edebiyatına ait metinlerde söz sanatlarını bulmada güçlük çekmem.” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu çalışmada anket formu 5’li likert tipinde hazırlanmıştır. Altı bölümden oluşan ankette toplam 25 soru sorulmuştur. Anketin pilot çalışması on 9. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Böylece hazırlanan yönergelerin fonksiyonellikleri gözden geçirilmiştir. Pilot uygulama ile kapalı ifadelerin olup olmadığı, cümle hataları var mı, kavramsal çerçeveyi anlayabilme gibi konularda anket test edilmiştir. Böylece anketin güvenilirliği sağlanmıştır.

“Mülakat insanların bir konu hakkında neyi ve neden düşündüklerini anlamk için onlarla sözlü iletişime girmektir. Mülakat daha çok, önceden belirlenmiş ve bir amaç için yapılan soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı etkileşimli bir eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır. Mülakatın asıl amacı, iletişim kurulan bireyin konu hakkında duygu, düşünce ve inançlarının neler olduğunu ortaya çıkarmaktır” (Çepni, 2009: 143).

Mülakat metodunun türleri Çepniye göre şunlardır: *1-Yapılandırılmış mülakat*: Ne tür soruların ne şekilde sorulup, verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptayan ve bu amaç için yapılmış olan mülakat planını süreç içerisinde herhangi bir değişime uğratmadan aynen uygulamaktır. *2-Yarı yapılandırılmış mülakat*: Bu metotta araştırmacı mülakat sorularını mülakata başlamadan önce hazırlar, fakat bireyler ve koşullara bakarak bazı esneklikler sağlayabilir. *3- Yapılandırılmamış mülakat*: Açık uçlu soruların sorulduğu,

tartışma ve keşfe yönelik bir mülâkat türüdür. Mülâkatçı pasif, örneklem ise aktiftir. (Çepni, 2009: 144-145).

Bu çalışmada yapılandırılmış mülâkata uygun altı tane mülâkat sorusu hazırlanarak on 9. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama yapılmadan önce mülâkat üç 9.sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Uygulamada mülâkatta oluşturulan sorularla ilgili bir sorun olmadığı belirlenmiştir.

Çalışma ile ilgili araştırma önerisinin enstitü yönetim kurulu tarafından kabul edilmesinden sonra, yapacağımız uygulamalar için İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurulmuş, İl Milli Eğitim Müdürlüğündeki komisyonların araştırma önerisi ile ilgili incelemeleri sonucunda on beş gün sonra izin alınabilmiş, sonra çalışmalara başlanmıştır.

Araştırmada 2010-2011 eğitim ve öğretim yılında okutulan Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile getiren Metinler Ünitesi'nin öğrenciler nezdinde öğrenilme düzeyi ile ilgili değerlendirilme yapılmış, veri toplama aracı olarak mülâkat formu ve anket kullanılmıştır. Anket ve mülâkat literatür taramasına dayalı olarak araştırmada belirtilen amaçları ortaya çıkaracak şekilde hazırlanmıştır. Bu doğrultuda tam yapılandırılmış görüşme formu on 9.sınıf öğrencisine ve anket formları da 310 dokuzuncu sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Öğrencilere ankette toplam 25 yönergeli 6 bölümden oluşan bir anket uygulanmıştır. Tam yapılandırılmış görüşme formunda ise 6 soru sorulmuştur.

Anket ve mülâkat formları, kimlik bilgilerini içermeksizin 9.sınıf öğrencilerinin şiir ünitesini öğrenebilme düzeyinin bilirlenmesine yönelik değerlendirmeden oluşmaktadır. Tam yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere açık uçlu sorular sorulmuştur. Anket, araştırmanın yapılacağı ildeki üç Anadolu öğretmen lisesinde bulunan 313 öğrenciye uygulanmıştır. Mülâkat da yine bu liselerde öğrenim gören on 9. Sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Öğrenciler uygulanan anket sorularının cevapları, yüzdeler dağılımları ve aritmetik ortalamaları hesaplanarak gösterilmiştir. Araştırmalarımızdan elde edilen veriler kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Katılımcılar için hazırlanan anket formu 5'li likert tipinde hazırlanarak, araştırmadan daha sağlıklı sonuçlar çıkması sağlanmıştır. Elde edilen veriler kodlanarak Microsoft Excel programına yüklenmiştir. Verilerin analizinde de Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Anket formundan elde edilen veriler, yüzdeler şeklinde özetlenmiştir. Anketteki her maddenin ayrıca aritmetik ortalaması alınmıştır. Uygulamanın sonucu tablo şeklinde hazırlanarak her sorunun altına tablolar yerleştirilmiş ve ayrıca yorumlar yapılmıştır.

Mülâkatta elde edilen verilerin analizinin nasıl yapılacağı öteden beri süregelen bir tartışma konusudur. Bu tartışmaya kesin bir çözüm bulunamamıştır. Araştırmacıların bazılarında mülâkatta elde edilen verileri analiz için öncelikle bireylerin fikir birliğine vardığı veya varmadığı noktalar tespit edilmelidir, araştırmada direkt cümleler alınarak bireyin ifadelerini olduğu gibi yansıtmının yararlı olacağı görüşü vardır (Çepni, 2009: 147). Bu görüşler doğrultusunda bu çalışmada mülâkatta elde edilen veriler direkt olarak alınmıştır. Herbir alt problemle ilgili öğrenci görüşleri tablolar halinde öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda olduğu gibi alınmıştır. Bu cevaplar paralelinde değerlendirmeler yapılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara ve bunların yorumlarına yer verilmiştir. Herbir alt problem yazılarak bu problemle ilgili elde edilen veri anket ve mülâkat sonuçlarına göre değerlendirilmiştir.

5.1. 9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabında Bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin Öğrenilme Düzeyinin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada 9. sınıf öğrencilerinin 9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitaplarında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ni, diğer adıyla şiir ünitesini öğrenilebilme düzeyi öğrenci görüşleri doğrultusunda incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda anket ve mülâkat formu geliştirilerek formlardan anket formu Trabzon'da bulunan Anadolu öğretmen liselerindeki 9. sınıflarda bulunan 310 öğrenciye, tam yapılandırılmış mülâkat formu yine bu okullardaki rastgele seçilen 9.sınıflardan on öğrenciye uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler matematiksel rakamlarla kodlanarak Microsoft Excel programına yüklenmiştir. Verilerin analizinde de Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Burada (X) madde ortalamasını (%) yüzde oranlarını göstermektedir. Madde ortalaması 5'e yakın ise araştırmaya katılan öğrencilerin madde ile olumsuz tutum içinde oldukları, 1'e yakın ise madde ile olumlu tutum içerisinde oldukları gerçeğini söyleyebiliriz.

Bu bölümde ankette araştırmaya katılan öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar paralelinde ortaya çıkan puan değerleri yüzdelik oranlar halinde ortaya konacaktır. Ayrıca her maddeye ait aritmetik ortalama da hesaplamaya katılarak ortalama değer hakkında daha nesnel bilgi edinilmesine katkı sağlanmış olacaktır. Bulgular tablolar halinde gösterilecektir. Her maddeye ait bulgu 1–5 değer ölçeği doğrultusunda değerlendirmeye alınarak araştırmaya katılan öğrencilerin maddelerle ilgili düşünceleri değerlendirilecektir. Ankette öğrencilerin beş seçenekten birini işaretlemeleri istenmiştir. Hiç katılmıyorum 5,

katılmıyorum 4, kararsızım 3, katılıyorum 2, tamamen katılıyorum 1 puan olarak belirlenmiştir.

İkinci bölümde öğrencilerin tam yapılandırılmış anket formunda sorularına verdikleri yazılı cevaplar tablolar halinde ortaya konacaktır. Daha sonra her tabloyla ilgili veriler değerlendirilecektir.

5.2. Anketten Elde Edilen Veriler ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde uygulanan anket sorularına verilen cevapların yüzdeler dağılımı ve yönerge ortalamaları tablolar halinde gösterilmiş, gerekli açıklamalar yapılmıştır. Anket Trabzon'da bulunan Anadolu öğretmen liselerindeki 310 dokuzuncu sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Tablo 10: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Frekans	%Yüzde
Bayan	210	67,74
Bay	94	30,32
Belirsiz	6	1,94
Toplam	310	%100

Yukarıdaki tablo bize Trabzon'daki Anadolu Öğretmen Liselerinin 9. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin büyük bölümünün kız öğrencilerden oluştuğunu göstermektedir. Bu liselerde ortaöğretim geçiş sınavında başarılı olmuş öğrenciler öğrenim görmektedir. Anadolu Öğretmen liselerinden mezun olmuş öğrencilere LYS'de ek puan verilmesi bu okulları cazip kılmaktadır. Anadolu öğretmen liseleri tercih edilen okullardır. Dolayısıyla yüksek puanlarla öğrenci almaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla % 70'e yakın bir oranda daha fazla olduğu bu okullardaki cinsiyet dağılımı bu yönüyle düşündürücüdür ve başka bir araştırmanın konusu olacak önemdedir.

Tablo 11: ‘Şiir ve Zihniyet Konusunun Öğrenilme Düzeyi Nedir?’ Sorusuna verilen cevapları gösteren tablo

Yönerge	Şiir ve zihniyet konusunun öğrenilme düzeyi nedir?	%	Sapma payı	Tamamen katlıyorum	Kısmen katlıyorum	Fikrim yok	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	X
2.1	Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini belirlerim	% 100	0	37,6	45,016	8,36	5,14	3,85	1,85
2.2	Şairin, dönemin kültür ve sanat hayatıyla ilişkisini fark ederim.	% 100	0	44,37	43,72	7,07	2,57	2,25	1,74
2.3	Şiirin oluştuğu dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özellikleriyle bugünün sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini karşılaştırırım.	% 100	0	49,10	33,76	8,36	5,14	3,53	1,80
2.4	Divan edebiyatının zihniyetini anlamakta zorlanmam.	% 100	0	24,43	42,76	15,75	8,68	7,71	2,32

Şiir ve zihniyet konusunun öğrenilme düzeyi nedir? Alt problemine ait bulguların değerlendirilmesi: Şiir, edebiyat sanatının en önemli sahasını ifade eden, insanın gizil dünyasından nüanslar taşıyan, duygusal anlamda ifadelere özgürce kapılarını açan; dille, hayalle, düşünceyle, ilhamla karılarak oluşturulan, öğrencilerde estetik duyguları ve sanat anlayışını geliştiren, onlara bambaşka dünyaların kapılarını aralayacak güce sahip, insanı duygusal anlamda eğiten güzel sanatların bir koludur.

Şiirde zihniyet; şiirin oluşturulduğu dönemin dini, siyasi, sosyal, ekonomik, askeri, kültürel vb. hayatın duygu, anlayış ve zevk bütünüdür. Temel bazı nitelikleri olsa da şiir,

öznel yaklaşımlarla oluşturulan bir tür olmakla birlikte şiirle ilgili tartışılmayacak olan yön ise şiirin, oluşturulduğu dönemin dini, siyasi, sosyal, ekonomik, askeri, kültürel vb. hayatın duygu, anlayış ve zevk bütününe yansıtması gerçeğidir ki buna da zihniyet denir.

Öğrencilere şiir ve zihniyet konusunun öğrenilme düzeyiyle ilgili toplam dört başlık altında yönergeler sunulmuştur. Elde edilen veriler ışığında her bir başlıkla ilgili değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 11 (2.1.)’de Katılımcıların ‘*Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlerim*’ yönergesinde tamamen katılıyorum; % 37, kısmen katılıyorum; % 45,016 seçeneklerini daha yoğun bir şekilde işaretledikleri görülmüştür. Aritmetik ortalaması $X = 1,85$ şeklinde ifadesini bulan bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Elde edilen veriler neticesinde katılımcıların % 82’sinin şiir metninden hareketle şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının, diğer adıyla dönemin zihniyetinin belirlenmesinde büyük oranda bir problem yaşamadıkları belirlenmiştir.

Tablo 11 (2.2.)’de Ankete katılan katılımcılar ‘*Şairin, dönemin kültür ve sanat hayatıyla ilişkisini fark ederim.*’ yönergesine diğer seçeneklere oranla daha yoğun bir şekilde tamamen katılıyorum seçeneğini % 44,73; kısmen katılıyorum seçeneğini % 43,72, şeklinde işaretlemişlerdir. Aritmetik ortalaması $X = 1,74$ şeklinde ifadesini bulan bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Bu da katılımcıların şairin yaşadığı dönemin zihniyet yapısıyla ilişkisini, katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığındaki bir ifadeyle % 87 gibi bir oranla belirleyebildiklerini göstermektedir.

Tablo 11 (2.3.)’de ‘*Şiirin oluştuğu dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özellikleriyle bugünün sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini karşılaştırırım.*’ Yönergesine katılımcıların tamamen katılıyorum seçeneğine % 49,10; kısmen katılıyorum seçeneğine % 33,76 şeklindeki işaretlemeleriyle ortalama $X = 1,80$ bulgusu oluşmuştur. Bu itibarla katılımcıların katılıyorum, kısmen katılıyorum arasında bir ifadeyi % 82 gibi bir oranla değerlendirdiklerini görüyoruz. Çıkan sonuçlardan hareketle katılımcıların şiirin oluştuğu dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özellikleriyle bugünün sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini karşılaştırabildikleri belirlenmiştir.

Tablo 11 (2.4.)’te Katılımcılar, ‘Divan edebiyatının zihniyetini anlamakta zorlanmam.’ İfadesine tamamen katılıyorum;% 24,43, kısmen katılıyorum %42,76, bir fikrim yok% 15.75 seçeneklerini işaretleyerek, $X = 2,32$ ortalama ile daha çok bu ifadeye kısmen katıldıklarını göstermektedirler. Katılımcılar katılıyorum, kısmen katılıyorum arasında bir ifadeyi % 66 oranında işaretliyerek Divan edebiyatının zihniyetini anlamakta zorlanmam.’ İfadesine kısmın katıldıklarını belirtmekle beraber, geri kalan %34 bölüm için aynı şeyleri söylemek imkân dahilinde değildir. Katılımcılar, %34’ü Divan edebiyatının zihniyetini anlamakta zorlandıklarını belirtir seçenekleri işaretlemişlerdir.

Tablo 12: Öğrencilerin ‘Şiirin ahenk unsurlarını öğrenme düzeyi nedir? Sorusuna verilen cevapları gösteren tablo

Yönerge	Öğrencilerin ‘Şiirin ahenk unsurlarını öğrenme düzeyi nedir?’	%	Sapma payı	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Fikrim yok	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	X
3.1	Şiirde ahengin, hangi öğelerle sağlandığını belirlerim.	% 100	0	46,94	36,97	10,93	1,60	3,53	1,77
3.2	Bir şiirin aruz, hece ölçüsü ya da serbest tarzda yazılıp yazılmadığını ayırt ederim.	% 100	0	60,12	27,97	6,75	3,21	1,92	1,58
3.3	Kafiye, redif, iç kafiye ve aliterasyon, asonans gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklarım.	% 100	0	57,87	29,58	5,78	2,89	3,85	1,65
3.4	Divan edebiyatına ait metinlerde ölçüyü belirlerim.	% 99,67	0,32	33,76	43,08	16,07	2,89	3,85	1,99

Öğrencilerin şiirin ahenk unsurlarını öğrenme düzeyi nedir? Alt problemine ait bulguların değerlendirilmesi: Şiir iki önemli başlık altında incelenir. Bunlardan biri şiirin

içeriği diğeri ise şiirin biçimsel özellikleridir. Şiir diğeri türlerden ayıran özelliklerin başında ahenk gelir. Şiir dille gerçekleştirilen bir müzükaliteyi bünyesinde taşır. Ahenk uyum demektir. Ahengi oluşturan unsurları şu şekilde açıklayabiliriz: Vurgu, tonlama, ritim, ölçü.

Öğrencilere şiirin ahenk unsurlarını öğrenme düzeyi konusunda ilgili toplam dört başlık altında seçenekler sunulmuştur. Elde edilen veriler ışığında her bir başlıkla ilgili değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 12 (3.1)'de Katılımcılar, '*Şiirde ahengin, hangi öğelerle sağlandığını belirlerim.*' İfadesine tamamen katılıyorum; % 46,94, kısmen katılıyorum %36,97, bir fikrim yok %10,94 seçeneklerini daha yoğun bir şekilde işaretleyerek, $X = 1,77$ ortalama ile daha çok bu ifadeye kısmen katıldıklarını göstermektedirler. Katılımcıların % 83'ünün şiirde ahengin, hangi öğelerle sağlandığını belirleyebildiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 12 (3.2)'de Katılımcılar, '*Bir şiirin aruz, hece ölçüsü ya da serbest tarzda yazılıp yazılmadığını ayırt ederim.*' yönergesini katılıyorum; % 60,12, kısmen katılıyorum %27,97 şeklinde değerlendirmişlerdir. Katılımcıların anketteki seçenekleri değerlendirmelerinden hareketle $X = 1,58$ aritmetik ortalama ile büyük oranda herhangi bir şiirin ölçüsünü bulmada bir zorluk yaşamadıkları gerçeğini ifade eden seçeneği işaretlemişlerdir.

Tablo 12 (3. 3)'de Katılımcılar; '*Kafiye, redif, iç kafiye ve aliterasyon, asonans gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklarım.*' İfadesine tamamen katılıyorum; %57,87, kısmen katılıyorum % 29,58, seçeneklerini diğeri seçeneklerden daha yoğun bir şekilde işaretlemişlerdir. Bu durumda $X = 1,65$ ortalama ile katılımcıların %85'inin kafiye, redif, iç kafiye ve aliterasyon, asonans gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklayabildiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 12 (3. 4)'te Katılımcıların, '*Divan edebiyatına ait metinlerde ölçüyü belirlerim.*' yönergesini katılıyorum; % 33,76, kısmen katılıyorum % 43,08 fikrim yok % 16,07 şeklinde değerlendirmişlerdir. Bu itibarla bu yönergedeki ifadeye kısmen katıldıklarını $X = 1,99$ aritmetik ortalama ile ortaya koymuşlardır.

Tablo 13: Öğrencilerin ‘Şiir Dilini (Edebi Sanatlar, İmge, Divan Edebiyatı Metinleri vb.) Öğrenme Düzeyi Nedir?’ Sorusuna verilen cevapları gösteren tablo

Yönerge	Öğrencilerin şiir dilini (edebi sanatlar, imge, Divan edebiyatı metinleri vb.) öğrenme düzeyi nedir?	%	Sapma payı	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Fikrim yok	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	X
4.1	Şiir dilinin doğal dilden farklı olduğunu fark ederim.	% 100	0	71,38	20,57	5,46	1,28	1,28	1,405
4.2	Şiir dilinin imgeye dayandığını sezerim.	% 100	0	55,67	28,61	10,28	2,25	3,21	1,68
4.3	Şiirde imgenin kullanılma nedenlerini açıklarım.	% 100	0	40,83	34,08	15,11	5,14	4,82	1,99
4.4	Divan edebiyatına ait metinlerde söz sanatlarını bulmada güçlük çekmem.	% 100	0	23,79	46,30	18,06	8,68	3,21	2,21
4.5	Söz sanatlarının ikili isimlendirmeleriyle ilgili bir sorun yaşamıyorum. (teşbih-benzetme, hüsn-i talil-güzel nedenleme vb.)	% 100	0	40,83	36,01	9,96	7,71	5,46	2,04
4.6	Divan edebiyatına ait metinleri ve bu metinlerin günümüz Türkçesiyle düz yazı şeklindeki açıklamalarını okumaktan şiirsel bir zevk duyarım.	% 100	0	21,22	35,04	14,46	11,25	18,06	2,65

Öğrencilerin Şiir dilini (edebi sanatlar, imge, Divan edebiyatı metinleri vb.) öğrenme düzeyi nedir? Alt Problemine ait verilerin değerlendirilmesi: Şiir dili günlük kullanılan dilden farklılıklar arz eder. Kelimeler şiir yapısı içinde çeşitli mecazlar ve imgelerle yepyeni anlamlara bürünebilirler. Şiir kuşkusuz malzemesi dile dayanan bir sanat dalıdır. Doğal dil dediğimiz günlük konuşma dili bazen insanın duygu, düşünce, hayal, coşku ve heyecanlarını anlatmaya yetmeyebilir. İşte bu durumda devreye şiir dili girer. Çünkü günlük dilde bir insanın, bir insanla konuşarak ona olan duygularını:”Ya ölüm günü gelip alırlarsa ruhunu /Benimle gökyüzüne uçar mısın kardelen ?” mısralarında olduğu gibi güzel ve etkili bir dille ifade edemez (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 67).

Şair, etkili ve güzel bir anlatıma ulaşmak için söz sanatlarını (edebi sanatlar) kullanır. Bu sanatların bazıları şunlardır: Teşbih diğer ismiyle benzetme; tam teşbih, teşbih -i belîğ (güzel teşbih) şeklinde bölümlere ayrılır. İstiare; istiare de açık ve kapalı istiare olmak üzere ikiye ayrılır. İstiare günümüz Türkçesiyle eğretileme ismini alır. Tezat günümüz Türkçesiyle karşıtlık, adını alır. Teşhis günümüz Türkçesiyle kişileştirme ismini alır. İntak günümüz Türkçesiyle konuşurma ismini alır. Kinaye günümüz Türkçesiyle değinmece ismini alır. Tariz günümüz Türkçesiyle iğneleme, dokundurma adını alır. Tevriye günümüz Türkçesiyle iki anlamlılık, adını alır. Tenasüp günümüz Türkçesiyle uygunluk, adını alır. Hüsn-i talil günümüz Türkçesiyle güzel nedene bağlama, şeklinde isimlendirilir. Tecahül-i arif günümüz Türkçesiyle bilmemezlikten gelme, şeklinde isimlendirilir. Mübalağa günümüz Türkçesiyle abartma, adını alır. İstifham günümüz Türkçesiyle soru sorma, şeklinde isimlendirilir. Telmih günümüz Türkçesiyle hatırlatma, adını alır. İrsal-i mesel günümüz Türkçesiyle atasözü söyleme, şeklinde isimlendirilir. Leff ü neşr günümüz Türkçesiyle toplayıp, dağıtma, şeklinde isimlendirilir. Terdit günümüz Türkçesiyle şaşırma, adını alır. Rücü günümüz Türkçesiyle sözünden dönme, şeklinde isimlendirilir.

Öğrencilere şiir dilini öğrenme düzeyi konusuyla ilgili toplam altı başlık altında seçenekler sunulmuştur. Elde edilen veriler ışığında her bir başlıkla ilgili değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 13 (4.1)'de *Şiir dilinin doğal dilden farklı olduğunu fark ederim.* Katılımcıların bu yönergeyi büyük oranda katılıyorum; % 71,38, kısmen katılıyorum % 20,57 şeklinde değerlendirdikleri görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin $X = 1,405$ aritmetik ortalama ile şiir dilinin doğal dilden farklı olduğunu çözümlüye bildikleri anketteki seçeneklerden hareketle söylenebilir.

Tablo 13 (4.2)'de Öğrencilerin; '*Şiir dilinin imgeye dayandığını sezerim.*' ifadesinde katılıyorum; % 55,67, kısmen katılıyorum % 28,61 seçeneklerini daha yoğun bir şekilde işaretledikleri görülmektedir. Bu ifadenin $X = 1,68$ aritmetik ortalama ile katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında seyrettiğini görüyoruz. Bu sonuçtan hareketle öğrencilerin % 84 oranında şiir dilinin imgeye dayandığını sezdikleri görülmüştür.

Tablo 13 (4.3)'de Katılımcıların '*Şiirde imgenin kullanılma nedenlerini açıklarım.*' yönergesini tamamen katılıyorum;% 40,83, kısmen katılıyorum% 34,08, bir fikrim yok %15.11 seçeneklerini işaretleyerek, $X = 1,99$ ortalama ile ifadeye kısmen katılıyorum ve kısmen katılmıyorum seçeneklerinin yer aldığı bir aralığı daha yoğun işaretlediklerini görüyoruz. Bu da bize öğrencilerin şiirde imgenin kullanılma nedenlerini açıklama konusunda kısmen de olsa bir problem yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 13 (4.4)'te '*Divan edebiyatına ait metinlerde söz sanatlarını bulmada güçlük çekmem.*' Yönergesini öğrenciler; katılıyorum; % 23,79, kısmen katılıyorum %46,30 fikrim yok % 18,06 şeklinde diğer seçeneklere göre dehe yoğunlukla işaretlemişlerdir. Öğrencilerin $X = 2,21$ aritmetik ortalama ile kısmen katılmıyorum ve fikrim yok aralığındaki seçenekleri daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Katılımcıların %23' ünün Divan edebiyatına ait metinlerde söz sanatlarını bulmada güçlük çekmem ifadesiyle ilgili olarak sorun yaşamadıkları, %43 öğrencinin kısmen de olsa sorun yaşadıkları geri kalan %31 öğrencinin sorun yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 13 (4.5)'te '*Söz sanatlarının ikili isimlendirmeleriyle ilgili bir sorun yaşamıyorum.* (teşbih-benzetme, hüsn-i talil-güzel nedenleme vb.)' yönergesine katılımcıların tamamen katılıyorum % 40,83; kısmen katılıyorum % 36,01 seçeneklerini daha yoğun bir şekilde işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,04$ bulgusu oluşmuştur. Bu itibarla katılımcıların seçeneklerde katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin %76 bir bölümünün söz sanatlarının ikili isimlendirmeleriyle ilgili kısmen bir sorunlarının olduğunu; ama diğer bölüm öğrencilerinin sorun yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 13 (4.6)'da Katılımcıların, '*Divan edebiyatına ait metinleri ve bu metinlerin günümüz Türkçesiyle düz yazı şeklindeki açıklamalarını okumaktan şiirsel bir zevk duyarım.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum seçeneğini % 21,22; kısmen katılıyorum seçeneğini % 35,04, fikrim yok seçeneğini % 14,46, kısmen katılmıyorum seçeneğini % 11,25, tamamen katılmıyorum seçeneğini %18,06 şeklinde işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,69$ bulgusu oluşmuştur. Öğrenciler bu değerlendirme ile fikrim yok ve kısmen katılmıyorum aralığında yoğunlaşmışlardır. Bu durum öğrencilerin yoğunlukla

Divan edebiyatına ait metinleri ve bu metinlerin günümüz Türkçesiyle düz yazı şeklindeki açıklamalarını okumaktan şiirsel bir zevk duymadıklarını göstermektedir.

Tablo 14: Öğrencilerin ‘Şiirin Yapısını Öğrenme Düzeyi Nedir?’ Sorusuna verilen cevapları gösteren tablo

Yönerge	Öğrencilerin ‘Şiirin yapısını öğrenme düzeyi nedir?’	%	Sapma payı	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Fikrim yok	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	X
5.1	Şiirde yapının nasıl oluştuğunu belirlerim.	% 99,03	0,96	34,08	39,22	17,04	5,14	3,53	2,09
5.2	Şiirin, yapısı, dili, anlamı ve ahengiyle bir bütün olduğunu sezerim.	% 100	0	51,76	32,15	8,68	4,50	2,89	1,74
5.3	Yapılarından hareketle Çeşitli dönemlere ait şiirleri karşılaştırırım.	% 99,67	0,32	33,76	38,90	14,79	6,75	5,46	2,09

Öğrencilerin ‘Şiirin yapısını öğrenme düzeyi nedir?’ Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Düz yazılarda olduğu gibi şiirin de kendine özgü yapısı vardır. Bu yapı, ses ve anlamın kaynaşmasından ortaya çıkan birimlerin bir tema etrafında birleşmesi sonucu oluşur. Şiiri meydana getiren sadece biçim ve içerik değildir. Şiirde ses ve anlam kaynaşmasından meydana gelen birimler belli bir düzen içinde bir araya gelir. Bu birimlere mısra, beyit, kıt’a, dörtlük, bend adları verilir. Dize, beyit, dörtlük gibi birimler ile ölçü, kafiye düzen, tema ve imgeler belli bir plân çerçevesinde bir araya gelir. Bu şekilde yani şiir birimlerinin bir tema etrafında birleşmesiyle ortaya şiirin bütün bir yapısı çıkar (Yıldız ve arkadaşları, 2010: 75).

Öğrencilere şiir yapısını öğrenme düzeyi konusuyla ilgili toplam üç başlık altında seçenekler sunulmuştur. Elde edilen veriler ışığında her bir başlıkla ilgili değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 14 (5.1)'de *'Şiirde yapının nasıl oluştuğunu belirlerim.* yönergesine katılımcıların tamamen katılıyorum % 34,08; kısmen katılıyorum % 39,22 seçeneklerini daha yoğun bir şekilde işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,09$ bulgusu oluşmuştur. Bu itibarla katılımcıların seçeneklerde katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığındaki seçenekleri işaretlemelerinin görülmesi ile beraber ortalama verinin iki rakamını aşmış olması sebebiyle öğrencilerin, şiirde yapının nasıl oluştuğunun belirlemesiyle ilgili kısmen de olsa bir sorun yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 14 (5.2)'de *'Şiirin, yapısı, dili, anlamı ve ahengiyle bir bütün olduğunu sezerim.'* yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum % 51,76; kısmen katılıyorum % 32,15, seçeneklerini daha sıklıkla işaretlemeleriyle ortalama $X = 1,74$ bulgusu oluşmuştur. Bu durumda öğrencilerin% 83 gibi büyük bölümünün katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında kalarak şiirin, yapısı, dili, anlamı ve ahengiyle bir bütün olduğunu sezebildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 14 (5.3)'de Katılımcıların; *'Yapılarından hareketle Çeşitli dönemlere ait şiirleri karşılaştırırım.'* İfadesinde tamamen katılıyorum % 33,76; kısmen katılıyorum % 38,90 seçeneklerini daha sıklıkla işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,09$ bulgusu oluşmuştur. Bu itibarla katılımcıların seçeneklerde katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında kalarak yapılarından hareketle çeşitli dönemlere ait şiirleri karşılaştırabildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 15: Öğrencilerin ‘Okudukları Herhangi Bir Şiirin Ait Olduğu Geleneği Belirlemede Yaşadıkları Problemler Nelerdir?’ Sorusuna verilen cevapları gösteren tablo

Yönerge	Öğrencilerin ‘Okudukları herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadıkları problemler nelerdir?’	%	Sapma payı	Tamamen katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Fikrim yok	Kısmen katılıyorum	Tamamen katılıyorum	X
6.1	Şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini söyleyebilirim.	% 100	0	31,83	46,94	12,21	4,82	4,18	2,02
6.2	Okuduğum herhangi bir şiirin hangi geleneğe ait olduğunu kolaylıkla belirlerim.	% 100	0	36,01	39,87	13,82	6,75	3,53	2,01
6.3	Farklı dönemlerde oluşan sosyal ve kültürel ortamların şiire kazandırdığı söyleyiş ve zihniyet farklılıklarını ayırt edebilirim.	% 99,67	0,32	37,94	39,87	14,14	4,82	2,89	2,006

Öğrencilerin Okudukları herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadıkları problemler nelerdir?’ Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Her dilin kendine ait bir şiir geleneği vardır ve bu gelenek, edebiyatın tarih içindeki gelişim süreci içinde oluşur. Türk edebiyatında da şiir geleneği, Türk edebiyatı tarihi içindeki dönemlere paralel bir gelişme izlemiştir. Buna göre, Türk edebiyatında şiir geleneğinin oluşum süreci Türklerin İslâmiyeti kabul etmelerinden önceki dönemde başlar. İslâm uygarlığı çevresinde halk şiiri ve divan şiiri olmak üzere iki büyük kola ayrılan bu gelenek, Batı uygarlığının etkisiyle serbest şiir, saf şiir, modern şiir, gibi yeni halkaların bünyesine eklenmesiyle günümüze ulaşır. (Polat ve Dilekcan, 2009: 60)

Öğrencilere şiirin ait olduğu geleneği belirleme konusuyla ilgili toplam üç başlık altında seçenekler sunulmuştur. Elde edilen veriler ışığında her bir başlıkla ilgili değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 15 (6.1)'de Öğrencilerin; '*Şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini söyleyebilirim.*' ifadesinde tamamen katılıyorum; % 31,83, kısmen katılıyorum % 46, 94 seçeneklerini sıklıkla işaretledikleri bulgusuna erişilmiştir. Bu ifadenin $X = 2,02$ aritmetik ortalama ile katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında seyrettiğini görüyoruz. Bu sonuçtan hareketle öğrencilerin % 77 oranında şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini söyleyebildikleri görülmektedir.

Tablo 15 (6.2)'de '*Okuduğum herhangi bir şiirin hangi geleneğe ait olduğunu kolaylıkla belirlerim.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum % 36,01; kısmen katılıyorum % 39,87, seçeneklerini daha sıklıkla işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,01$ bulgusu oluşmuştur. Bu durumda öğrencilerin % 74 gibi bir bölümünün katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında kalarak şiirin, yapısı, dili, anlamı ve ahengiyle bir bütün olduğunu sezebildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 15 (6.3)'de katılımcıların, '*Farklı dönemlerde oluşan sosyal ve kültürel ortamların şiire kazandırdığı söyleyiş ve zihniyet farklılıklarını ayırt edebilirim.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum seçeneğini % 21,22; kısmen katılıyorum seçeneğini % 35,04, fikrim yok seçeneğini % 14,46, kısmen katılmıyorum seçeneğini % 11,25, tamamen katılmıyorum seçeneğini %18,06 şeklinde işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,006$ bulgusu oluşmuştur. Öğrenciler bu değerlendirme ile kısmen katılıyorum ve fikrim yok aralığında yoğunlaşmışlardır. Bu durum öğrencilerin kısmen, farklı dönemlerde oluşan sosyal ve kültürel ortamların şiire kazandırdığı söyleyiş ve zihniyet farklılıklarını ayırt edebildiklerini göstermektedir.

Tablo 16: ‘Öğrenciler Nezdinde Şiir Metinlerini Yorumlama Çalışmalarında Bir Sorun Yaşanıyor mu?’ Sorusuna verilen cevapları gösteren tablo

Yönerge	Öğrenciler nezdinde şiir metinlerini yorumlama çalışmalarında bir sorun yaşanıyor mu?	% 100	Sapma payı	Tamamen katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Fikrim yok	Kısmen katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum	X
7.1	Şiiri okuyunca bende uyandırdığı duyguları söyleyebilirim.	% 100	0	59,48	29,26	7,39	1,28	5,57	1,58
7.2	Şiiri her okuduğumda şiire yeni anlam değerleri kazandırıp şiiri farklı bir şekilde yorumlamaktan zevk alırım.	% 100	0	42,44	32,79	10,28	7,07	7,39	2,04
7.3	Divan edebiyatına ait metinleri kolaylıkla yorumlayabilirim.	% 100	0	17,68	38,26	21,22	12,86	9,96	2,59
7.4	Şiir yorumlama çalışmaları bana olaylara farklı bir gözle bakmayı kazandırdı.	% 100	0	38,26	28,93	17,96	10,28	5,14	2,15
7.5	Şiir yorumlama etkinliğinden zevk alıyorum.	% 100	0	38,90	28,61	11,89	10,28	10,28	2,24

Öğrenciler Nezdinde Şiir Metinlerini Yorumlama Çalışmalarında Bir Sorun Yaşanıyor mu?’ Alt Problemine Ait Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Edebi bir metin olarak şiirin anlamı, kendisini oluşturan dil, yapı, ritim ve tema bütünlüğünde ortaya çıkar. Şiirin anlamı öznedir, yani okuyucuya göredir. Metinle ilgili yorumlar tüm öznelliğine rağmen metinden yola çıkılarak varılmış sonuçlardır. Bu anlamda şiir, okuyucuda esinlenme, okuyucuda çağrışım oluşturma gücüne sahiptir. Şiir, okuyucunun kültürüne, anlayışına, zevkine, içinde bulunduğu duruma ve psikolojik haline göre yeni anlam değerleri kazanabilir. (Polat ve Dilekcan, 2009: 68)

Şiir yorumlama etkinliği, öğrencilerin duygusal ve düşünsel anlamda bir yetkinliğe ulaşmalarında, hayata dair problem çözme ve olaylar karşısında farklı bakış açıları geliştirmelerinde olumlu katkı sağlayacaktır.

Öğrencilere şiir yorumlama konusuyla ilgili toplam beş başlık altında seçenekler sunulmuştur. Elde edilen veriler ışığında her bir başlıkla ilgili değerlendirmeler şu şekildedir:

Tablo 16 (7.1)'de '*Şiiri okuyunca bende uyandırdığı duyguları söyleyebilirim.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum % 59,48; kısmen katılıyorum % 29,26, seçeneklerini daha sıklıkla işaretlemeleriyle ortalama $X = 1,58$ bulgusu oluşmuştur. Bu durumda öğrencilerin büyük bir bölümünün katılıyorum, kısmen katılıyorum aralığında kalarak şiiri okuyunca şiirin kendilerinde uyandırdığı duyguları söyleyebileceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 16 (7.2)'de Katılımcıların, '*Şiiri her okuduğumda şiire yeni anlam değerleri kazandırıp şiiri farklı bir şekilde yorumlamaktan zevk alırım.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum % 42,44; kısmen katılıyorum % 32,79 seçeneklerini daha sıklıkla işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,04$ bulgusu oluşmuştur. Öğrenciler bu değerlendirme ile tamamen katılıyorum ve kısmen katılmıyorum aralığında yoğunlaşmışlardır. Bu durumda öğrencilerin şiiri her okuduklarında kısmen şiire yeni anlam değerleri kazandırıp şiiri farklı bir şekilde yorumlamaktan zevk aldıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 16 (7.3)'de '*Divan edebiyatına ait metinleri kolaylıkla yorumlayabilirim.*' ifadesinde tamamen katılıyorum; % 17,68, kısmen katılıyorum % 38,26; fikrim yok seçeneğini % 21,22, kısmen katılmıyorum seçeneğini % 12,86, tamamen katılmıyorum seçeneğini %9,96 şeklinde işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,59$ bulgusu oluşmuştur. Elde edilen veriler ışığında katılımcıların kısmen katılmıyorum ve fikrim yok aralığında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin Divan edebiyatına ait metinleri yorumlamada bir sorun yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 16 (7.4)'de Katılımcıların, '*Şiir yorumlama çalışmalarını bana olaylara farklı bir gözle bakmayı kazandırdı.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum % 38,26;

kısmen katılıyorum % 28,93, fikrim yok seçeneğini % 17,96 işaretleyerek ortalama $X = 2,15$ bulgusu oluşmuştur. Öğrenciler bu değerlendirme ile tamamen katılıyorum ve kısmen katılmıyorum aralığında kalmışlardır. Elde edilen veriler ışığında öğrencilerin şiir yorumlama çalışmalarının kendilerine olaylara farklı bir gözle bakmayı kazandırdığı görüşüne kısmen katıldıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 16 (7.5)'te Katılımcıların, '*Şiir yorumlama etkinliğinden zevk alıyorum.*' yönergesiyle ilgili olarak tamamen katılıyorum % 38,90; kısmen katılıyorum % 28,61, fikrim yok seçeneğini % 11,89 seçeneklerini daha sıklıkla işaretlemeleriyle ortalama $X = 2,24$ bulgusu oluşmuştur. Öğrenciler bu değerlendirme ile kısmen katılmıyorum ve fikrim yok aralığında yoğunlaşmışlardır. Elde edilen veriler ışığında öğrencilerin şiir yorumlama çalışmalarının kendilerine olaylara farklı bir gözle bakmayı kazandırdığı görüşüne kısmen katıldıklarını söyleyebiliriz.

5.3. Katılımcıların Tam yapılandırılmış Mülâkat Formuma Verdikleri Yazılı Cevaplara Ait Bulguların Analizi

Bu bölümde uygulanan tam yapılandırılmış mülâkat sorularına her bir öğrencinin verdiği cevaplar tablolar halinde gösterilerek değerlendirilmiş ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Tam yapılandırılmış mülâkat Trabzon'da bulunan Anadolu öğretmen liselerindeki rastgele seçilmiş on dokuzuncu sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Mülâkatta anketle örtüşen alt problemlerden hareketle uzmanların da görüşü alınarak toplam altı sorudan oluşan mülâkat formu oluşturulmuştur ve öğrencilerin cevaplarını yazarak ifade etmeleri sağanmıştır.

Tablo 17: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Bayan	7	% 70
Bay	3	% 30
Belirsiz	0	% 0
Toplam	10	% 100

Mülâkatta katılan on öğrenci Trabzon'da bulunan üç Anadolu öğretmen lisesinden rastgele yöntemle seçilmiştir. Trabzon'da bulunan üç Anadolu öğretmen lisesindeki

9.sınıflarda öğrenim gören 310 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu öğrencilerin cinsiyet verileri değerlendirildiğinde öğrencilerin % 70'e yakın bir bölümünün kız öğrencilerden olduğu görülmüştür. Yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde Mülâkata katılan öğrencilerin de % 70'inin kız öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu okulların 9. sınıflarındaki öğrencilerin büyük bölümünün kız öğrencilerden oluşması kuşkusuz başka bir araştırmanın konusu olacak öneme haizdir.

Öğrencilere mülâkatta 'Divan edebiyatına ait metinlerdeki söz sanatlarını bulmada yaşadığınız güçlükler nelerdir?' sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18: Divan Edebiyatına Ait Metinlerdeki Söz Sanatlarını Bulmada Yaşadığınız Güçlükler Nelerdir?

1. soru: Divan edebiyatına ait metinlerdeki söz sanatlarını bulmada yaşadığınız güçlükler nelerdir?	
1. katılımcının verdiği cevap	Bazen çok saklı bir biçimde olunca anlamıyorum
2. katılımcının verdiği cevap	Divan edebiyatına ait metinlerde yabancı kelimeler olduğu için sanatları bulmada biraz zorlanıyorum, dil ağır ve süslü olduğu için zorlanıyorum.
3. katılımcının verdiği cevap	Yabancı sözcükler kullanıldığı için anlamakta güçlük çektim. Çok ağır bir dil kullanılmıştı. Bu da metnin söz sanatlarını bulmamda kötü bir etki yarattı.
4. katılımcının verdiği cevap	Divan edebiyatı zaten ağır anlam yüklü ve çok söz sanatlı. Bu söz sanatlarını o yabancı kelimelerin arasından bulup çıkaramıyorum. Dilin ağır, zor anlaşılır olmasından kaynaklanabilir.
5. katılımcının verdiği cevap	Evet. Çünkü ben Divan edebiyatından hiçbir şey anlamıyorum.
6. katılımcının verdiği cevap	Kelimelere bakarak hangi söz sanatlarının bulunduğunu kestiremiyorum. Cümlelerin çoğunda bunu yaşıyorum.
7. katılımcının verdiği cevap	Cümleleri yorumlamada ve hangi söz sanatına ait olduğunu anlamakta güçlük çekiyorum.
8. katılımcının verdiği cevap	Bazen söz sanatlarının ne anlama geldiklerini karıştırdığım –az da olsa- oluyor. Türkçe karşılıkları aklıma geliyorken öteki isimlerini harlamakta zorlanıyorum.
9. katılımcının verdiği cevap	Bulamıyorum. Çünkü Divan edebiyatı şairleri söz sanatlarını öyle bir saklıyorlar ki bulunmuyor. Ama bize öğretilenler bu işi kolaylaştırıyor. Ayrıca yabancı kelimelerin anlamları da bana sorun çıkarıyor. Kısacası işimi zorlaştırıyor. Hocalarımızın bize öğrettiği ipuçları da bu olayı kolaylaştırıyor.
10. katılımcının verdiği cevap	Evet yaşıyorum. Söz sanatlarını biliyorum fakat verilen metindeki söz sanatını Türkçe olmadıkları için anlayamıyorum.

Divan Edebiyatına Ait Metinlerdeki Söz Sanatlarını Bulmada Yaşadığınız Güçlükler Nelerdir? Alt Problemine Ait Görüşlerin Analizi: Tablo 18’de katılımcıların, ‘Divan edebiyatına ait metinlerdeki söz sanatlarını bulmada yaşadığınız güçlükler nelerdir?’ Sorusuna verdikleri cevaplarda daha çok Divan edebiyatının dilinden kaynaklanan bir sorunun olduğunu dile getirdiler. Bu edebiyattaki Arapça ve Farsça kelimeleri yabancı kelime olarak nitelediler. Katılımcıların sekizi Divan edebiyatının dilinin ağır ve süslü olmasından dolayı söz sanatlarını bulmada bir güçlük yaşadığını belirtmiştir.

İki katılımcı söz sanatlarının şiirde saklı olduğunu belirterek bundan kaynaklanan bir sorunları olduğunu ifade etmişlerdir.

İki katılımcı ise şiri anlamlandıramadıkları için yorumlamada güçlük çektiklerini dile getirmiştir. Elde edilen veriden hareketle öğrencilerin Divan edebiyatındaki Arapça ve Farsça kelimeler sebebiyle bu edebiyattaki söz sanatlarını bulmada bir güçlük yaşadıkları söylenebilir.

Öğrencilere mülâkatta ‘söz sanatlarının ikili isimlendirilmeleriyle ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?’ Sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 19: Söz Sanatlarının İkili İsimlendirilmeleriyle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir? (Teşbih-benzetme, Hüsn-i Talil- Güzel Nedenleme vb.?)

2. soru: Söz sanatlarının ikili isimlendirilmeleriyle ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? (teşbih-benzetme, hüsn-i talil- güzel nedenleme vb.)	
1. katılımcının verdiği cevap	Bazen yaşıyorum aklımda kalmıyor.
2. katılımcının verdiği cevap	Güzel oluyor. Türkçelerini ezberleyerek sorulara daha rahat ve kolay cevap veriyorum. Ayrıca dilimizin yabancı kelimelerden arındırılıyor. TDK bunlara isim vererek hem yabancı kelimeleri engelliyor hem de bize yardımcı oluyor. Tabii ki yabancılarını ezberlemek ve bilmek gerekiyor. Çünkü bazı sorular da onlardan çıkıyor.
3. katılımcının verdiği cevap	Bazen Türkçelerini hatırlıyorken öteki ismini hatırlamakta zorlanıyorum. Çok kullandığımız söz sanatlarından ziyade kullanmadığımız söz sanatlarında zorlanıyorum.
4. katılımcının verdiği cevap	Herhangi bir sorun yaşamıyorum.

Tablo 19'un devamı

2. soru: Söz sanatlarının ikili isimlendirilmeleriyle ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir? (teşbih-benzetme, hüsn-i talil- güzel nedenleme vb.)	
5. katılımcının verdiği cevap	Çok fazla bir sorun yaşamıyorum bazı söz sanatlarında bunu yaşıyorum.
6. katılımcının verdiği cevap	Bir sorunum yok.
7. katılımcının verdiği cevap	İkili isimlendirmelerde Örneğn: Hüsn-i talil (güzel nedene bağlama) Hüsn-i talil değil de parantez içinde yazılan kelimeler verilse daha kolay anlayabiliyorum. Çünkü o kadar söz sanatı var ki o an aklıma gelmiyor olabilir. Ama aslında biliyorumdur.
8. katılımcının verdiği cevap	Bir sorun yaşamıyorum. Çalışmalarım ile hiçbir sorun yaşamadım.
9. katılımcının verdiği cevap	Onlarla ilgili bir sorun yaşamadım. Çünkü onları karşılıklarıyla beraber ezberlemiştım.
10. katılımcının verdiği cevap	İkili anlamlandırmaları bazen karıştırabiliyorum. Teşbih ile teşhis gibi birbirine yakın isimleri karıştırıyorum.

Söz Sanatlarının İkili İsimlendirilmeleriyle İlgili Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir? (Teşbih-benzetme, hüsn-i talil- güzel nedenleme vb.?) Alt Problemine Ait Görüşlerin Analizi: Tablo 19'da öğrenciler, 'Söz sanatlarının ikili isimlendirilmeleriyle ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir?' sorusuna dört öğrenci hiçbir sorun yaşamıyorum şeklinde cevap vermiştir. Dört öğrenci söz sanatlarının günümüz Türkçesiyle isimlendirilmelerinin kendileri için bu sanatları şiir metninde bulmada kolaylık sağlayacağını belirtmişlerdir. Yabancı diye nitelendirdikleri Arapça ve Farsça kelimelerle yapılan isimlendirmelerde söz sanatlarını güçlükle bulduklarını ifade etmişlerdir.

Bir öğrenci ikili isimlendirmenin bir karışıklığa yol açtığını ve bu karışıklık sebebiyle sorun yaşadığını belirtmiştir. Bir öğrenci söz sanatlarının isimlendirmesinin güncel kullanılan dil haricinde Osmanlı Türkçesi olduğu için sorun yaşadığını söylemiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak Söz sanatlarının ikili isimlendirilmeleriyle ilgili sorun yaşandığını söyleyebiliriz.

Mülâkatta öğrencilere ‘şiir yorumlama çalışmalarının güncel hayattaki problemlerinizi çözmede size ne gibi katkıları oldu?’ sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 20: Şiir Yorumlama Çalışmalarının Güncel Hayattaki Problemlerinizi Çözmede Size Ne Gibi Katkıları Oldu?

3. soru: Şiir yorumlama çalışmalarının güncel haattaki problemlerinizi çözmede size ne gibi katkıları oldu?	
1. katılımcının verdiği cevap	Hiçbir katkısı olmuyor.
2. katılımcının verdiği cevap	Okuduğum bazı şiirlerde “acaba şair burada ne demiş?”Diyorum. Ama bir türlü doğru yorumlayıp sonuca gelemiyordum. Edebiyat dersinde şiiri okuduktan sonra nasıl yorumlayacağımı öğrenince daha kolay oluyor. Ve de okuduğum şiire şairin ne gibi anlamlar yüklemeye çalıştığını anlıyorum.
3. katılımcının verdiği cevap	Okuduğum şiirlerin ne anlama geldiğini anlamamda katkı sağladı.
4. katılımcının verdiği cevap	Herhangi bir konuya bakış açım ve onu yorumlamam değişti.
5. katılımcının verdiği cevap	Bir katkısı olmadı.
6. katılımcının verdiği cevap	Ben şiiri yorumladıkça ufkum gelişti ve artık hem akıcı hem de doğru noktalara parmak basıyorum.
7. katılımcının verdiği cevap	Şiir yorumlayınca günlük hayatında yaşadığın olaylar karşısında veya önüne çıkan başka sorunlarda yorum yapabiliyorsun. Gerçi bazen şiiri de yorumlayamadığım oluyor. Olaylar karşısında bir bakış açısı geliyiyor yorum sayesinde.
8. katılımcının verdiği cevap	Kapalı anlatımları yorumladığımız için günlük hayattaki problemlerimi daha kolay çözdüm.
9. katılımcının verdiği cevap	Şiirde imgeler, söz sanatları ve kapalı anlatım olduğu için güncel hayatta problemlerimizi çözmede bana katkısı oldu.
10. katılımcının verdiği cevap	Olaylara bakış açım ve yorumlama yönüm gelişti. Olaylara duygusal yaklaşıyorum. Olayları daha kolay açıklayabiliyorum.

Şiir Yorumlama Çalışmalarının Güncel Hayattaki Problemlerinizi Çözmede Size Ne Gibi Katkıları Oldu? Alt Problemine Ait Görüşlerin Analizi: Tablo 20’de şiir yorumlama çalışmalarının güncel haattaki problemlerinizi çözmede size ne gibi katkıları oldu?’ sorusuna katılımcıların ikisi hariç sekizi olumlu cevap vermiştir. İki öğrenci şiir yorumlama çalışmalarının güncel yaşamlarında kendilerine hiçbir katkı sağlamadığını dile getirmiştir.

Öğrencilerin sekizi şiir yorumlama çalışmalarının kendilerine güncel hayatta olaylara karşı farklı bir akış açısı sağladığını ifade ettiler ve yine bu çalışmaların yorum güçlerini artırdığını belirttiler. Öğrencilerden biri şiir yorumlama çalışmalarının ufkunu geliştirdiğini ve daha isabetli kararlar alabilmesine yardımcı olduğunu dile getirdi.

İki öğrenci açıklamalarına ek olarak şiir yorumlama çalışmalarının problem çözme yeteneklerini geliştirdiğini ifade etmiştir. Bir öğrenci şiir yorumlama çalışmalarının güncel haattaki problemlerinizi çözmede size ne gibi katkıları oldu? Sorusunu yanıtlama yerine öğretmenlerden edindiği bilgi ile şiir yorumlama yetneğinin geliştiğini belirtmiştir. Cevaplardan hareketle şiir yorumlama çalışmalarının öğrencilerin güncel hayattaki problemlerini çözmeye katkısı olduğunu belirtebiliriz.

Öğrencilere tam yapılandırılmış mülakat formunda ‘okuduğunuz herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadığınız problemler nelerdir?’ Sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 21: Okuduğunuz Herhangi Bir Şiirin Ait Olduğu Geleneği Belirlemede Yaşadığınız Problemler Nelerdir?

4. soru: Okuduğunuz herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadığınız problemler nelerdir?	
1. katılımcının verdiği cevap	Şiirin nasıl bir dönemi anlattığını anlamakta zorluk yaşıyorum. Dönemin şartların belirleyemiyorum.
2. katılımcının verdiği cevap	Okuduğum şiire göre değişiyor. Ama genellikle bulabiliyorum. Dili ağır ise, aruz ölçüsü varsa, Divan edebiyatı; dili sade ise, hece ölçüsü varsa halk edebiyatı geleneği oluyor.
3. katılımcının verdiği cevap	Bu konuda çok zorlandım. Çünkü şairlerin hayatları hakkında da bilgi sahibi olmak gerekiyor. Ama benim pek bir bilgim yok. Bu yüzden çok zorlandım
4. katılımcının verdiği cevap	Halk edebiyatı ve serbest şiir geleneğini kolaylıkla belirleyebiliyorum. Ama Divan edebiyatı geleneğini bulurken zorluk yaşıyorum. Kelimelerin yabancı olması bir ipucu. Ancak bazen Divan edebiyatı sandığım halk edebiyatı çıkıyor.
5. katılımcının verdiği cevap	Bir problemim yok.
6. katılımcının verdiği cevap	Sorun yaşamıyorum
7. katılımcının verdiği cevap	Şiirin yorumlanması ve özelliklerinin belirlenmesi.
8. katılımcının verdiği cevap	Bu konuda problem yaşamıyorum.

Tablo 21'in devamı

4. soru: Okuduğunuz herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadığınız problemler nelerdir?	
9. katılımcının verdiği cevap	Konuyu derste görmeden önce zorlanıyordum. Doğrusu bir şey bilmiyordum. Ama şimdi geleneğin ne olduğunu ve nasıl belirlenmesi gerektiğini öğrendim.
10. katılımcının verdiği cevap	Burda zorlanmıyorum. Hatta bazen şairin hayat görüşünü anlayabiliyorum.

Okuduğunuz Herhangi Bir Şiirin Ait Olduğu Geleneği Belirlemede Yaşadığınız Problemler Nelerdir? Alt Problemine Ait Görüşlerin Analizi: Tablo 21'de Okuduğunuz herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadığınız problemler nelerdir? Sorusuna katılımcılardan beşi bu sorunla ilgili bir problemlerinin olmadığını belirtmiştir. İki öğrenci Divan edebiyatı metinlerinde geleneği belirlemede güçlük yaşadıklarını bununla beraber halk edebiyatı ve modern şiir metinlerinde geleneği belirlemede bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Bir öğrenci şairlerin hayat hikâyesini bilmediğinden dolayı şiirin geleneğini belirleme çalışmalarında sorun yaşadığını belirtmiştir. Bir öğrenci şiiri yazıldığı dönemin şartlarını bilmediği için şiirin geleneğini tespit edemediğini dile getirmiştir.

Şiiri yorumlayamadığından ve özellikleri belirleyemediğinden dolayı şiirin geleneğini bulamadığını dile getiren bir öğrenci mevcuttur. Bu itibarla öğrencilerin yarısının Okudukları herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede problem yaşadıklarını ifade edebiliriz.

Tablo 22: Divan Edebiyatına Ait Metinleri Yorumlamada Yaşadığınız Zorluklar Nelerdir?

5. soru: Divan edebiyatına ait metinleri yorumlamada yaşadığınız zorluklar nelerdir?	
1. katılımcının verdiği cevap	Çok yabancı kelimeler var. Anlatım çok süslü.
2. katılımcının verdiği cevap	Yabancı kelimelerin olması ve dilin süslü olmasıdır.
3. katılımcının verdiği cevap	Yabancı sözcükler olduğu için yorumlamada zorlanıyorum. Başka bir sıkıntım yok.

Tablo 22'nin devamı

5. soru: Divan edebiyatına ait metinleri yorumlamada yaşadığınız zorluklar nelerdir?	
4. katılımcının verdiği cevap	Divan edebiyatında kelimelerde yabancı anlam ağır olduğundan bazen kolaylıkla belirlenebiliyor; ama bazen de mısraların ağır sanatlı bir dili olmasından dolayı algılayamıyorum.
5. katılımcının verdiği cevap	Ben Divan edebiyatındaki ağır dili anlamıyorum. Bu nedenle şiiri yorumlayamıyorum.
6. katılımcının verdiği cevap	Divan edebiyatı bana karışık geliyor ama elimden geldiğince de şiiri yorumluyorum. Bunun nedeni edebiyatımın iyi olmaması da olabilir.
7. katılımcının verdiği cevap	Eski bir dönem olduğu için o zamanki insanların ne düşünerek yazdıklarını bilmiyorum. Zaman farklı olduğu için kültür de farklı oluyor. Mecazları ve imgeleri anlamada zorlanıyorum.
8. katılımcının verdiği cevap	Zorluk yaşamıyorum
9. katılımcının verdiği cevap	Farsça ve Arapça kelimelerin ne anlama geldiklerini bilmem beni zorluyor.
10. katılımcının verdiği cevap	Divan edebiyatı döneminde dilimizde çokça Farsça ve Arapça kelime yer almaktaydı. Doğal olarak ben de bu kelimelerin anlamını bilmediğimden dolayı bu şiirleri yorumlayamıyorum. Şirin neden bahsettiği konusunda hiçbir fikrim yok. Ancak şâirin hayatının ipuçlarını bilmek işime yarıyor. Hocaların bazı kelimelerin anlamlarını söylemeleri işimi kolaylaştırıyor.

Divan Edebiyatına Ait Metinleri Yorumlamada Yaşadığınız Zorluklar Nelerdir? Alt Problemine Ait Görüşlerin Analizi: Tablo 22’de Katılımcılar, ‘Divan edebiyatına ait metinleri yorumlamada yaşadığınız zorluklar nelerdir?’ Sorusuna öğrencilerden biri sorun yaşamadığını diğer dokuzu ise soruyu sorun yaşadıklarını belirtir şekilde cevaplandırmışlardır. Daha çok yabancı olarak nitelendirdikleri dil özellikleri yüzünden Divan edebiyatına ait metinleri yorumlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Burada Divan edebiyatının öğrenciler nezdinde yabancı olarak algılanan dili, öğrencilerin bu edebiyata ait metinleri yorumlamada yaşadıkları birincil sorun olarak ön plana çıkıyor. Yalnız bir öğrenci dönemin kültürel özelliklerini güncel olmadıkları için (ki buna dil de giriyor) bilmediğini belirtmiş ve bu sebepten olayı Divan edebiyatına ait metinleri yorumlayamadığını ifade etmiştir.

Öğrencilere tam yapılandırılmış mülakat formunda ‘şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlemede güçlük çekiyor musunuz? Çekiyorsanız bu güçlüğü yaşamamanın sebepleri nelerdir?’ Sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 23: Şiirin Yazıldığı Dönemin Sosyal, Siyasal ve Kültürel Hayatının Özelliklerini Belirlemede Güçlük Çekiyor Musunuz? Çekiyorsanız Bu Güçlüğü Yaşamamanızın Sebepleri Nelerdir?

6. soru: Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlemede güçlük çekiyor musunuz? Çekiyorsanız bu güçlüğü yaşamamanızın sebepleri nelerdir?	
1. katılımcının verdiği cevap	Fazla güçlük çektiğim söylenemez. Sadece siyasal dönemi hakkında fikrim olmuyor.
2. katılımcının verdiği cevap	Zorluk çekmiyorum.
3. katılımcının verdiği cevap	Yorumlamada güçlük çekiyorum.
4. katılımcının verdiği cevap	Hayır, çekmiyorum.
5. katılımcının verdiği cevap	Hayır, bir problem yaşamıyorum.
6. katılımcının verdiği cevap	Güçlük çekiyorum. Şiirin zihniyetiyle ilgili yorum yapamayacağıma inanıyorum. Bu kimilerine göre kolay. Galiba dönemin sosyal ve siyasal yapısını anlamamamdan kaynaklanıyor.
7. katılımcının verdiği cevap	Bazen çekiyorum, bazen de kolaylıkla buluyorum. Çünkü bunun şiire bağlı olduğunu düşünüyorum. Bazı şiirler modern şiir özellikleri taşıdığı için kolaylıkla buluyorum. Ama bazı şiirler gerçekten dönemini gizliyor. Fakat geneli düşündüğümüzde pek bir sorun yaşamıyorum.
8. katılımcının verdiği cevap	Evet, biraz güçlük çekiyorum. Metinler edebi metin olduğu için kapalı anlatımlar oluyor. Bu yüzden biraz zorluk yaşıyorum. Ama metne göre değişiyor.
9. katılımcının verdiği cevap	Hangi dönem olduğunu anlamıyorum. Çünkü dönemin şartlarını bilmiyorum. Bazen de anlamıyorum. Divan edebiyatı şiirlerinde daha çok sorun yaşıyorum. Modern şiirleri anlıyorum.
10. katılımcının verdiği cevap	Bu konuda sadece bir dönemde zorluk çekiyorum. Bu dönem Divan edebiyatı dönemi. Çünkü bu dönemde Osmanlıcada çok yabancı kelimeler var. Ben o kelimelerin anlamını bilmediğimden herhangi bir şey yapamıyorum. Diğer dönemleri zihniyetini çıkarabiliyorum. Sade Türkçeyle yazılan şiirlerin zihniyetini anlıyorum.

Şiirin Yazıldığı Dönemin Sosyal, Siyasal ve Kültürel Hayatının Özelliklerini Belirlemede Güçlük Çekiyor Musunuz? Çekiyorsanız Bu Güçlüğü Yaşamamanızın Sebepleri Nelerdir? Alt Problemine Ait Görüşlerin Analizi: Tablo 23'te Katılımcılar, 'şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlemede güçlük çekiyor musunuz? Çekiyorsanız bu güçlüğü yaşamamanızın sebepleri nelerdir?' Sorusuna üç öğrenci güçlük çekmediği yönünde cevap vermiş, bir öğrenci ise kısmen sorun yaşadığını

belirtmiştir. Diğer altı öğrenci soruya şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlemede güçlük çektiğini belirtir şekilde cevaplar vermiştir. Yine bu öğrenciler bu güçlüğü sebeplerini: Farklı dil özellikleri (Divan edebiyatı metinleri) „Anlatımın kapalı olması, ‘‘Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini Bilmiyorum’’ şeklinde dile getirmişlerdir.

Şiirin zihniyetini açıklamada zorlanan öğrencilerin üçü bu zorlanmanın yalnız Divan edebiyatı dönemine ait metinler için geçerli olduğunu halk edebiyatı ve modern şiir metinleri için aynı sorunun olmadığını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerden biri ise önemli olanın şiir metni olduğunu şiir metninin niteliğine göre şiirin yazıldığı dönemin zihniyetinin ortaya konulabileceğini belirtmiştir. Aynı öğrenci sadece Divan edebiyatı metinlerindeki zihniyeti bulmada zorlandığını bunun da dille beraber diğer kültür öğelerine yabancı oluştan kaynaklandığını dile getirmiştir. Cevaplardan hareketle öğrencilerin, şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlemede halk edebiyatı ve modern şiir metinleri hariç güçlük çektiklerini söyleyebiliriz.

5.4. Anket ve Mülakat Sonuçlarının Karşılaştırılması

Bu çalışma, verilerin daha sağlıklı elde edilmesi, sonuçların daha genellenebilir olması ve diğer olumlu yönleri de dikkate alınarak karma modeli ifade eden hem nitel hem nicel yaklaşım modeli kullanılarak oluşturulmuştur.

Karma yaklaşımda araştırmacı aynı çalışma içinde bir yaklaşımın zayıf yönlerini kapatmak için başka bir yaklaşımın güçlü taraflarını kullanabilir. Bulguları yakınlığına ve doğruluğuna bakarak sonuçlar için güçlü deliller sunabilir. Yalnız tek yaklaşımın kullanıldığı bir çalışmada gözden kaçabilecek farklı görüş ve anlayışları ortaya çıkarır. Karma yaklaşım sonuçların genellenebilirliğini arttırmak için kullanılır. Nitel ve nicel araştırmaların birlikte kullanımı, teori ve uygulamaya ilişkin daha kesin ve tam bilgiler üretir (Çepni, 2009: 37). Bütün bu gerçekler paralelinde bu çalışmada anket ve mülakat sonuçları karşılaştırıldığında aynı içerikli bazı değerlendirmelerde az da olsa farklı

sonuçların olduğu görüldü. Bu durum öğrencilerin yazarak kendilerini ifade ederken (tam yapılandırılmış mülakat) farklı söylemler içine girebildiklerini göstermektedir.

Divan edebiyatına ait metinlerdeki söz sanatlarını bulmada güçlük çekip çekmedikleri konusunda ankette, 2,4 yani kısmen katılıyorum ve fikrim yok aralığında bir değerlendirme yapmışlardır. Bu sonuç öğrencilerin Divan edebiyatına ait metinlerdeki söz sanatlarını bulmada ciddi anlamda bir güçlük çekmediklerini gösteriyor. Oysa aynı sorunla ilgili öğrencilerin kendilerini yazarak ifade ettikleri mülakat formunda yabancı olarak nitelendirdikleri ağır dil özellikleri sebebiyle büyük oranda (% 80) sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Şiir metinlerinden hareketle şiirin yazıldığı dönemin zihniyetini belirlemede ankette 1,74 ortalamalı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu da öğrencilerin bu konuyla ilgili büyük oranda değil kısmen bir sorun yaşadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin, yine ankette aynı konuyla ilgili olarak ‘Divan edebiyatının zihniyetini anlamaya zorlanmam’ yönergesini 2,32 ortalamayı karşılayan bir fikrim yok, kısmen katılmıyorum şeklinde değerlendirmişlerdir. Oysa öğrencilerin kendilerini yazarak ifade ettikleri değerlendirme formunda üçte ikisinin şiir metinlerinden hareketle şiirin yazıldığı dönemin zihniyetini belirlemede sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler özellikle Divan edebiyatı metinlerindeki zihniyeti belirlemede sorun yaşadıklarını, sade dille yazılmış metinlerin zihniyetini belirlemede sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu ayrımı ankette yapmaları tabii ki imkânsızdı.

Şiir yorumlama çalışmalarında ankette öğrenciler Divan edebiyatı metinlerini yorumlamada güçlük çektiklerini 2,60 sonucuyla ortaya koymuşlardır. Bu sonuç diğer şiir geleneklerinde aynı tabloyu göstermemektedir. Diğer şiir geleneklerini yorumlamada öğrencilerin kısmen sorunları olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kendilerini yazarak ifade ettikleri değerlendirme formunda ise bir öğrenci hariç diğer öğrenciler sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. yine özellikle ağır dil özellikleri taşıdığını ifade ettikleri Divan edebiyatı metinlerini yorumlamada zorluk çektiklerini belirtmişlerdir.

‘Şiir yorumlama çalışmaları bana olaylara farklı bakma ve problem çözme yeteneği kazandırdı’ ifadesine ankete katılan katılımcıların yarısı olumsuz cevap verirken,

öğrencilerin sorulara yazarak cevap verdikleri formda ise büyük oranda şiir yorumlama çalışmalarının kendilerine olaylara farklı bakma ve problem çözme yeteneği kazandırdığını ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki ifadelerden de belirleneceği üzere ölçüm araçlarında aynı sorunsalı ifade eden alt problemlerle ilgili karma yaklaşımla az da olsa farklı sonuçların alınabildiği görülmektedir. Bu durum karma yaklaşımla elde edilen verilerin yalnız bir araştırma yöntemiyle elde edilen verilerden daha sağlıklı olduğunu göstermektedir.

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlara ve bu sonuçlar neticesinde sunulan önerilere yer verilecektir.

6.1.Sonuçlar

Ortaöğretimde okutulan Türk Edebiyatı dersinin amacı, Türk dilinin tarihi süreç içinde oluşan en güzel edebi ürünlerini sevdirmek, bu eserlerdeki duygu ve düşünce dünyasının öğrenciler tarafından içselleştirilmesini sağlamak; akabinde öğrencilerin edebi zevk kazanmalarını sağlayıp edebi eserler aracılığıyla kişiliğini kazanmış, kültürünü, milli ve evrensel değerleri özümsemiş nesillerin yetişmesinin sağlanmasıdır. Edebiyat eğitimi içinde şiir eğitimi, başlıbaşına bir bölümdür ve edebiyat dersiyle hedeflenen kazanımların gerçekleşmesinde en büyük etkenlerden bir tanesidir. Şiirin insan ruhuna bambaşka kapılar aralayan, duygusal anlamda bir yetkinlik kazandıran kendine has özelliği, öğrencilerde duygu eğitimini gerçekleştirmede önemlidir. Şiiri seven, şiirle iç içe olan bireylerin zamanla ruhsal ve duygusal bir olgunlukla olaylara ve insanlara baktıkları ve güzel olan yönde eğilimlerini güçlendirdikleri görülür. Şiir, sanatsal bir gösterge olarak eğitimde yalnız estetik bir zevk oluşturmaz. Bu zevkle beraber güncel hayatta birçok problemin çözümünde de bireye çözüm önerileri sunar. Birey bunu da şiiri içselleştirerek, onu yorumlayarak, şiirin dünyasına nüfuz ederek gerçekleştirir.

Edebiyat eğitiminde amaçlara ulaşmada kullanılan en büyük araçlardan bir tanesi edebiyat ders kitaplarıdır. Edebiyat ders kitaplarının içeriksel olarak istenilen seviyede olması edebiyat dersinde hedeflenen kazanımların gerçekleşmesini sağlayacaktır.

9. sınıfta okutulan edebiyat dersini ve aynı paralelde 9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabını diğer sınıflardan ayırıcı en temel özellik, bu dersin ve ders kitabının içeriğinin

öğrencilere temel edebiyat kavramlarını ve edebî türleri şekil ve içerik özellikleri ile tanıtır bu unsurlarla ilgili bir bilgi yapılandırmasını sağlamasıdır. Öğrenciler 9.Sınıf Türk Edebiyatı dersinde yapılandıkları bilgilerle sonraki yıllarda karşılaştıkları edebi metinleri incelerler. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi, 9.Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabının içeriğinde bulunmaktadır ve şiir incelemesi ile ilgili temel konuları içeriğinde taşıyor olması açısından önemlidir.

Bu çalışmada amaç, 9. sınıflarda okutulan Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin öğrenilme düzeyini tespit ederek ünitenin öğretiminde yaşanan problemleri belirleyip çözüm önerilerinin oluşmasını sağlamaktır.

Betimsel araştırma yöntemi ile değerlendirilen çalışmamızda 9. sınıflarda okutulan Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin öğrenciler nezdinde öğrenilme düzeyini tespit edip yorumlamaya çalıştık. Bulgular bölümünde öğrencilerin her bir madde ile ilgili değerlendirme sonuçlarının net bir şekilde görülmesinden dolayı bu bölümde her bir madde için tek tek sonuç yazılmasına gerek duyulmamıştır. Bu bölümde alt problemlerden hareketle genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Anket çalışmasına katılan 310 dokuzuncu sınıf öğrencisine 9. sınıflarda okutulan Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin öğrenilme düzeyini tespitine yönelik bir anket çalışması uygulanmıştır. Ayrıca anketteki ifadelerle aynı paralelde tam yapılandırılmış bir mülakat formu düzenlenerek on, dokuzuncu sınıf öğrencisine altı adet soru sorulmuş ve cevaplarını yazılı olarak vermeleri sağlanmıştır. Elde edilen verilerle ilgili sonuçlar her bir alt problem başlığı altında ifade edilecektir.

1- Şiir ve zihniyet konusunun öğrenilme düzeyi nedir?' Alt problemine ait öğrenci görüşlerinin betimsel analizinde elde edilen verilerin sonuçları

Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin, şiirin zihniyeti yani yazıldığı dönemdeki siyasi, iktisadi, askeri ve diğer kültür unsurlarıyla ilgili yapısını belirlemede

günümüze yakın, anlayabilecekleri dille yazılan metinlerle ilgili bir sorun yaşamadıkları buna karşın Divan edebiyatına ait metinlerdeki zihniyeti belirlemede sorun yaşadıkları söylenebilir. Bu durum Divan edebiyatı metinlerinin dili kadar o dönemde oluşmuş günümüzden hayli farklı kültürel yapıyla da ilgilidir.

Öğrencilerin şiirde zihniyet konusunun öğrenilmesiyle ilgili yaşadıkları problemin en belirgin sebebi Divan edebiyatının oluştuğu dönemdeki dini, siyasi, sosyal, ekonomik, askeri, kültürel vb. hayatın duygu, anlayış ve zevk bütününe doğal olarak yabancı olmalarıdır. Bu yabancılığı yok farz ederek hazırlanan eğitim araçları verimlilik konusunda tartışılır niteliktedir.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler ünitesinin başlangıcında öğrencilerde şiirle ilgili genel anlamda bilgi yapılandırmasını sağlayacak etkinlikler bulunmamaktadır. Bu genelin içinde Şiirde Zihniyet konusu da vardır. Öğrenciden, şiirin oluştuğu dönemdeki zihniyet dünyasını bilmeden, konuyla ilgili ön bilgileri olmadan, dilini anlamakta güçlük çektiği şiir metninden hareketle şiirin yazıldığı dönemin zihniyet yapısını tespit etmesi istenmektedir. Burada öğrencinin kendi dünyasından bir şeyler katarak, kendince yorumlar yaparak bir şeye ulaşması sağlanabilir; ama unutulmalıdır ki Şiirde Zihniyet konusu tarihi gerçeklere dayanan reel olan bir alanı ifade etmektedir. Dolayısıyla öğrencinin bu konuda yapacağı yorum ne kadar sağlıklı olabilecektir?

Elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin günümüze yakın şiir metinlerinin zihniyet yapısını belirlemede büyük oranda bir sorun yaşamadıklarını, buna karşın Divan edebiyatı metinlerinin zihniyet yapısını belirlemede zorlandıkları söylenebilir.

2- Öğrencilerin 'Şiirin ahenk unsurlarını öğrenme düzeyi nedir?' Alt problemine ait görüşlerinin betimsel analizinde elde edilen verilerin sonuçları

Bu alt problemle ilgili elde edilen verilerden hareketle öğrencilerin ilköğretimden ön bulunuşluluklarının olduğu, şiirde ölçüyü ve uyakları belirleme konusunda Divan edebiyatındaki ölçüyü belirleme hariç, ciddi bir sorun yaşamadıkları söylenebilir. Bu durum yeni bir yapılanmanın sağlanmasında ön bilgilerin olmasının önemini göstermektedir.

3- Öğrencilerin 'Şiir dilini (edebi sanatlar, imge, Divan edebiyatı metinleri vb.) öğrenme düzeyi nedir?' Alt problemine ait görüşlerinin betimsel analizinden elde edilen verilerin sonuçları

Katılımcıların her iki çalışmada da verdikleri cevaplardan hareketle Divan edebiyatı metinlerinde söz sanatlarını bulmada güçlük çektiklerini söyleyebiliriz. Yine bu alt problemle bağlantılı olarak oluşturulan yönergeye katılımcıların verdikleri cevaplardan yola çıkarak söz sanatlarının ikili isimlendirmeleriyle ilgili de sorun yaşadıkları söylenebilir.

Öğrencilerin büyük bölümü, Yine bu alt başlıkla ilgili bir başka yönergede Divan edebiyatına ait metinleri ve bu metinlerin günümüz Türkçesiyle düz yazı şeklindeki açıklamalarını okumaktan şiirsel bir zevk duymadıklarını belirtmişlerdir. Oysa edebiyat eğitiminin en birincil amaçlarından biri öğrencilerde edebi, sanatsal, estetik bir zevk oluşturmaktır. Öğrenciler, Divan edebiyatı şiir metinlerini yabancı diye nitelendirdikleri dil sebebiyle anlamlandıramamaktadırlar. Anlamlandırdıkları metin, 9. Sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında Divan edebiyatı şiir metni yanında verilen günümüz Türkçesiyle düz yazı şeklindeki açıklamadır. Öğrencilerin anlamlandırdıkları şiirsellikten uzak düz yazı şeklindeki açıklamalar, okunduğunda tabiidir ki öğrencide şiirsel bir zevk oluşturmayacaktır.

Edebi sanatlar konusu, Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde Şiir Dili üst başlığı konusunun içeriğinde yer almaktadır. Öğrencilerin bu konuyla ilgili bir ön bulunuşlukları yoktur. Edebi sanatlar konusu, Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde yer alan öğrencilerin en çok zorlandıkları konuların başında gelmektedir. Bu konunun iki üç ders saatinde öğrencilerin zihninde yapılandırılması neredeyse imkânsızdır.

Yapılan inceleme sonucunda Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriğinde bulunan bazı kavramlarla, ilköğretim 8. sınıf Türkçe dersi arasında kavramsal bir bağlantının olmadığı görüldü: Zihniyet, gazel, semai, kaside, aruz, imge, teşbih, istiare, teşbih, intak, mübalâğa, tevriye, tezat, hüsn-i talil, sone, manzume, koşma, koçaklama vs. Öğrencilerin ilköğretimde bu kavramlarla ilgili bir bilgiyi yapılandırmadıkları gerçeği vardır. Bu durum şunu göstermektedir: Edebiyat dersiyle 9. sınıfta karşılaşılan öğrencinin

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriğinde bulunan bazı kavramlarla ilgili zihninde bir kavram haritası bulunmamaktadır. Başka bir deyişle öğrencilerin edebiyatla ilgili birçok kavramla ilgili bir ön bulunuşlukları yoktur. Bu olguya söz sanatları da dahildir. Bu durum öğrencinin konuları yapılandırmasında, şiir metinlerini tahlil etmesinde vb. etkinliklerde kazanımların gerçekleşmesine engeldir.

Etkinliklerden yola çıkarak edebi sanatların sezdirilerek içselleştirilmesini sağlamak zordur. Çünkü öğrencilerin konuyla ilgili ön bulunuşlukları yoktur. Ders kitabında konuyla ilgili bilginin olmaması öğrencileri başka kaynaklara yönlendirmektedir. Burada öğretmen, kitaptaki etkinlikler haricinde etkinlikler oluşturmak zorundadır. Zira kitaptaki etkinlikler yeterli değildir. Kitapta yüzeysel bir yapılanma söz konusudur. Elde edilen veriler sonucunda, genelde Divan Edebiyatı özelde edebi sanatlar konusunun günümüz nesillerine öğretimi yeni bir metodolojiye ihtiyaç duymaktadır.

4- Öğrencilerin 'Şiirin yapısını öğrenme düzeyi nedir?' Alt problemine ait görüşlerinin betimsel analizinden elde edilen verilerin sonuçları

Elde edilen verilerden hareketle öğrencilerin şiirin yapısını belirlemede ciddi bir sorun yaşamadıkları söylenebilir. Şiirin yapısıyla ilgili öğrencilerin ciddi bir sorun yaşamamaları, şiirin yapısının belirlenmesinin kısmen de olsa dilden bağımsız olması gerçeğiyle ilgilidir. Her iki çalışmada da öğrenciler, daha çok yabancı dil olarak isimlendirdikleri Osmanlı Türkçesiyle ilgili metinlerde dilden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını belirttiler.

5- Öğrencilerin 'Okudukları herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadıkları problemler nelerdir?' Alt problemine ait görüşlerinin betimsel analizinden elde edilen verilerin sonuçları

Bu alt problem içeriği itibariyle şiirde zihniyet konusuyla bağlantılıdır. Şiirde geleneği belirlemede şiirin oluştuğu dönemin zihniyet yapısı önemlidir. Dönemin zihniyeti geleneği oluşturur. Bu alt problemle ilgili olarak elde edilen veriler neticesinde öğrencilerin günümüze yakın şiir metinlerinin geleneğini belirlemede sorun yaşamadıklarını, Divan edebiyatının geleneğini belirlemede sorun yaşadıkları söylenebilir.

Bu durum tarihi süreç içinde Türk edebiyatında kullanılan şiir şekillerinin öncelikle bir bütün olarak yapılandırılmamasıyla ilintilidir. Parçadan bütüne gidildiğinde parçanın taşıdığı nitelikler dolayısıyla mensubu olduğu şiir geleneğini belirleyebilmek oldukça zor bir süreci de beraberinde getirir. Şiirin şekli, birimi, muhtevasıyla ilgili bir şeyler ifade edebilmek için her şeyden önce şiirin oluştuğu geleneği bilmek, kavramak gerekir. Bu da Bütünden parçaya gitme etkinliğiyle oluşacak bir süreci gerekli kılar. Edebiyat öğretiminde akabinde ders kitaplarında bazı öğrenmelerin yapılandırılmasında tümdengelim öğretim metoduna işlerlik kazandırılmalıdır. Bu öğrenmelere şiirde zihniyet konusu da dahildir.

Şiirde geleneği belirleme, ön öğrenmelerle ilgilidir. Gelenek kelimesinin içi doldurulup ihtiva ettiği anlam kavranmadan şiirde geleneği belirlemek imkânsız gibidir ve bu konu daha çok edebiyat tarihi ile ilintilidir. Öğrencilerden, Türk şiirinin tarihi süreç içinde yaşanan olaylardan etkilenerek oluşan seyrini bilmeden okuyacakları herhangi bir şiirin geleneğini tespit etmeleri beklenmemelidir. Önce temel atılmalı sonra bunun üzerine yapı oluşturulmalıdır. Bütünden parçaya gidilmelidir. Bu konuda da hazırbulunuşluk önemlidir ve hazırbulunuşluk olmadan bir şiirin geleneğini sadece yoruma dayanarak tespit etmek ne derece sağlıklı olacaktır, bu tartışma konusudur. Çünkü gelenek reel olanı ifade eder ve tarih bilimi ile de ilintilidir. Dolayısıyla da yoruma açık değildir. Şiirin geleneğini tespit etmede yaşanan sorunların niteliği şiirde zihniyeti tespit etmede yaşanan sorunlarla örtüşmektedir.

6- Öğrenciler nezdinde şiir metinlerini yorumlama çalışmalarında bir sorun yaşanıyor mu? Alt problemine ait öğrenci görüşlerinin betimsel analizinden elde edilen verilerin sonuçları

Mülâkatta, Divan edebiyatı metinleri hariç öğrencilerin büyük bölümü şiir yorumlama çalışmalarından zevk aldığını ve şiir yorumlama çalışmalarının kendilerine olaylara farklı bakabilme, problemlerine çözüm bulma ve isabetli karar alabilme gibi yetkinlikler kazandırdığını ifade etmişlerdir.

Ankette Şiirde yorum konusunda öğrencilerin dil sorunu yaşamadıkları şiirleri yani içselleştirerek anlamlandırabildikleri metinleri kendi iç dünyaları doğrultusunda yorumlayabildiklerini ifade etmekle beraber bu etkinlikten çok da hoşlanmadıkları sonucu

çıkmiştir. Bu durum öğrencilerin yaşadıkları reel dünyayla ilintilidir. Bu günümüz insanının yaşadığı bilişim çağının sebep olduğu bir durumdur. Gününün büyük bölümünü internet gibi iletişim araçları başında geçiren genç neslin bir şiir metni karşısında kendi iç dünyasına dönerek şiirle ilgili dingin yorumlar yapması zorlaşmaktadır. Bu durumun olumlu anlamda değişmesi, şiiri güncel hayatın içine alabilmeyle ve birden çok etkenin bir araya gelebilmesi ile mümkündür.

Öğrenciler, Divan edebiyatı metnlerinin yorumuyla ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sorunun başlıca kaynağı da Divan edebiyatı metnlerinde kullanılan dil olarak gösterilmiştir. Öğrencilerin Divan edebiyatındaki dili yabancı olarak nitelendirdikleri görülmüştür.

Şiir yorumlama çalışmaları, geleceğe hazırlanan öğrencilere problemlere yoğunlaşarak onları çözebilme yeteneği kazandırmaktadır. Öğrencilerin kendi iç dünyalarının sesini konuşturarak özgürce şiir yorumlayabilmeleri onların her anlamda gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır. Şiir yorumlama çalışmaları öğrencilerin sözlü anlatım yeteneklerini de geliştirecektir. Ayrıca onların bir anlamda kendilerine olan güvenini de kuvvetlendirecektir.

Sonuç olarak elde edilen veriler neticesinde edinilen bulgular, öğrencilerin Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ni öğrenip yapılandırmalarında ünitenin içeriksel yapısında bulunan Divan Edebiyatı Metinlerini gerek şekil gerekse içeriksel olarak incelemede bu edebiyatın dilinden ve oluştuğu dönemin kültürüne yabancı olmaktan kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını göstermiştir. Şiir ünitesinin içeriğindeki yapı itibarıyla eğitimde öğrenciye görelilik doğrultusunda hazırlanmış olmamasından kaynaklanan sorunları olduğunu öncelikle kabul etmek gerekir. Bugünkü genç kuşağın dimağına hitap edecek bir içerik ivedilikle düzenlenmelidir. Yedi asırlık süreç içinde Türk edebiyatında varlığını sürdüren Divan Edebiyatı bizindir ve geçmişten gelen bir kültür mirasıdır. Geçmişten gelen bu kültür mirasını reddedemeyeceğimize göre Divan Edebiyatının öğretimiyle ilgili yeni bir yapılanmaya gitmek bir anlamda zorunludur. Divan Edebiyatının öğrenciler nezdinde anlaşılamayan, zor, yabancı vs. bakış açısının değiştirilmesi gerekir. Aksi durumda hedeflenen kazanımlar gerçekleşmeyecektir.

Öğrencilere uygulanan anket ve mülakat sonucunda; öğrencilerin özellikle şiirde yorum, şiirde zihniyet, şiirde gelenek ve söz sanatları konusunun öğrenilip yapılandırılması ile ilgili sorunlar yaşadıklarını söyleyebiliriz. Anket ve mülakat çalışmasında ele edilen veriler Coşku ve Heyecanı Dile getiren Metinler Ünitesi'nin öğrenciler nezdinde öğrenilip yapılandırılmasında birden çok sorunun varlığını ortaya koymaktadır. Eğitim dinamik süreçler topluluğudur ve sürekli bir değişimi ve olumlu olandan yana bir yapılanmayı hedefler. Sorunların tespiti önemlidir. Sorunların varlığını tespitten sonra kuşkusuz sorunlara çözümler de üretilecektir.

6.2. Öneriler

6.2.1. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler

Yukarıda kısaca özetlenen bulgular çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığına katkı sağlayacağı düşünülen şu önerilerde bulunulabilir;

1- Şiir ve Zihniyet konusunun öğreniminde yaşanan problemlerin çözümünde, Şiir ve Zihniyet konusuna geçmeden önce Türk şiirinin oluşum dönemleriyle ilgili, ayrı bir konu hazırlanarak bu dönemlerin zihniyet özellikleri etkinlikler yoluyla yapılandırılmalıdır. Bu yapılanma sağlandıktan sonra Şiir ve Zihniyet konusuna geçilmelidir.

2- Öğrenciler, edebi sanatlar konusunun içeriğinde daha önce duymadıkları, bilmedikleri kavramlarla karşılaşmaktadır. Bu konuyla ilgili kavramsal çerçeve oluşmadan şiir üzerinde edebi sanatı tespit etmek zor olacaktır. Bu problemin çözümüne yönelik olarak öncelikle edebi sanatlar ve edebiyat dersiyle ilgili kavramsal yapının yüzeysel de olsa ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alması gerekir. Geçiş evresinin oluşturulması lazımdır. Bu problemin bir başka çözüm yolu ise bütünden parçaya giderek önce edebi sanatların bir bütün halinde yapılandırılmasıdır. Şiir ve Dil konusu haricinde yeni bir konu oluşturularak edebi sanatlarla ilgili kavramsal çerçevenin öğreniminin sağlanması gerekir. Kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra şiir üzerinde edebi sanatların bulunması sağlanabilir.

3- Öğrencilerin “yabancı dil” şeklinde nitelendirdikleri Osmanlı Türkçesiyle oluşturulan şiir metninin anlaşılabilmesinin sağlanması için bu metinlerin günümüz Türkçesiyle nesir cümlelerine çevrilmesi yerine öğrencilerin anlamadıkları kelimelerin günümüz Türkçesiyle karşılıkları verilebilir. Böylelikle öğrenciler yabancı olarak nitelendirdikleri kelimeler yerine anladıkları, anlamlandırabildikleri kelimeleri koyarak şiirleri yorumlayabilecekler ve sanatsal bir zevk alabileceklerdir. Aksi takdirde öğrencilerin günümüz Türkçesiyle nesir şeklindeki çevirilerden sanatsal bir zevk almama problemi devam edecektir.

4- Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi’ndeki Divan edebiyatı metnlerinin günümüz Türkçesiyle nesir cümleleri halinde, şiirselliklerinin yok edilerek verilmesi yerine bu metinlerin günümüz Türkçesiyle şiir halinde çevirilmeleri denenebilir. Elde edilen netice doğrultusunda orijinal metnin yanına günümüz Türkçesine çevrilmiş şiir metni konarak öğrencilerin şiiri içselleştirerek, şiirin hayâl ve imge dünyasına ulaşması sağlanabilir. Böylece öğrencilerin şiir yorumlama çalışmalarından zevk alır hale gelmesi sağlanabilir.

5- Söz sanatlarının ikili isimlendirilmelerinde yaşanan kavram kargaşasının önüne geçmek için günümüz Türkçesiyle oluşturulmuş isimlendirmelere yer verilmelidir. Böylelikle öğrenci söz sanatının, günümüz Türkçesiyle ifade edilen isminden hareketle şiirdeki söz sanatlarını bulmada güçlük çekmeyecektir. Dolayısıyla söz sanatlarıyla ilgili yaşanan kavram kargaşasının da önüne geçilecektir.

6- Öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları bir diğer konu şiirin geleneği konusudur. Bu konuda bilgi yapılandırmasını gerçekleştirmede bütünden parçaya gidilmelidir. Diğer bir ifade ile Türk şiirinde; Halk edebiyatı, Tasavvufi Halk edebiyatı, Divan edebiyatı vb. geleneğinin bilgisi yapılandırılmalıdır. Bu bilgi yapılandırması gerçekleşmeden öğrencinin şiir metniyle karşılaştığında şiir metninin geleneğini söylemesi imkân dahilinde değildir.

7- Anket ve mülâkat çalışmasında, öğrencilerin Divan edebiyatına karşı olumsuz bir bakış açılarının olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz bakış açısının olumluya çevrilmesi yönünde Divan edebiyatının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olması açısından divan şairleri ve yaşadıkları dönem somutlaştırılarak filme aktarılabilir. Bu konuda TRT’nin

hazır arşivinde bulunan filmler TRT ile yapılacak bir anlaşma dahilinde eğitim yaşantısına sunulabilir. Böylesi bir etkinliğe Asya'nın Kandilleri adlı belgesel örnek olarak gösterilebilir.

8- Milli Eğitim Bakanlığı, Divan edebiyatının günümüz gençlerine sevdirmesi ve bu edebiyata karşı öğrencilerdeki olumsuz bakış açısının değişiminin sağlanması için iletişim vasıtaları ile iş birliği yaparak Divan edebiyatının sık sık gündeme gelmesini, programlara konu olmasını çeşitli vesilelerle sağlayabilir. Böylece Divan edebiyatı güncel hayatın içinde yer almış olacak ve eğitim-öğretimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde güncellik ilkesi de yerine gelmiş olacaktır.

6.2.2. Türk Edebiyatı Öğretmenlerine Öneriler

Yukarıda kısaca özetlenen bulgular çerçevesinde Türk Edebiyatı öğretmenlerine katkı sağlayacağı düşünülen şu önerilerde bulunulabilir;

1- Şiir ve Zihniyet konusunda incelenecek şiirlerin olduğu dönemin zihniyet dünyasının tanıtımına yönelik güncel hayatla bağlantılı, lise gençliğinin gelişimsel özellikleri dikkate alınarak, ders kitabı haricinde etkinlikler düzenlenmelidir. Böylece ders kitabında bu konuyla ilgili eksiklikler de giderilmiş olacaktır.

2- Edebi sanatların öğreniminde, sanatları ifade eden kavramların daha iyi öğrenilmesi için öğrencilere bu sanatlarla ilgili kavram haritaları oluşturma etkinliği verilebilir.

3- Coşku ve heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde özellikle şiirde Zihniyet, Şiir ve Gelenek ve edebi sanatlar konularında öğrencilerin ön bulunuşlukları olmadığı için bu konularla ilgili bilgilerin yapılandırılması yönünde öğretim yöntemleri olarak ilk adımda sunum ve anlatım yolu işler hale getirilebilir.

4- Edebi sanatların öğretiminde, edebi sanatların ikili isimlendirilmesiyle ilgili yaşanan problemin çözümüne yönelik olarak edebi sanatların günümüz Türkçesiyle

oluşmuş isimlendirmeleri öğretmen nezdinde kabul edilerek öğrenciye kolaylık sağlanabilir.

5- Ünitenin işlenişinde; Şirde Zihniyet, Şiir ve Gelenek, Şiir Dili vb. konularda öğrencilerin üretken zekâlarının gelişmesi yönünde günceli de işin içine katarak yapacakları etkinlikler öğretmen nezdinde kabul görmelidir. Böylece öğretmene görelilik değil bir birey olarak öğrenciye görelilik ilkesi işler hale gelecektir.

6- Şiir yorumlama çalışmalarından hoşlanmayan öğrencilere, şiir yorumlama çalışmalarının güncel hayatta sağlayacağı faydalar söylenerek öğrenci hedeften haberdar edilmelidir. Ayrıca şiir yorumlama çalışmalarında özgür bir ortam oluşturularak öğrencilerin kendilerini özgürce ifade etmeleri sağlanmalıdır.

7- Ünitenin içeriğinde bulunan bazı konuların (Şiirde Zihniyet, Şiir Dili vb.) yoğun yapısından dolayı ünitenin işlenişinde zaman açısından çıkan sorunları belirleyerek zamanla ilgili yeni bir planlamayla gidilebilir.

8- Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin öğretiminde yaşanan sorunlar Türk Edebiyatı öğretmenleri tarafından gerekli yerlerde dile getirilerek bu ünitenin öğretimine katkı sağlanmalıdır.

9- Ünite, ünitenin içeriğindeki Şiirde Zihniyet, şiir Dili vb. konularla ilgili bilgi bulunmamaktadır. Ünitenin öğretiminde, öğretmen bu eksikliğin farkında olarak bilgilerin oluşması yönünde öğrenciye değişik alternatifler sunmalıdır. Öğrencilerin kaynaklara ulaşmada sıkıntı çekeceği kırsal yörelerde gerektiğinde öğretmen bu eksikliğini kendisi tamamlayabilmelidir.

6.2.3. Türk Edebiyatı Ders Kitabı Yazarları ve Yayınevleri İçin Öneriler

Yukarıda kısaca özetlenen bulgular çerçevesinde ders kitabı yazarlarına ve yayınevlerine katkı sağlayacağı düşünülen şu önerilerde bulunulabilir;

1- Türk Edebiyatı 9. sınıf ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde Şiirde Zihniyet, Şiir ve Gelenek, Şiir Dili vb. Konu başlıklarının bulunduğu bölümlerde bilgi verilmemektedir. Ön bilgi olmadan bilginin yapılandırılması tabii ki beraberinde birçok olumsuzluğu da getirmektedir. Üniteadaki etkinlikler bilgiyi yapılandırma sürecinde her zaman etkin olmayabilmektedir. Etkin olabilmeleri için ele alınan konuyla ilgili öğrencilerin hazır bulunuşlukları önemlidir. Öğrencilerin ön bilgilerinin yapılandırılması aşamasında ders kitaplarında ele alınan konularla ilgili bilgiler verilmelidir.

2- Şiir ünitesindeki içerikle ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki içeriğin ciddi bir bağının olmaması öğrencilerin Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'ndeki bazı konularla ve kavramlarla ilgili hazır bulunuşluklarının olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum 9.Sınıf Edebiyat ders kitabında ve Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde öğrencilerin bilgiyi yapılandırmada ya da oluşturmada karşılaşacakları kaotik bir duruma işaret etmektedir. Ortak bir çalışma ile ilköğretim Türkçe ders kitaplarıyla 9. Sınıf Edebiyat ders kitapları arasında bilgi yapılandırma süreçlerinde çıkan problemlerin ortadan kalkmasına yönelik bir yapılanmaya gidilmelidir. Türkçe ders kitaplarında, 9. Sınıf Edebiyat ders kitabındaki şiir ünitesinde bulunan kavramsal çerçeveye ilgili bilgi yapılandırmasının temelleri oluşturulmalıdır.

3- Şiir ünitesindeki etkinlikler, Şiirde Zihniyet, Şiir Yorumlama, Şiir Dili vb. konuların öğrenilip yapılandırılmasında yetersiz kalmaktadır ve birbirinin tekrarı niteliğindedir. Bu durum üniteadaki konuların öğrenimini zorlaştırmaktadır, ezberciliğe ve öğrencilerin dersten sıkılmasına sebep olabilmektedir. Kitapta konuların öğrenimini sağlayan, yaratıcı, heyecan verici ve birbirinin tekrarı olmayan etkinlikler yer almalıdır.

4- Türk Edebiyatı 9.Sınıf ders kitabında ve kitapla paralel Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nde bulunan yoğun ve karmaşık yapı öğrencilerin bu üniteye karşı olumsuz bir bakış açısı geliştirmelerine sebep olmaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalı ve görsel öğelerle bezeli, kitabın hitap ettiği kitlenin özellikleri dikkate alınarak, daha sistematik ve sade bir ünite ve bir ders kitabı oluşturulmalıdır.

5- Yapılandırmacı eğitimi esas alan program doğrultusunda okullarımızda kullanılan ders kitapları öğretmen kılavuz kitabı, öğrenci ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olmak üzere üç nüsha halinde hazırlanmaktadır. Oysa edebiyat ders kitapları tek nüsha halindedir. İvedilikle edebiyat ders kitapları üçlü set halinde hazırlanarak daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulmalıdır. Böylece ünitedeki yoğun ve karmaşık yapının da önüne geçilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AKYÜZ, Yahya (2009), **Türk Eğitim Tarihi**, Ankara: P a gem Akademi Yayıncılık.
- Ay, Kadir (2006), **Lise Birinci Sınıf Edebiyat Ders Kitaplarındaki Tanzimat Sonrası Yazılan Şiirlerin Eğitimdeki Yeri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitim Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- AYDEMİR Yaşar, **Divan Edebiyatı Öğretiminde Karşılaşılan Sıkıntılar ve Zihniyet Problemi**, <Http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/169/Yasar.Pdf> (22.11.2010).
- AYDIN, ERDEM, İrem (2002), **Yapıcı Görüşe Göre Ders Kitaplarının Tasarımı**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem (1987), **Eğitime Giriş**, Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- BAŞBUĞ, Erdal (1997), **Bir Ortaöğretim Kurumu Olarak Anadolu Öğretmen Liselerinde Türkçe-Kompozisyon Öğretim ve Eğitiminin Meseleleri Üzerinde Bir Saha Araştırması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BİLEN, M. (2003), **Plândan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Takav Yayıncılık.
- BROOKS 1. G. AND M. G. BOOKS. (1 993), **The Case for Constructivist Classrooms**, Virginia: ASCD Alexandria.
- BÜMEN, N. (2002), **Okulda Çoklu Zekâ Kuramı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- CEMİLOĞLU, M (2003), **Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi**, İstanbul: Alfa Yayıncılık
- CEYHAN, E. VE YİĞİT B.(2004), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2. Baskı
- CEYLAN, G.(2006), **Ortaöğretim 10.Sınıf Tarih Ders Kitaplarının Niteliği Hakkında Öğretmen Görüşleri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇEPNİ, Salih (2009), **Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş**. Dördüncü Baskı.
- ÇETİŞLİ, İsmail, **Edebiyat Eğitiminde Edebî Metnin Yeri ve Anlamı**, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/ismail.pdf> (23.9.2010).

- DEMİREL, Özcan (2003), **Öğretme Sanatı**, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- DEMİREL, Özcan (2001), **Eğitim Sözlüğü**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DENİZ, Ömer (2002), **Genel Anadolu ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin 9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programının Etkinliğinin Öğretmen Görüşlerine göre Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DİLEKCAN, Fahri ve İNAL Polat (2009), **Türk Edebiyatı**, Ankara: Esen Yayınları
- DUBAN, N. (2008), **İlköğretim 4. Sınıf ve Teknoloji Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırıcı Kuram Işığında Değerlendirilmesi**, (7. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu 2-3-4 Mayıs 2008), Nobel Yayıncılık.
- DURSUNOĞLU, Halit (2006), **“Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkçe ve Edebiyat Öğretiminin Orta Öğretimdeki Tarihsel Gelişimi.”**, Millî Eğitim Dergisi, sayı 169, (Çevrimiçi), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/halit.pdf> (09.04.2011).
- FİDAN, N., ERDEN M. (2001), **Eğitime Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları
- FİLİZOK, Rıza (2010), **Ali Canip Yöntem'in Lise Edebiyat Kitapları Üzerine**, <http://www.wege-edebiyat.org> (11.07.2010).
- GAGNE, R. M., DRISCOLL M. P. (1988), **Essential of Learning For Instruction**. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- GERGEN, KENNETH (2001), **Constructivism:Philosophical ve Epistemological Foundation**, <http://www.Stemnet.ntca/Elmurpy/cle2.html> (26.09.2010).
- GOLEMAN, D. (2000), **Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?** Çeviren: YÜKSEL B.S. İstanbul: Varlık yayınları.
- GÖĞÜŞ, Beşir (1983), **Anadili Eğitim Programlarının Niteliği**, Türk Dili Dergisi Dil Öğretim Özel Sayısı.
- GÜNEŞ, Firdevs (2002), **Ders Kitaplarının İncelenmesi**, Ankara: Ocak Yayınları.
- GÜNEŞ, Firdevs (2007), **Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- GÜZEL, Abdurrahman, **Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem**
- Teknik ve Örnek Uygulamalar**, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/g%FCzel.pdf> (10.15.2010).

- GÜZEL, A., -TORUN, A.,- BİLKAN, A.F.,- DEMİR, C. (1997), **Türk Dili ve Edebiyatı I**, İstanbul: ?
- HAYTA, N.(2003), **Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- HESAPÇIOĞLU, M. (1994), **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- İŞIKASLAN, Nilay (2000), **Divan Şiiri Öğretimi Üzerine**, Milli Eğitim Drgisi, Sayı: 148.
- İŞCAN, Adem (2004), **İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- İŞMAN, Aytekin (2001), **Türk Eğitim Sistemi'nde Ölçme ve Değerlendirme**, Adapazarı: Değişim Yayınları.
- JOHNSON, D. W., JOHNSON, R.T., and HOLUBEC E., J. (1994), **The Nuts And Bolts Of Cooperative Learning**. Edina, Minnesota: Interaction Book Company.
- KARAKUŞ, İdris (1992), **Genel Liselerin Üçüncü Sınıfı İçin 1957 Müfredat Programına Göre Yazılan Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Enstitüsü.
- KAVCAR, C. (1999), **Edebiyat ve Eğitim**, Ankara: Engin Yayınevi.
- KAYA. (2002), **Uzaktan Eğitim**, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- KELEŞ, Nilgün (2009), **Dokuzuncu Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Görsel Zekâ, Sosyal Zekâ Ve İçsel Zekâ Unsurları Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KILIÇ, A., SEVEN, S. (2002), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**. (İkinci Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- KILIÇ, Mehmet (1992), **Genel Liselerin İkinci Sınıflarında Okutulan Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KIRMACI, A. (2006), **Orta Öğretim Üçüncü Sınıflarda Okutulan Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Öğrenci Seviyesine Uygunluğunun İncelenmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KOMİSYON (2005), **Türk Edebiyatı Dersi 9. ,10. ,11. ,12. Sınıflar Öğretim Programı**, Ankara: TC. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

KOMİSYON, **Ortaöğretim Dil ve Anlatım Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı**, <http://ogm.meb.gov.tr/> (11.23.2010).

KOMİSYON (2006), **Ortaöğretim Türk Edebiyatı 9. Sınıf Ders Kitabı** (Birinci Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

KOMİSYON, **Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9.-10.-11.-12. Sınıflar Öğretim Programı**, <http://ogm.meb.gov.tr/> (11.23.2010).

KÖSEOĞLU, F., ATASOY, B., KAVAK, N., AKKUŞ, H., BUDAK, E., TÜMAY, H., KADAYIFÇI, H. ve TAŞDELEN, U. (2003), **Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı İçin Bir Fen Ders Kitabı Nasıl Olmalı?** (1. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

KURUDAYIOĞLU, Mehmet, ŞAHİN, Çavuş, ÇELİK, Gamze (2008), **Türkiye’de Uygulanan Türk Edebiyatı Programı’ndaki Ölçme Ve Değerlendirme Boyutu Uygulamasının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması**. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 9, Sayı 2, http://kefad.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt9Sayi2/JKEF_9_2_2008_91_101.pdf (10.13.2010).

KÜÇÜKAHMET, L. (1999), **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**, İstanbul: Alkım Kitabevi.

KÜÇÜKAHMET, Leyla (2002), **Öğretimde Plânlama ve Değerlendirme**, Ankara: Nobel Yayıncılık.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı 1995), **Ders Kitapları Yönetmeliği**. Tebliğler Dergisi, Cilt:58, Sayı:2434. Ankara.

MEB (2006), **İlköğretim Türkçe Dersi 6, 7, 8. Sınıflar Öğretim Programı**, Ankara

MEB (2009), **6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**, İstanbul: Feza Gazetecilik A. Ş.

MEB (2009), **7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**, İstanbul: Feza Gazetecilik A. Ş.

MEB (2009), **8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı**, İstanbul: Feza Gazetecilik A. Ş.

MEB (2008), **8.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı**, İstanbul: Feza Gazetecilik A. Ş.

Millî Eğitim Bakanlığı (1998), **Lise Ders Programları**, Ankara: MEB Yayınevi.

- MENĐİ, Mine (2006), '**Divan Edebiyatı Öğretiminin Bazı Sorunları ve Çözüm Önerileri**' Eğitim Dergisi, Temmuz, Ağustos,7 (77-78) s.16-18.
- MERAÇ, Hediye (2006), **Lise Tarih Ders Kitaplarının İçerik ve Yöntem Bakımından Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MERİÇ, Cemil (1998), **Kırık Ambar**, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- MUNZUR, Fatma (1998), **Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünme Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OĞUZKAN, Ferhan A. (2001), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Anı Yayınları.
- ÖZATALAY, Hülya (2007), **İlköğretim I. Kademe Türkçe Öğretim Programında Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Temel Becerilerin Ders Kitaplarında Kullanılmasına İlişkin Durum Çalışması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı.
- ÖZBAY, Murat (2000), **İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri- Alan Araştırması**, Ankara: ?
- ÖZDEN, Y. (2002), **Eğitimde Yeni Değerler**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- PERKİNS David N, **The Many Faces of Constructivism**, Educational Leadership, Novenber199:6-11
- POYRAZOĞLU, O.N.(1987), **Ders Kitapları Üzerine Dr.Ferhan Oğuzkan'la Söyleşi**. Öğretmen Dünyası, Sayı:85
- SABAN, A. (2000), **Öğrenme-öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar**. Ankara: Nobel Yayınları.
- SEVER, Sedat (2000), **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Ankara: Anı Yayınları.
- SÖNMEZ, Veysel (1998), **Gelecekteki Olası Eğitim Sistemleri**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞAHİN, T.Y., YILDIRIM, S. (1999), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Ankara: Anı Yayınları.
- TAŞ, Tuğba, (2007), **Ortaöğretimde Klâsik ve Ib Programlarını Gören Öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersine Olan Tutumlarının Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- TAŞ, A.M., (2006), **Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi**, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler (10.04.2008).
- TAŞDELEN, Vefa, “**Edebiyat Eğitimi: Hermeneutik Bir Yaklaşım**”, (Çevrimiçi) <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/vefa.pdf> (09.03. 2010).
- TEKIŞIK, H.H. (1986), **Ders Kitabı Nedir, Seçimi Nasıl Olmalı? Çağdaş Eğitim**.
- TEMİZYÜREK, Fahri-BALCI, A. (2006), **Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları 1923-2004**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TERTEMİZ, Neşe ve başk. (2001), **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi Sosyal Bilimler** Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım'dan aktaran Selda Aydoğdu, (2004) **İlköğretim Dördüncü Sınıflarda Sözel Derslerde Kullanılan Yazılı Materyallerin Öğrenci Seviyesine Göre Değerlendirilmesi**, Ankara.
- TEZGÖR, Abbas Hilmi (2010), **Türk Şiirinin Cumhuriyetten Günümüze Kadar Geçirdiği Biçim ve İçerik Değişimlerinin Türkçe Ders Kitaplarındaki Yansımalarına Eleştirel Bir Bakış**, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TOP, Erol (2009), **Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarının Niteliği Hakkında Öğretmen Görüşlerinin Tespit Edilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TOPÇUOĞLU, 2004, 8; www.fenokulunet (09.05.2011).
- TURHAN, Vedat Nuri, **Liselerde Türk Dili Ve Edebiyatı Ders Sürecinin Çeşitli Değişikliklere Göre İncelenmesi** (Erzurum ili örneği), <Http://EDergi.Atauni.Edu.Tr/Index.Php/Sbed/Article/View/182/175> (12.05.2010).
- Türk Dil Kurumu (2005), **Türkçe Sözlük**, Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1998), **Türkçe Sözlük**, 9. Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- USLU, ÜSTTEN, Aliye (2008), **Kuantum Biliminin Getirdiği Yenilikler Işığında Ruhsal Zekânın Edebiyat Eğitiminde Kullanılması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- USLU, Kemal (2007), **Genel Liselerin İkinci Sınıflarında Okutulan Edebiyat Ders Kitaplarının Semantik Boyutu Üzerine Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- UŞAKLIGİL, H. Z. (2005), **Mai ve Siyah**, İstanbul: Özgür Yayınları.
- UZUN Mustafa (2010), **9. Sınıf Türk Edebiyatı**, Ankara: Esen Yayınları.

- YEKBAŞ, Hakan, **Metin Şerhi Geleneği Çerçevesinde Şârihlerin Divan Şiirine Yaklaşımları**, Türkiyat Araştırmaları Dergisi **189.sayı**, <http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s23/yekbas.pdf> (11-14 2010).
- YELTEN, Muhammet; ÖZKAN, Mustafa (2002), **Türkçenin Sözlüğü**, İstanbul: Babıali Kültür Yayınları.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur, (2003), **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Ankara: Pagem Yayıncılık.
- YILDIRIM, Cemal (1991), **Bilim Felsefesi**, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (1993), **Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- YILDIZ, Emel.(2007), **Almanya ve Türkiye’de Lise Birinci Sınıflarda Okutulan Dil ve Edebiyat Ders Kitaplarının Karşılaştırılması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitim Ana Bilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.
- YILDIZ, Sami ve arkadaşları (2010), **Hücreleme Yöntemine Göre Türk Edebiyatı**. İstanbul: Zambak Yayınları.
- YİĞİTARSLAN (Gözkaya)Demet, (1995), **Öğretmen ve öğrenci Gözüyle Ders Geçme ve Kredi Sistemine Göre Tarih 1. Ders Kitabının Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YURDAKUL, B., (2004), **Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Öğrenenlerin Problem Çözme Becerilerine, Biliş-ötesi Farkındalık ve Derse yönelik Tutum Düzeylerine Etkisi ile Öğrenme Sürecine Katkıları**, Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YURDAKUL, B., (2007), **Yapılandırmacılık**, (Editör: Demirel, Ö.) **Eğitimde yeni Yönelimler**, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- ZORALIOĞLU, Selma. (1996), **Edebiyat Kavramı İçin Yapılan Tariflerin Edebiyat Nazariyatı Açısından incelenmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek 1. Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin Hedef Kazanım Sayı Tablosu

1	A- ŞİİR VE ZİHNİYET	<p>3.Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini belirler</p> <p>4. Şairin, dönemin kültür ve sanat hayatıyla ilişkisini fark eder.</p>
1	A- ŞİİR VE ZİHNİYET	5. Şairin, gelenekle ilişkisini belirler.
1	B-ŞİİRDE AHENK (SES VE RİTİM)	<p>Şiirin ahenk özelliklerini inceleme:</p> <p>1.Şiirde ahengin, hangi öğelerle sağlandığını belirler.</p> <p>2.Şiirdeki ses akışını fark eder.</p>
1	B- ŞİİRDE AHENK (SES VE RİTİM)	<p>3.Şiirde ritmin önemini ve ritmin nasıl sağlandığını açıklar.</p> <p>4.Söyleyiş tarzı, kafiye, redif, iç kafiye ve aliterasyon, asonans gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklar.</p>
1	B- ŞİİRDE AHENK (SES VE RİTİM)	<p>5.Her dönemin kendine özgü bir ses ve ritim anlayışı olduğunu belirler.</p> <p>6.Çeşitli dönemlere ait şiirleri ses ve ritim özellikleri bakımından karşılaştırır.</p>
1	C- ŞİİR DİLİ	<p>Şiir dilini inceleme:</p> <p>1.Şiir dilinin doğal dilden farklılığını ve şiirde doğal dilin imkânlarından nasıl yararlandığını fark eder</p> <p>2.Şiirde imgenin doğuş nedenlerini gerekçeleriyle birlikte açıklar.</p> <p>3.Şiir dilinin imgeye dayandığını sezer.</p> <p>4.Şiirde imgenin kullanılma nedenlerini açıklar.</p>
1	C- ŞİİR DİLİ	<p>5.Şiirde imgenin soyut düşünme ve hissetmeyle ilişkisini açıklar.</p> <p>6.Şiirdeki söz sanatlarını bulur.</p> <p>7.Söz sanatlarının şiirdeki işlevini belirler.</p> <p>8. Söz sanatlarının imgelerin oluşumundaki işlevini belirler.</p>
1	C- ŞİİR DİLİ	<p>9.İmgelerle söz sanatları arasındaki ilişkiyi fark eder.</p> <p>10.Şiir dilinde çağrışımın önemini açıklar.</p> <p>11.Şiirde kelime ve kelime gruplarının kendi anlamları dışında kullanılma nedenini açıklar.</p> <p>12.Çeşitli dönemlere ait şiirleri şiir dili bakımından karşılaştırır.</p>
1	Ç- ŞİİRDE YAPI 2. YAZILI YOKLAMA SINAVI	<p>Şiirin yapısını inceleme:</p> <p>1.Şiirde yapıyı oluşturan birimlerin özelliklerini belirler.</p> <p>2.Şiirde yapının nasıl oluştuğunu belirler.</p>

1	Ç- ŞİİRDE YAPI	3.Nazım şekillerinin nasıl oluştuğunu fark eder. 4.Şiirin, yapısı, dili, anlam ve ahengiyle bir bütün olduğunu sezer.
1	Ç- ŞİİRDE YAPI	5.Çeşitli dönemlere ait şiirleri yapı bakımından karşılaştırır
1	D- ŞİİRDE TEMA	Şiirde temayla ilgili çıkarımlarda bulunma: 1.Ses ve anlam kaynaşmasından oluşan birimlerin bir tema etrafında nasıl birleştiğini belirler 2.Temayı bulur.
1	D- ŞİİRDE TEMA	3.Temanın özelliklerini açıklar. 4.Temanın şiirde hangi yönden ele alındığını ve işlendiğini belirler..
1	D- ŞİİRDE TEMA	5.Temanın şiirin yazıldığı dönemle ilişkisini kurar. 6.Temanın şairle ilişkisini araştırır
1	E- ŞİİRDE GERÇEKLIK VE ANLAM	Şiirde gerçeklik ve anlamla ilgili çıkarımlarda bulunma: 1.Şiirde kelimelerin kazandığı yeni anlamları belirler. 2.Şiirde anlam bütünlüğünün hangi öğelerle sağlandığını belirler. 3.Şiirdeki gerçekliğin özelliklerini belirler.
1	E- ŞİİRDE GERÇEKLIK VE ANLAM	4.Şiirdeki gerçeklikte sezginin, duyusun, tasarımın, izlenimin rolünü açıklar. 5.Şiirdeki gerçekliğin şiire özgü olduğunu sezer.
1	E- ŞİİRDE GERÇEKLIK VE ANLAM	6.Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder. 7.Farklı dönemlere ait şiirleri anlam ve gerçeklik yönünden karşılaştırır.
1	F- ŞİİR VE GELENEK	Şiir ve gelenek arasında ilişki kurma: 1.Şiir geleneğinin, daha önce yaşamış şairlerin eserleriyle oluştuğunu fark eder. 2.Sosyal ve kültürel ortamın şiire kazandırdığı farklı söyleyiş ve özellikleri kavrar.
1	F- ŞİİR VE GELENEK	3.Her dilin kendine ait bir şiir geleneği olduğunu kavrar.
1	F- ŞİİR VE GELENEK	4.Şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini belirler.
1	G- YORUM	Şiiri yorumlama: 1.Anlam ile yorum arasındaki ilişkiyi belirler. 2.Şiirin yapısını, anlatımını ve temasını birbiriyle ilişkilendirerek yorumlar. 3.Şiirde açıkça dile getirilmiş olanlarla, açıkça ifade edilmemiş olanları anlam çevresinde ilişkilendirir.

1	G- YORUM	<p>4.Şairin şiire yüklediği anlam ile metnin sezdirdiği anlamları belirler; her iki anlam değeri arasında ilişki kurar.</p> <p>5.Şiirin her okunduğunda yeni anlam değerleri kazanıp kazanmadığını belirler.</p>
1	G- YORUM	<p>6.Şiirde her parçayı bütün içinde anlamlandırır, bütünü parçayla parçayı da bütünle dil, yapı ve anlam yönünden ilişkilendirir.</p> <p>7.Şiirin okuyucuda uyandırdığı duyguları belirler.</p>
1	Ğ- METİN VE ŞAİR 3. YAZILI YOKLAMA SINAVI	<p>Şairin edebî yönüyle ilgili çıkarımlarda bulunma:</p> <p>1.Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi açıklar.</p> <p>2.Şairin hayat hikâyesi başta olmak üzere bilinen özellikleriyle şiir arasında ilişki kurar.</p>
1	Ğ- METİN VE ŞAİR	<p>1.Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi açıklar.</p> <p>2.Şairin hayat hikâyesi başta olmak üzere bilinen özellikleriyle şiir arasında ilişki kurar</p>
1	Ğ- METİN VE ŞAİR	<p>1.Şair ile şiir arasındaki ilişkiyi açıklar.</p> <p>2.Şairin hayat hikâyesi başta olmak üzere bilinen özellikleriyle şiir arasında ilişki kurar</p>
1	2- MANZUME VE ŞİİR	<p>Manzume ve şiir arasındaki benzer ve farklı yönleri kavrama:</p> <p>1.Manzume ile şiir arasındaki farklılıkları açıklar.</p> <p>2.Manzume ve şiirde kullanılan kavramların anlamlarını ve nerede nasıl kullanıldıklarını açıklar.</p>
1	2- MANZUME VE ŞİİR	<p>3.Manzum hikâyelerdeki olay örgüsünü belirler.</p> <p>4.Manzumelerin öğretici (didaktik) metin olarak kullanıldığını sezer.</p>
1	2- MANZUME VE ŞİİR	<p>5.Manzume ve şiirde lirik, epik, dramatik, satirik, pastoral vb. anlatımın etkisini açıklar.</p> <p>6.Manzumede anlatma ve göstermenin; şiirde bireyselliğin, duygunun ve çağrışımın önemli olduğunu fark eder.</p>
1	3- MANZUME VE ŞİİR ÖRNEKLERİNİ İNCELEME	<p>Şiir örneklerini inceleme:</p> <p>1.Farklı dönemlere ait şiirleri inceler.</p> <p>2.Farklı dönemlere ait manzumeleri inceler.</p> <p>3.Farklı dönemlere ait incelediği şiirlerde birimlerin birbirleriyle ilişkisini belirler.</p>
1	3- MANZUME VE ŞİİR ÖRNEKLERİNİ İNCELEME	<p>4.Şiir çeşitleri arasında benzerlik ve farklılıkları belirler.</p> <p>5.Dönemden döneme devam eden yapı ve söyleyiş öğelerini belirler.</p> <p>6.Sevdiği şiirlerden antoloji oluşturur</p>
1	3- MANZUME VE ŞİİR ÖRNEKLERİNİ İNCELEME	<p>7.Topluluk karşısında şiir okur.</p> <p>8.Sevdiği şiirleri ezberler.</p>

Ek 2. 9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesinde Bulunan İçeriğin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesiyle İlgili Anket Formu

Değerli öğrenciler,

Bu anket, 9.sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesinin içeriği ile ilgili bir değerlendirmeyi kapsamaktadır. Alanında hazırlanmış bilimsel bir çalışmadır. 9.sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin değerlendirilmesi ile ilgili düşüncelerinizle örtüşen seçeneği işaretleyiniz. Söylemek istediğiniz farklı şeyler varsa belirtiniz. Anketteki değerlendirmeleriniz gizli tutulacaktır. Bu nedenle görüşlerinizi özgürce ifade etmekten çekinmeyiniz.

Değerli zamanınızı ayırarak anket formundaki soruları içtenlikle cevaplayacağınız ve bu samimi cevaplarınızla ulaşılmaya istenen sonuçlara katkıda bulunacağınız için size şimdiden teşekkür eder, derslerinizde başarılar dilerim.

Emine

YİĞİT

Lütfen size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. (x)

KİŞİSEL BİLGİLER: 1.Cinsiyetiniz: Kız ( ) Erkek ( )

1-Bölüm

1.1. Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini belirlerim

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

1.2. Şairin, dönemin kültür ve sanat hayatıyla ilişkisini fark ederim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

1.3. Şiirin olduğu dönemin sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özellikleriyle bugünün sosyal, siyasî ve kültürel hayatının özelliklerini karşılaştırırım.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

Ek 2'nin devamı

1.4. Divan edebiyatının zihniyetini anlamakta zorlanmam.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

2-Bölüm

2.1. Şiirde ahengin, hangi öğelerle sağlandığını belirlerim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

2.2. Bir şiirin aruz, hece ölçüsü ya da serbest tarzda yazılıp yazılmadığını ayırt ederim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

2.3. Kafiye, redif, iç kafiye ve aliterasyon, asonans gibi ses benzerliklerinin şiirdeki işlevini açıklarım.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

2.4. Divan edebiyatına ait metinlerde ölçüyü belirlerim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

3-Bölüm

3.1. Şiir dilinin doğal dilden farklı olduğunu fark ederim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

3.2. Şiir dilinin imgeye dayandığını sezerim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

3.3. Şiirde imgenin kullanılma nedenlerini açıklarım.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

3.4. Divan edebiyatına ait metinlerde söz sanatlarını bulmada güçlük çekmem.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

Ek 2'nin devamı

**3.5. Söz sanatlarının ikli isimlendirmeleriyle ilgili bir sorun yaşamıyorum.
(teşbih-benzetme, hüsn-i talil-güzel nedenleme vb.)**

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

3. 6. Divan edebiyatına ait metinleri ve bu metinlerin günümüz Türkçesiyle düz yazı şeklindeki açıklamalarını okumaktan şiirsel bir zevk duyarım.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

4-Bölüm

4.1. Şiirde yapının nasıl oluştuğunu belirlerim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

4.2. Şiirin, yapısı, dili, anlamı ve ahengiyle bir bütün olduğunu sezerim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

4.3. Yapılarından hareketle Çeşitli dönemlere ait şiirleri karşılaştırırım.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

5-Bölüm

5.1. Şiirin ait olduğu geleneğin özelliklerini söyleyebilirim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

5.2. Okuduğum herhangi bir şiirin hangi geleneğe ait olduğunu kolaylıkla belirlerim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

5.3. Farklı dönemlerde oluşan sosyal ve kültürel ortamların şiire kazandırdığı söyleyiş ve zihniyet farklılıklarını ayırt edebilirim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

6-Bölüm

6.1. Şiiri okuyunca bende uyandırdığı duyguları söyleyebilirim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

6.2. Şiiri her okuduğumda şiire yeni anlam değerleri kazandırıp şiiri farklı bir şekilde yorumlamaktan zevk alırım.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

6.3. Divan edebiyatına ait metinleri kolaylıkla yorumlayabilirim.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

6.4. Şiir yorumlama çalışmaları bana olaylara farklı bir gözle bakmayı kazandırdı.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

6.5. Şiir yorumlama etkinliğinden zevk alıyorum.

( )tamamen katılıyorum ( )kısmen katılıyorum ( )fikrim yok ( )kısmen katılmıyorum ( )tamamen katılmıyorum

Ek 3. 9. Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabındaki Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesinde Bulunan İçeriğin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesiyle İlgili Mülakat Çalışmasıdır

Bu mülakat, 9.sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin içeriği ile ilgili bir değerlendirmeyi kapsamaktadır. Alanında hazırlanmış bilimsel bir çalışmadır. 9.sınıf Türk Edebiyatı ders kitabında bulunan Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler Ünitesi'nin değerlendirilmesi amaçlı sorulara lütfen cevaplarınızı yazınız. Söylemek istediğiniz farklı şeyler varsa belirtiniz. Mülakattaki değerlendirmeleriniz gizli tutulacaktır. Bu nedenle görüşlerinizi özgürce ifade etmekten çekinmeyiniz. Sağlıklı, güvenilir cevaplar alabilmek için doğru cevaplar vermeye çalışınız.

Değerli zamanınızı ayırarak soruları içtenlikle cevaplayacağınız ve bu samimi cevaplarınızla ulaşılması istenen sonuçlara katkıda bulunacağınız için size şimdiden teşekkür eder, derslerinizde başarılar dilerim.

Emine YİĞİT

KİŞİSEL BİLGİLER:

1.Cinsiyetiniz: Kız( ) Erkek( )

SORULAR

1. Divan edebiyatına ait metinlerdeki söz sanatlarını bulmada yaşadığınız güçlükler nelerdir ?

2. Söz sanatlarının ikili isimlendirmeleriyle ilgili yaşadığınız sorunlar nelerdir ?
(teşbih-benzetme, hüsn-i talil-güzel nedenleme vb.)

Ek 3'ün devamı

3. Şiir yorumlama çalışmalarının güncel hayattaki problemlerinizi çözmeye size ne gibi katkıları oldu?

4. Okuduğunuz herhangi bir şiirin ait olduğu geleneği belirlemede yaşadığınız problemler nelerdir?

5. Divan edebiyatına ait metinleri yorumlamada yaşadığınız zorlukların nedenleri nelerdir?

6. Şiirin yazıldığı dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatının özelliklerini belirlemede güçlük çekiyor musunuz? Çekiyorlarsanız bu güçlüğü yaşamamanızın sebepleri nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Emine YİĞİT, Trabzon ilinin Çaykara ilçesinde dünyaya geldi. İlköğrenimini Erzurum'da, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı.1999 yılında KTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı programında yüksek öğrenimine başladı. 2003 yılında mezun oldu. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına başladı ve bu programdan 2005 yılında mezun oldu. 2005 yılında Türkçe öğretmeni olarak Diyarbakır'ın Hani ilçesine atandı. 2008 yılında KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı 'na kabul edildi. Diyarbakır'daki görevi dolayısıyla öğrenimine bir yıl süreyle ara verdi. 2009 yılında yüksek lisans öğrenimine başladı. Araştırmacı halen Trabzon Akçaabat Anadolu Öğretmen Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

İletişim adresi:

Tel:505.6331633

e.posta: emineyigit_61@hotmail.com